

Eronneiden vanhempien arki

kuvauksia ja kuvia Kodin Kuvalehdessä ja suomalaisissa blogeissa

Minna Kulmala

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma

Kevätlukukausi 2020

Kasvatustieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Kulmala, Minna. 2020. Eronneiden vanhempien arki – kuvauksia ja kuvia Kodin Kuvalehdessä ja suomalaisissa blogeissa. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 88 sivua + 1 liite.

Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella ja vertailla eronneiden äitien ja isien kertomusten ja kuvien kautta välittyvää kokemusta avioeron jälkeisestä arjesta. Tutkimuksessa tarkasteltiin sitä, millaisena lapsiperheen arki näyttäytyi eron jälkeen Kodin Kuvalehden artikkelien teksteissä ja kuvissa sekä blogia pitävien äitien ja isien kertomuksissa. Tutkimuksessa selvitettiin äitien ja isien eroarjen kerronnan yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia sekä sitä, miten Kodin Kuvalehden eroarjen kuvat ja kerronta erosivat blogien kuvista ja kerronnasta.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisen ja sosiaalisen konstruktionistisen tutkimusperinteen mukaisesti sukupuolentutkimuksen intersektionaalisen ajattelun viitekehykseen perustuen. Tutkimuksen ensimmäinen aineisto muodostui kymmenestä äidin ja kolmesta isän kertomukseen nojautuvasta Kodin Kuvalehden verkkosivuilla vuosina 2014–2017 julkaistusta lehtiartikkelista. Toinen aineisto muodostui kahdeksasta lapsiperheiden avioeroarkea käsittelevästä suomalaisesta blogista, joista kuusi oli äidin ja kaksi isän julkaisemaa. Tutkimuksen eronneet vanhemmat olivat lasten biologisia vanhempia. Lapset olivat eron aikana alaikäisiä, ja suurella osalla vanhemmista oli yhteishuoltajuus. Tutkittavien kertomaa analysoitiin narratiivien analyysin keinoin sekä visuaalisia menetelmiä soveltaen.

Sekä Kodin Kuvalehden että blogien tarinat olivat selviytymistarinoita. Tutkimus osoitti, että äitien tarinat kertoivat vaikeasta tai haitallisesta ihmissuhteesta irrottautumisesta, henkilökohtaisesta kasvusta, uudelleen kouluttautumisesta ja arkisen vastuun kantamisesta sekä luottamuksesta vertaistuen ja ystävyyskannan voimaan. Isien kerronnassa korostui toiminta: isistä tuli eron myötä osallistuvia arjen sankareita. Se, mitä ja miten kerrottiin, vaihteli median mukaan. Blogeissa korostuivat tunnekerronta ja äitien ja isien identiteettiin liittyvät kysymykset. Kodin Kuvalehden artikkelien äidit ja isät kuvattiin selviytyjinä ja hyvinä, vastuullisina vanhempina. Läheisyyden, arkiaskareiden sekä kodin ja asuinympäristön kuvat toimivat äitien eroarjen ilmentäjinä.

Tutkimuksen perusteella voidaan päätellä, että eronneiden äitien ja isien kerrotut kokemukset avioeroarjesta ovat moninaisia. Ero lapsiperheessä voi tuoda helpotusta arkeen ja toisaalta lisätä arjessa äidin ja isän kokemaa taakkaa. Kodin Kuvalehdessä ja blogeissa painottuvat naisten ja äitien tarinat avioeroarjesta. Miesten ja isien arkeen, perhesuhteisiin ja niiden muutoksiin liittyvien tarinoiden kertomisen foorumina toimii Suomessa tällä hetkellä pääosin tieteellisen tutkimuksen kenttä. Lapsiperheen avioeroarjen tutkimus jää kaipaamaan entisten puolisoisten vastavuoroisten tarinoiden tutkimusta, jossa huomioidaan molempien vanhempien näkökulma.

Asiasanat: arki, avioero, narratiivit, perhe-elämä, representaatiot, sukupuoli, visuaaliset menetelmät

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	EROPERHEET JA ARKI	8
	2.1 Perhe ja ero Suomessa	8
	2.2 Arki ja perhe-elämä eron jälkeen.....	11
	2.3 Ero isän ja äidin näkökulmasta.....	15
3	SUKUPUOLEN REPRESENTAATIOIT JA MEDIAKERRONTA	19
	3.1 Sukupuolen representaatiot.....	19
	3.2 Kerronta sosiaalisessa mediassa ja naistenlehdissä	20
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -KYSYMYKSET	23
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	24
	5.1 Tutkimuksen kohde, lähestymistapa ja tutkimusote.....	24
	5.2 Lehti- ja blogitekstit aineistona.....	28
	5.3 Aineiston analyysi	30
	5.3.1 Narratiivien sisällönanalyysi	31
	5.3.2 Tarinatyyppien muodostaminen.....	33
	5.3.3 Kuvien analyysi.....	36
	5.4 Tutkimuseettiset näkökohdat	38
6	ÄIDIT JA ISÄT KERTOVAT ARJESTA ERON JÄLKEEN	42
	6.1 Äidin ja isän eroarki	42
	6.1.1 Arjen käytännöt.....	42
	6.1.2 Ihmissuhteet eron jälkeen.....	48
	6.1.3 Ihmisenä kasvu	50

6.2 Selviytymistarinat, äitien ammatillisen kasvun tarinat, pelossa elävien äitien tarinat ja vanhempien identiteetin etsimisen tarinat	56
6.3 Läheisyyden, arkiaskareiden sekä kodin ja asuinympäristön kuvat äitien ja isien avioeroarjen ilmentäjinä	59
6.4 Yhteenveto tuloksista	66
7 POHDINTA.....	68
7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	68
7.2 Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelua	74
LÄHTEET.....	78
LIITEET	89

1 JOHDANTO

Eroperheiden arjen tunteminen ja ymmärtäminen on tärkeää, koska eroperheet ovat yleisiä, ja ero tuo mukanaan muutoksia vanhemmuuteen, perhesuhteisiin ja hyvinvointiin (Castrén 2009a, 106–107; THL 2019). Eroperheellä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa lapsiperhettä, jonka vanhemmat käyvät parhaillaan läpi eroprosessia tai ovat hiljattain eronneet. Ero lapsiperheessä johtaa elämäntilanteen muutokseen, joka voi muuttaa totuttua arjen rytmiä, tuoda mukanaan muutoksia ihmissuhteisiin ja lasten koulunkäyntiin, toimeentuloon ja asuinympäristöön sekä vaikuttaa perheenjäsenten yleiseen hyvinvointiin (Korvela & Tuomi-Gröhn 2014). Arjen tutkiminen ja tarkastelu isän ja äidin näkökulmasta voi auttaa löytämään keinoja eroperheiden vanhemmuuden tukemiseen, sillä vanhempien elämä on voinut kriisiytyä eron seurauksena, minkä takia heillä ei välttämättä ole riittävästi voimia lapsen huomaamiseen ja tukemiseen arjessa (Väestöliitto 2018). Sipilän hallitus (2015–2019) julkaisi syyskuussa 2015 hyvinvointia koskevat kärkihankkeensa, joiden mukaan lasten ja perheiden palveluiden muutosohjelmaan investoidaan tuntuvasti. Kärkihankkeissa keskityttiin korostuneesti sellaisten perheiden arkeen, joissa vanhemmat ovat eronneet, lastensuojelun parantamiseen, maahanmuuttajaperheisiin sekä kolmannen sektorin merkitykseen perheiden arjen tukena. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017.)

Viimeaikaisissa suomalaisissa tutkimuksissa (Parikka 2014, Tuovinen 2014, Koskela 2012, Autonen-Vaaraniemi 2009, Niemelä 2007) on miesten avioeroon liittyviä arjen kokemuksia tutkittu huomattavasti. Naisten avioeron jälkeiseen arkeen keskittyvä tutkimus (Nousiainen 2004) on Suomessa jäänyt vähäiseksi. Kiinnostukseni tässä tutkimuksessa kohdistuu sekä naisten että miesten kerronnan tutkimiseen: tarkastelen eron jälkeistä arkea lapsiperheiden vanhempien näkökulmasta. Tutkimukseni on perhetutkimuksen piiriin sijoittuvaa vanhemmuuden tutkimusta.

Lähestyn aihetta sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta, jonka mukaan kaikki tieto on historiallisesti ja kulttuurisesti rakennettua ja rakentunutta (Burr 2003, 2–5). Tämä lähestymistapa ei kuitenkaan anna automaattista pääsyä todenmukaiseen maailmaan (*real world*) (Felski 1999–2000) vaan kerronnan kautta välittyviin kuvauksiin, representaatioihin. Jokapäiväistä elämää on kuvattu elettyinä, rutiinien täyttämänä ja jokaisen kokemusmaailmaan kuuluvana (Featherstone 1992). Koska eronneiden vanhempien arjen kokemukset ovat henkilökohtaisia, olen kiinnostunut siitä, mitä he ovat kertoneet ja mitä se paljastaa kollektiivisesta ja yksilöllisestä kontekstista ja kokemuksista. Olen kiinnostunut av(i)oeroarjesta ilmiönä: siitä, mitä isät ja äidit kertovat eron jälkeisestä arjestaan ja siitä, miten sukupuoli ja erilaiset kerronnan foorumit vaikuttavat isien ja äitien kerrontaan. Näin siksi, että avioeroihin keskittyvissä tutkimuksissa keskitytään yleensä joko mies tai naisnäkökulmaan (Bastaitis & Mortelmans 2017, 554; Kiiski 2011).

Aineistoni koostuu Kodin Kuvalehden verkkosivulla julkaistuista artikkeleista vuosilta 2014–2017 ja suomalaisista blogikirjoituksista 2010-luvulla. Kodin Kuvalehden aineisto muodostuu kymmenestä äidin ja kolmesta isän kertomuksesta. Lapsiperheiden eron jälkeistä arkea käsitteleviä blogeja tämän tutkimukseen aineistossa on kahdeksan, joista kuusi on äidin julkaisemaa.

Analysoin arkeen ja avioeroon liittyvää kerrontaa, sukupuoleen sitoutuneita arjen representaatioita, visuaalisten ja narratiivisten menetelmien avulla, koska kokemusten ja tunteiden voidaan katsoa välittyvän kertomusten kautta (Squire, Andrews & Tamboukou 2013). Visuaalisiin ja narratiivisiin aineistoihin

pohjautuva tutkimus antaa monipuolisen mahdollisuuden ymmärtää kulttuurista ja sosiaalista todellisuutta (Pink 2012, 3; Seppänen 2005, 17–19). Huomionarvoista on, että valokuvat, piirustukset ja kirjoitetut tarinat Kodin Kuvalehdessä ja avioeroa ja arkea käsittelevissä blogeissa ovat vain osa koko kuvaa, ne eivät ole kiistaton representaatio tilanteesta vaan keino tehdä arkea näkyväksi ja ymmärrettävämmäksi (Cook & Hess 2007).

Tutkimukseni on muodoltaan perinteinen tutkimusraportti, joka alkaa teoreettisesta katsauksesta jatkuen tutkimustehtävän ja -kysymysten jälkeen empiriseen osuuteen. Luvussa kaksi johdattelen lukijan perheisiin ja eroon liittyvään käsitteistöön ja tilastotietoon, keskityn sukupuolittuneisiin arjen käytäntöihin ja eron jälkeiseen arkeen lapsiperheissä sekä esittelen vanhempien arkea ja avioeroa käsittelevää tutkimusta. Seuraavassa teorialuvussa keskityn sukupuolen representaatioihin ja käsittelen mediaa, blogeja ja naistenlehtiä, kerronnan foorumina. Tutkimustehtävän ja -kysymykset esittelyn jälkeen luvuissa viisi ja kuusi kerron puolestaan tutkimukseni toteuttamisesta, aineistosta, analyysistä ja tuloksista. Tutkimukseni viimeisessä luvussa kokoan tuloksia sekä pohdin niiden teoreettisia kytköksiä ja luotettavuutta.

2 EROPERHEET JA ARKI

2.1 Perhe ja ero Suomessa

Ihmiset määrittelevät perheen eri tavalla eri aikoina ja eri kulttuureissa. Tilastokeskuksen (2015) määritelmän mukaan perheen muodostavat *”yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia”*. Lapsiperheitä ovat perheet, joissa kotona asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi (SVT vuosikatsaus 2018, 3). Tilastollisesti tarkasteltuna perheen määritelmä liittyy keskeisesti yhdessä asumiseen. Perheen yksiselitteinen määrittely on kuitenkin ongelmallista ja perheen olemukseen liittyvät käsitykset ovat jatkuvan keskustelun kohteena (Korvela & Tuomi-Gröhn 2014, 11–12).

Kysymys siitä, keitä perheeseen kuuluu, tulee ajankohtaiseksi silloin, kun perhe ei hahmotu enää yksiselitteisellä tavalla vanhempien erottua (Jallinoja 2000, 187). Tilastot eivät aina tavoita perheiden monimuotoisuutta, koska läheisten ihmissuhteiden jatkuvuus ei ole riippuvainen kotiosoitteesta. Korvela ja Tuomi-Gröhn (2014, 12) korostavat, että kotiosoitetta tärkeämpi tekijä perhettä määriteltäessä ovat perheenjäseniä yhdistävät tunnesiteet. Jokaisella on oikeus määritellä oma perheensä: perheen ymmärtäminen rakentuu sekä parisuhteen että lapsen ja vanhemman suhteen kautta (Castrén 2009b, 42; Jallinoja 2000).

Gillisin (1996) mukaan kaikilla on tavallaan kaksi perhettä: ensimmäisessä perheessä eletään arkea ja toinen perhe on kuviteltu, kollektiivisesti jaettu ideaali, joka herää eloon kertomuksissa ja perhejuhlissa. Ensimmäinen on epätäydellinen ja jälkimmäinen tuo elämään jatkuvuutta, turvaa ja lohtua; eletyn arjen perheen ja ideaaliperheen välillä on ristiriita. (Gillis 1996, XV.) Castrén esittää aiempaan tutkimukseen nojautuen ajatuksen, että perhettä ei ole olemassa: on vain perhesuhteita ja niiden muodostelmia, jotka järjestäytyvät eri tavoin muuttuvissa, historiallisissa ja kulttuurisissa tilanteissa (Castrén 2009a, 108–109; Castrén 2009b, 33).

Erot ovat yleisiä, ja ne ovat vakiintuneet osaksi suomalaista perhe-elämää (Castrén 2009a, 106–107), mutta vaikka avioerot ovat yleisiä, ne eivät ole normatiivisia elämäntapahtumia (Riessman 1993). Av(i)ero vaikuttaa yleisyytensä takia useimpien ihmisten elämään ainakin välillisesti. Eron myötä muutoksia tulee myös lapsiperheen perherakenteeseen. Mitä sitten suomalaisista lapsiperheistä tiedetään tilastojen valossa? Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuoden 2018 lopussa Suomessa oli lähes 562 000 lapsiperhettä. Lapsiperheisiin kuului 38 prosenttia väestöstä. Lapsiperheiden yleisin perhemuoto oli edelleen avioparin perhe (58 prosenttia lapsiperheistä). Avoparien perheitä oli 20 prosenttia ja yhden vanhemman perheitä 22 prosenttia lapsiperheistä (SVT vuosikatsaus 2018, 3.) Vuonna 2017 samaa sukupuolta olevia aviopari ja lapsia -perheitä sekä rekisteröity pari ja lapsia -perheitä oli molempia hieman alle 400 (SVT 2017).

Edellä mainitsemistani yhden vanhemman perheistä äiti ja lapsia -perheitä oli yli 108 000 perhettä ja isä ja lapsia -perheitä reilut 18 300 perhettä (SVT vuosikatsaus 2018, 3). Tilastollinen yhteenveto vuodelta 2013 paljastaa, että äiti ja lapsia -perheiden äideistä eronneita oli 44 prosenttia ja 41 prosenttia oli naimattomia (suuri osa avoerojen seurauksena). Isä ja lapsia -perheiden isistä 52 prosenttia oli eronneita (SVT 2013.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2019) mukaan valtaosa vanhemmista sopii erotilanteessa keskenään lapsen asumiseen, huoltoon ja tapaamiseen liittyvistä asioista. Huoltomuodosta päätettäessä yleisin muoto oli yhteishuoltajuus. Lapset jäävät eron jälkeen useimmiten asumaan äidin kanssa, ja isien vähyyttä lähivanhempina onkin usein pidetty merkkinä erotilanteissa vallitsevasta epätasa-arvosta. (THL 2019.) Suuri osa yhden vanhemman perheiden lapsista asuu kuitenkin kahdessa osoitteessa, vuoroin isän ja äidin kanssa (SVT vuosikatsaus 2018, 3). Tilastokeskuksen vuonna 2018 tekemän lasten vuoroasumista koskevan tutkimuksen mukaan kahdessa kodissa asuvia lapsia oli yhteensä noin 110 000 (SVT vuosikatsaus 2018, 5).

Eron jälkeen eronneet puoliset voivat muodostaa uudet perheet. Uusperheitä oli vuoden 2018 lopussa 50 717 eli noin 9 prosenttia kaikista lapsiperheistä. *”Uusperheellä tarkoitetaan perhettä, jossa on alle 18-vuotias vain toisen puolison lapsi, eli lapsi on tavallaan saanut uuden sosiaalisen vanhemman. Arkikielessä kuulee käsitettä*

käytettävän väljemmin” niin, että erilaisista erojen seurauksena syntyneistä viikonloppuperheistä puhutaan uusperheinä. Perhetilastot tehdään kuitenkin lapsen vakinaisen asuinpaikan mukaan, sillä samaa lasta ei voida tilastoida kahteen perheeseen. Eronneet isät ja äidit, joiden luona on lapsia vain viikonloppuisin ja lomalla, jäävät perhetilaston ulkopuolelle, elleivät ole perustaneet uutta perhettä. Noin puolet uusperheiden vanhemmista oli avoliitossa ja puolet avioliitossa. (SVT 2018, 3.) Uusperheissä oli keskimäärin vähän enemmän lapsia kuin lapsiperheissä yleensä (SVT 2017).

Erossa perhesuhteet määritellään uudella tavalla, mutta lähes aina vanhemmuus jatkuu erosta huolimatta, ja lapset toimivat siteinä eronneiden vanhempien välillä (Bastais & Mortelmans 2017, 553; Hokkanen 2005, 10). Ero paljastaa vanhemmuuden eri osa-alueet, ja vanhempien roolit saattavat muuttua tai erottua selkeämmin toisistaan (Bastais & Mortelmans 2017, 544, 552; Kuronen 2003, 114). Vanhemmuus perustuu toki huoltajuudelle, mutta sen lisäksi vanhemmuuteen kuuluvat turvallisten rajojen asettaminen ja rakkauden ja kiintymyksen osoittaminen sekä elämän ja ihmissuhdetaitojen opettaminen. Lasten arjen sujumiseksi eron jälkeen vanhempien tulee sopia asioiden järjestämisestä ja keskinäisestä työnjaosta niin, että molemmat tietävät, mistä he ovat vastuussa ja mitä heiltä odotetaan (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017).

Hearnin ym. (2012) mukaan Pohjoismaissa isyyden tutkimus on erityisasemassa, koska isyyden arvostus on lisääntynyt ja kiinnostus nimetä miehet isiksi on akateemisissa ja poliittisissa keskusteluissa lisääntynyt. Miehen nimeäminen isäksi on osa poliittista *”kaksinkertaista emansipaatiota”* koskevaa strategiaa. Tällä tarkoitetaan sitä, että miehen hoivaavaa isyyttä ja toisaalta äidin työssäkäyntiä korostetaan. Strategian ajatuksena on, että yhteiskunnallinen sukupuolten tasa-arvo johtaa yhdenvertaiseen vanhemmuuteen (Hearn ym. 2012). Tämä yhdenvertaisen, jaetun vanhemmuuden (co-parenting) vaatimus koskee myös avioeron jälkeistä aikaa, koska vanhemmuus jatkaa eron jälkeistä perhearkea uudessa muodossa (Gürmen, Huff, Brown ym. 2017, 646).

2.2 Arki ja perhe-elämä eron jälkeen

Arki ja sukupuolten välinen tasa-arvo

Arjella viitataan niihin tapahtumiin tai kokemuksiin, joita voidaan odottaa tapahtuvan suurimmalle osalle ihmisistä heidän elämänsä aikana (Morgan 2004, 37). Tällaisia voivat olla niin suuret elämäntapahtumat kuin jokapäiväiset, toistoa vaativat arjen askareet. Arjen *“everyday life”* ajatellaankin usein olevan toistoa: yllätyksetöntä ja rutiininomaista (Bennett & Watson 2002). Arki myös liitetään paikallisiin, luokka- ja kansallisiin identiteetteihin – normaaliuteen, siihen mitä yleensä pidetään normaalina ihmisissä ja heidän elämässään (Morgan 2004, 38). Kaikilla näillä on yhteys perhekäytäntöihin (Morgan 2004, 49).

Arki rakentuu monesti sukupuolen mukaan ja on kiinteässä yhteydessä kotiin, perheeseen ja perhekäytäntöihin (Morgan 2004, 43, 47). Arjella voidaankin tarkoittaa tutkimuksessa esimerkiksi kotiin, perheen kotitöihin, ihmissuhteisiin, sukupuolten työnjakoon, vuorovaikutukseen, voimavaroihin, terveyteen sekä ruoka- ja unirytmien liittyviä asioita (Jokinen 2005; Sekki & Korvela 2014, 217). Arki koostuu rutiineista ja se mielletään tavallisesti toiston avulla tapahtuvaksi elinolojen ylläpitämiseksi (Featherstone 1992, 160–161; Felski 1999–2000; Jokinen 2005). Arkielämään liittyvä toisto rutiinien muodossa on yhdistetty naisten arkeen, ja Felski (1999–2000, 19–20) perustelee tätä naisten keskeisellä roolilla sosiaalisessa uusintamisessa, kuten siivoamisessa ja aterioiden valmistuksessa. Naisnäkökulmaa painottava Smith (1988, 66) on puolestaan todennut, että rutiinimaisilta vaikuttavat naisten arkiaskareet ovat monesti vaativaa ongelmien ratkaisua: perheen aikataulujen yhteensovittamista ja useiden tehtävien samanaikaista suorittamista.

Globaalisti tarkasteltuna Suomi on tasa-arvoinen maa, ja tasa-arvon toteutumisesta on vallalla vahva käsitys yhteiskunnassamme. Suomalaiset usein kieltävät sukupuolen merkitystä arjessaan eikä sukupuolesta puhumista pidetä sopivana arjen käytäntöihin liittyvissä asioissa (Vehviläinen 2015, 160, 166). Vehviläisen (2015) mukaan suomalaisten ajatteluun ja arjen käytäntöihin liittyy kuitenkin ristiriitaisuutta, sillä kotityöt jakautuvat edelleen epätasa-arvoisesti: pääosin

naisten harteille ja sukupuolen mukaan. Jokinen (2005, 51) kirjoittaa sukupuoli-tapaisuudesta eli esimerkiksi kotitöiden jakamisesta miesten ja naisten töihin. Valtavirrasta poikkeavalla tavalla tekeminen tulee silloin määrittyneeksi miesten naistapaisena tai naisten miestapaisena tekemisenä. Tämä voi johtaa tekemisen uudelleen määrittymiseen tai tekemisen saaman arvostuksen muuttumiseen.

Sukupuolta voidaan tarkastella käytäntöinä, koska sukupuolta tehdään arjen käytännöissä (Lammi-Taskula & Salmi 2016, 161; Vehviläinen 2015, 163; West & Zimmerman 2002, 18–19). Näihin käytäntöihin vaikuttavat toimijoiden yhteiskunnalliset ja kulttuuriset suhteet sekä tilanteinen ja kokemuksellinen tieto (Vehviläinen 2015, 163). Pari vuotta sitten julkaistun tasa-arvobarometrin mukaan kahden puolison perheissä vastuu kotitöistä jakautuu edelleen perinteisesti: naiset kokevat miehiä selvästi useammin olevansa liikaa vastuussa kotitöistä, ja tämä aiheuttaa erimielisyyksiä (Pietiläinen & Attila 2018, 96–99). Sukupuolijakaumaa pidetään edelleen merkittävänä yhteiskunnallisena vedenjakajana ja muutosvoimille vastustuskykyisimpänä. Perheen, sukupuolen ja arkielämän tunnistaminen ja yhteydet edistävät sukupuolierojen ja eriarvoisuuden normalisoitumista tai luonnollistamista ja siten niiden jatkumista. (Morgan 2004, 47.)

Vanhemmuus ja perhe-elämä eron jälkeen

Eroperheen määritelmä. Eroperheellä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa lapsiperhettä, jonka vanhemmat käyvät parhaillaan läpi eroprosessia tai vanhemmat ovat hiljattain eronneet. Eroperhe käsitettä käytetään sekä tutkimuksessa (Castrén 2009b) että blogistien (B4, B5) teksteissä. Eroperhe käsitteenä ei kuitenkaan ole ongelmaton, sillä on vaikeaa ottaa kantaa siihen, milloin eroperhe lakkaa olemasta eroperhe. Esimerkiksi uusperheen muodostumisen myötä tai kun erosta on kulunut pitkään, ei ero enää välttämättä vaikuta elämään ja määritä perheenjäseniä. Kuvaavampi nimitys saattaisi olla vaikkapa Ritala-Koskisen luoma ilmaus eron jälkeisestä arkiperheestä (Castrén 2009a, 125), jolloin puhutaan niistä perheenjäsenistä, jotka elävät yhteistä arkea eron jälkeen.

Vanhempien roolit. Autonen-Vaaraniemen (2009) mukaan miehet sivuutetaan usein kotia ja perhettä koskevissa keskusteluissa. Silloin, kun miehiä ei

nähdä osana perhettä, aiheuttaa tämä miehille ulkopuolisuuden kokemuksia – ongelmia eron jälkeisissä perhesuhteissa ja tunnetasolla. Läheissuhteiden jatkuvuus on omiaan pitämään eronneet miehet kiinni arjessa. (Autonen-Vaaraniemi 2009, 291–292.) Kyse ei ole kuitenkaan pelkästään miesten sivuuttamisesta vaan siitä, että miesten on vaikea pitää yllä läheissuhteita (Castrén 2009b, 122–123). Naisten rooli läheis- ja sukulaisuussuhteiden ylläpitäjinä korostuu lapsiperheessä tapahtuneen eron jälkeen entisestään (Castrén 2009b, 124).

Kurosen (2003) mukaan eron jälkeinen vanhemmuus on sukupuolittunutta vaikka suomalainen perhekeskustelu on suhteellisen sukupuolineutraalia. Retorisesti sukupuolettomat vanhemmat osoittautuvat äideiksi myös eron jälkeisessä vanhemmuudessa. Käsitteet, yksinhuoltaja, elatusvelvollinen, lähi- ja etävanhempi, ovat sukupuolineutraaleja, mutta mielikuvissa käsitteisiin saattaa liittyä ajatus lähiäidistä ja etäisästä. (Kuronen 2003, 107–108.) Mielikuvat eivät ole kaukana todellisesta tilanteesta, sillä tilastojen mukaan valtaosa lapsista jää asumaan äidin kanssa eron jälkeen (THL 2019).

Huoltomuodot ja asumisjärjestelyt. Yhteishuoltajuudessa eronneet vanhemmat toimivat lapsen huoltajina, kun taas yksinhuoltajuus laillisessa merkityksessään tarkoittaa sitä, että toisella vanhemmalla on oikeus päättää yksin lapsen asioista. Yhteishuoltajuudessa etävanhemmalla on oikeus olla mukana lapsensa elämässä ja arjessa sekä jakaa samat tiedot lapsensa elämästä lähivanhemman kanssa. Vanhempien ollessa yhteishuoltajia etävanhempi on elatusvelvollinen. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983.) Pariskunnan erottua lapset asuvat pääosin toisen vanhemman luona – yhteishuoltajuudessa lapsen kotiosoite on lähivanhemman luona. Asumisjärjestelyillä eron jälkeen on tärkeä merkitys, sillä ne vaikuttavat elämään ja arkeen sekä perheen sisäisiin ihmissuhteisiin. Etävanhemman osallistuminen lasten elämään helpottuu eronneiden vanhempien kotien ollessa lähellä toisiaan, minkä lisäksi lyhyt välimatka voi helpottaa vanhempien välistä yhteistyötä ja lisätä lasten hyvinvointia. (Viry 2014, 503–505.)

Sekä äidit että isät perustelevat yhteishuoltajuutta korostaen lapsen oikeutta molempiin vanhempiin, joskaan he eivät koe huoltomuodolla olevan ar-

jessa merkitystä, sillä monet lähiäidit tuntevat itsensä käytännössä yksinhuoltajiksi ja etäisät kokevat, etteivät pysty vaikuttamaan lapsensa elämään niin paljon kuin haluavat (Hokkanen 2005, 59, 91). Hokkanen esittää, että yhteiselämän aikaiset arjen käytännöt, neuvottelutyylit ja -asemat näyttävät säilyvän myös eron jälkeen. Samansuuntaisia havaintoja ovat tehneet esimerkiksi Gürmen ym. (2017, 645, 656–657) puolisoitten vanhemmuuden jatkumisesta: yhteistyövanhemmuus tai sen puute ennen eroa määrittää vanhemmuuden toimintatapoja eron jälkeen. Yhteishuoltajuuteen liittyy sekä voimavaroja että haasteita. Yhteishuoltajavanhemmuuden arki ei Hokkasen mukaan ole ongelmaton. Hän käytti tutkimuksessaan äiti- ja isätapaisuuden käsitteitä kuvaamaan vanhemmuuden sukupuolittuneisuutta. Esimerkiksi etä-äitiys näyttäytyi Hokkasen (2005, 145) tutkimuksessa ei-äititapaisena.

Yksinhuoltajuus. Yksinhuoltajista valtaosa on äitejä, ja esimerkiksi vuonna 2018 vahvistettiin vain yhdessä prosentissa huoltosopimuksista yksinhuolto isälle (THL 2019). Yksinhuoltajaisilla on usein jo ennen yksinhuoltajiksi tulemistaan niin sanotuista tavallisista isistä poikkeava asema lasten elämässä (Tuovinen 2014a). Yksinhuoltajaisät määrittelevät Tuovisen tutkimuksessa isyyttään positiivisin ilmauksin. He tuntevat olevansa arjen sankareita ja kokevat suhteen lapsiin muotoutuvan arjessa, jossa sille jää paljon tilaa äidin poissa ollessa. Tuovisen (2014a) tutkimuksessa tyttäret kokevat tulevansa sopeutujiksi ja itsenäisiksi ajattelijoiksi kasvaessaan isän kanssa, mutta kokevat isän yksinhuoltajuuden tabuna, josta ei voi puhua. Isät taas suhtautuvat asiaan myönteisesti ja tuovat esille yksinhuoltajuuden hyviä puolia.

Uusperheet. Monimutkaisuus perhesuhteissa ja verkostoissa lisääntyvät eron myötä (Morgan 2004, 47). Eroja tapahtuu myös uusperheissä. Silloin perhesuhteissa on erityisen paljon monimuotoisuutta. Perheen määrittely on entistä vaikeampaa, koska läheiset sosiaaliset verkostot ovat monisyisiä ja laajoja. Ex-puoliso, äiti tai isä, on useimmiten kiinteä osa uusperhettä yhteishuoltajuuden myötä (Castrén 2009b, 38, 143). Kuitenkin, kun tarkastellaan biologisen ja sosiaalisen vanhemmuuden ja isovanhemmuuden eroja tai uusperheen hajoamisen seurauksia laajemmalle sukulaiverkolle, ei jatkuvuus perhesuhteissa ole automaattinen tai itsestään selvä (Castrén 2009b, 153). Uusperheen eron seurauksena

entisiä puolisoita on kaksi ja entisiä sukulaisia on kaksin verroin. Myönteisestä näkökulmasta tarkasteltuna hajonneen uusperheen lapsilla voi olla biologisten vanhempien ja sukulaisten lisäksi useita sosiaalisia vanhempia ja isovanhempia sekä sukulaisia elämässään (Castrén 2009b, 119–120, 153). Castrén (2009b, 95, 120, 155) esittää aikaisempiin tutkimuksiin nojautuen, että länsimaissa perhe- ja sukulaisuusjärjestelmät ovat joustavia. Silloin läheiset ex-sukulaiset voivat asettua ystävien asemaan, mikäli heitä ei voi mahduttaa perheeseen kuuluviksi.

2.3 Ero isän ja äidin näkökulmasta

Eroon ja arkeen keskittyvää tutkimusta eri tieteenaloilla on tehty runsaasti erilaisista näkökulmista käsin. Eron jälkeistä lapsiperheen arkea on myös tutkittu, mutta usein joko äidin tai isän näkökulmasta. Lapsiperheen avioeroarjesta onkin vaikea löytää tutkimusta, jossa olisi huomioitu molempien vanhempien näkökulma. Saman havainnon on tehnyt Kiiski (2011), joka on tutkinut 30–40-vuotiaiden suomalaisten avioeroa 2000-luvun alussa; sitä miksi avioliitto puretaan, miten ero koetaan ja miten siitä selviydytään. Avioliiton purkautumiseen liittyviä ja entisten aviopuolisoiden kokemusmaailman erilaisuutta selittäviä tekijöitä on useita: kumpikin puolisoista konstruoi erosta oman tarinansa, joka palvelee hänen selviytymistään. Tyypillisesti erossa toinen haluaa jatkaa yhteiselämää ja toinen haluaa päättää suhteen; jättäjän ja jätetyn käsitykset ja kokemukset muotoutuvat erilaisiksi (Kiiski 2011, 208).

Hemminki (2010) tutki kertomuksia avioerosta ja parisuhteen päättymisestä Suomessa. Hän analysoi avioerokertomuksia narratiivisella tutkimusmenetelmällä yrittäen löytää erityyppisiä narraatioita eronneiden tarinoiden joukosta. Aineistona hänellä oli sekä pohjalaisten kirjoituksia että Kodin Kuvalehden artikkeleita. Molemmat tutkimusaineistot olivat pääosin naisten kerrontaa ja elämää koskevia (Hemminki 2010, 36), ja avioeroa kutsuttiin niissä kriisiksi tai käännekohtaksi, mutta myös usein uudeksi tilaisuudeksi. Avioeroa kuvailtiin mahdollisuutena henkilökohtaiseen kasvuun ja mahdollisuudeksi muuttaa epätydyttävää elämäntilannetta. Sisällöltään yksityiset avioerokertomukset olivat selvästi erilaisia kuin julkiset narratiivit: avioeroa tragediana korostettiin enemmän

pohjalaisten kertomuksissa, kun taas lehtiartikkeleissa avioero näyttäytyi käännekohtana ja suurena muutoksena elämässä. Lisäksi lehtiartikkeleissa korostettiin lasten elämän vakauden ja jatkuvuuden säilymisen tärkeyttä samalla paikkakunnalla. Eri sukupolvien välillä ilmeni eroja narratiiveissa. Vanhempien sukupolvien edustajien kirjoittamat pohjalaiset kertomukset korostivat häpeällisyyttä perheen hajottamisesta avioeron jälkeen.

Suorittamani aineistohaun perusteella miesten kokemuksia avioerosta, isyyden merkitystä ja huoltajuuteen liittyviä kysymyksiä on 2000-luvulla käsitelty suomalaisissa väitöstutkimuksissa ja muissa tutkimuksissa yleensä huomattavasti enemmän kuin naisten. Miesten yksinhuoltajuuskertomusten taustalla on Tuovisen (2014b, 135, 142) mukaan kulttuurinen ydinperheihanne: isien kertomukset yksinhuoltajuudesta rakentuvat ja vertautuivat vasten normitarinaa perheestä ja parisuhteesta. Isien kertoma yksinhuoltajuus on elämäntapa ja olemassaolon muoto sekä yhteiskunnallista vaikuttamista vertaisryhmissä. Yksinhuoltajaisuus on arjen miehistä sankaruutta. (Tuovinen 2014b.)

Autonen-Vaaraniemen (2009) haastattelemat miehet kertovat tekevänsä avioerotilanteessa kaikkensa perheensä ja lastensa eteen. Miesten kuvauksissa lasten jäämistä äidille pidetään itsestään selvänä asiana, jota ei kyseenalaisteta. Osa miehistä sen sijaan kuvaa, että *”lapset oli riistetty heiltä erossa”*. Miesten mielestä kulttuuriset ajattelutavat ja yhteiskunnallinen järjestelmä ovat syynä siihen, että lapset jäävät erossa isän sijasta äidille. Muutamat haastatelluista miehistä jäivät lastensa kanssa perheen kotiin asumaan, koska se oli lasten tahto. Autonen-Vaaraniemi (2009, 274) toteaa, että miesten lastensa parhaaksi toimiminen kotia koskevissa asioissa on ristiriitaista. Isien käytännöt ilmenevät sekä aktiivisuutena että passiivisuutena: isät ovat jalomielisiä ja uhrautuvia lastensa takia, ja toisaalta vetäytyviä ja periksi antavia. He luopuvat kodista ja lapsista erossa. Tällöin isät perustelevat lastensa ja kodin menettämistä itsensä ulkopuolisilla asioilla ja toimijoilla. (Autonen-Vaaraniemi 2009.)

Isyys rakentuu eron jälkeen isän oman toimijuuden lisäksi suhteessa lapsen äitiin, mikä omalta osaltaan määrittää eron jälkeisiä isyyskertomuksia. Hyvän isyyden toteutuminen edellyttää sekä isän henkilökohtaista hyvinvointia että su-

juvaa yhteistyövanhemmuutta. (Parikka 2014, 102–103.) Niemelän (2007, 21) mukaan miesten kokemat tasa-arvon ongelmat ovat kuitenkin aktivoituneet usein avioerotilanteissa. Miehet kokevat, että heillä ei ole oikeuksia isinä. Tällaisia tapauksia tulee vuosittain esille lukuisia. Kysymykset ovat hankalia, koska ei ole helppo osoittaa syrjintää sukupuolen perusteella esimerkiksi silloin, kun molemmat vanhemmat ovat soveltuvia vanhemmiksi.

Koskela (2012, 71) selvitti narratiivisen tutkimusotteen avulla miesten avioeroa henkilökohtaisena kokemuksena ja elämänhistoriallisena prosessina. Hän valitsi tutkimuksen kohderyhmään vain avioeroprosessista hyvin selvinneitä miehiä, sillä hän oli kiinnostunut nimenomaan erosta selviytymiselle ominaisista tekijöistä. Lapsen kanssa erosta puhuminen oli haastateltaville miehille vaikeaa, tai se jäi heiltä kokonaan tekemättä. Lasten menetystä korostettiin silloin, kun kannettiin huolta miehen epätasa-arvoisesta asemasta avioerossa. Haastatteluaineistossa miehillä korostuivat sisäinen elämänhallinta ja sen menettäminen tai menettämisen pelko: ei se, mitä avioero konkreettisesti merkitsi vaan se, miltä se tuntui. (Koskela 2012, 94, 111.) Miehet kokivat, että pelkkä tasainen ja turvallinen arki ei riittänyt naisille avioliittoa koossa pitävänä voimana. Ero käynnistyi tunteiden väljähtymisen seurauksena niin, että lähes kaikissa eroissa nainen oli aloitteen tekijä, ja monelle miehelle ero tuli täytenä yllätyksenä. Eronneiden miesten haastatteluista välittyi, ettei miesten oma toiminta ja valinnat olleet keskeinen ja ratkaiseva syy avioeroon, vaan syyt erosta siirrettiin usein oman itsen ulkopuolelle, omien valintojen ulottumattomiin. (Koskela 2012, 84, 93.)

Naisten, erityisesti äitien, eroon ja arkeen liittyvä julkinen puhe ja tutkimus ovat ongelmakeskeisiä ja ne painottuvat riittäisiin eroihin, joihin liittyy tilastollisesti kohonnut väkivallan, vainoamisen ja uhkailun riski (Berg 2008, 15). Väki-
valtaisen parisuhteen päättyminen eroon ei aina katkaise väkivallan kierrettä vaan väkivalta jatkuu erilleen muuton jälkeen (October 2018, 9–10). Silloin, kun eroon päädytään lähisuhdeväkivallan takia, ovat perhesuhteiden jatkuminen ja hyvä vanhemmuus uhattuina (Kiiski 2011, 251; Nousiainen 2004). Useat Nousiaisen (2004) haastattelemista naisista ovat eläneet fyysistä tai/ ja henkistä väkivaltaa käyttävän puolison kanssa. Naisten äitinä olemisesta kertovat elämänker-

tomukset kuvaavat arkea monipuolisesti. Kertomuksissa näkyy äitien elämä ennen eroa: äidit ovat olleet lasten huolenpidosta ja arjen rutiineista pääasiassa vastanneita vanhempia ja he ovat usein uupuneet liiallisen työmäärän vuoksi isien laistaessa arkisista askareista. Miesten vetäytyminen ja naisten uupuminen tuovat parisuhteeseen monenlaisia tunteita ja jännitteitä, jotka hiertävät ja aiheuttavat riitaa. (Nousiainen 2004, 169–171.)

Kun mies kohdistaa naiseen väkivaltaa kodissa, rikkoutuu kodin ideaali kuva rauhallisena ja turvallisena arjen paikkana. Väkivaltainen koti on miehen hallitsema tila, missä sekä naisen että lasten tila supistuu. (Husso 2014, 221; Nousiainen 2004, 170.) Useimmiten kaltoinkohdelluiksi tulleet äidit ovat miettineet eroa pitkään ja sitä on voinut viivyttää masentuminen, itsetunnon menetys ja turtuminen tilanteeseen sekä kodin jättämisen merkityksen pohtiminen lasten kannalta (Nousiainen 2004). Väkivallan kohonnut riski ja mahdollinen jatkuminen eroavien lapsiperheiden elämässä tulee huomioida lasten huoltoa ja tapaamisoi-keutta käsiteltäessä (October 2018, 9–10). Kuitenkin Nousiaisen (2004) tutkimuk-sen mukaan äiti voi jättää lapsensa väkivaltaiselle puolisolle silloin, kun äidillä ei ole asuntoa, minne lähteä lasten kanssa, tai äiti ei pidä todennäköisenä, että isä kohdistaa väkivaltaa lapsiin. Silloin, kun äidin on pitänyt tehdä nopea päätös lähteä kotoa ilman lapsia, ei hänellä myöhemmin välttämättä ole voimia ajaa asi-aansa lapsia luokseen haluavana vanhempana. Syyt lasten jäämiseen isän luo ovat moninaisia, eivätkä aina äidin toiveiden mukaisia. Mikäli äiti myöhemmin huomaa puutteita isän tavassa kantaa vastuuta lasten hyvinvoinnista, kokee äiti syyllisyyttä siitä, että hän ei voi huolehtia lastensa arjen tarpeista. (Nousiainen 2004, 169–171.)

3 SUKUPUOLEN REPRESENTAATIOT JA MEDIA-KERRONTA

3.1 Sukupuolen representaatiot

Teresa de Lauretis (2004) käsittää sukupuolen representaationa, sosiaalisten käytäntöjen toistamisena. Sukupuolen performatiivinen luonne koskee käsityksiä vanhemmuudesta ja siitä, miten ollaan isä ja äitejä. Äitiys ja isyys vaikuttavat luonnollisilta asioilta, mutta ne voidaan osoittaa sosiaalisesti rakentuneiksi sukupuolen tekemisen tavoiksi. Sosiaalinen sukupuoli rakentuu jokapäiväisissä sosiaalisissa käytännöissä. Sen voidaan käsittää muuttuvan yhteiskunnallisesti, ajassa ja paikassa (de Lauretis 2004, 38–39). Näin ajatellen ei ole olemassa tiettyjä sukupuolia tai sukupuolisen olemisen tapoja eikä yhtä oikeaa tapaa olla mies/isä tai nainen/äiti.

Konstruktivistisen lähestymistavan mukaan merkitykset syntyvät sosiaalisessa kanssakäymisessä ja ovat sopimuksenvaraisia ja jatkuvasti uudelleen neuvoteltavissa. Merkityksistä neuvotellaan ihmisten välisessä jatkuvassa kielellisessä vuorovaikutuksessa, ja samalla kulttuuriset merkitykset muuttuvat ja muokkautuvat. (Hall 1997, 9–10, 24–25.) Asioita voidaan siis esittää eri tavoin ilman, että jokin tapa on oikea tai väärä. On vain tulkinnallisia konstruktioita, eli rakennelmia naiseudesta ja mieheydestä. Siksi on mahdollista tavoittaa monenlaista erovanhemmuutta: isyyttä ja äitiyttä, monenlaisia vanhemmuuden tekemisen tapoja.

Representaatiot ovat sidoksissa myös paikkaan ja aikaan siten, että eri aikoina eri paikoissa asiat representoituvat eri tavoilla (Hall 1997, 9–10). Eri aikoina tietyt representaatiot ovat täten hallitsemampia kuin toiset, sosiaalisesti hyväksytympiä tai oikeampia pidettyjä. Esimerkiksi esitykset avioerosta ja arjesta olivat jokuksen vuosikymmen sitten hyvin erilaisia kuin nykyisin (Hemminki 2010). Toisaalta representaatiot ovat tilannesidonnaisia ja voivat esiintyä erilaisina eri konteksteissa samanaikaisesti. Blogitekstit ja lehtiartikkelit lapsiperheen avio-

eron jälkeisestä arjesta vanhempien kertomana eivät vain esitä tai heijasta todellisuutta vaan ovat sen aktiivisia tuottajia ja muokkaajia. Naistenlehtien kerronta ja ihmiskuvat ovat osin realistisia ja toisaalta utopistisia representaatioita arjesta; kertomusten todellisuus viittaa emotionaaliseen ja kokemukselliseen tietämykseen maailmasta. (Siivonen 2006, 232, 235.)

Suomalaisten aikakauslehtien kansikuvien visuaalisia sukupuolen representaatioita tutkineen Luhtakallion (2016) mukaan sosiaalista mies- tai naissukupuolta esitetään ja siitä tehdään jotain toisille ihmisille annetun kuvan muodossa. Representaation käsitettä käytetään puhuttaessa kuvista visuaalisen kulttuurin tutkimuksessa, sillä kuva on aina representaatio jostakin (Seppänen 2005, 77–78, 84). Representaatio voi joko heijastaa tai rakentaa todellisuutta, ja tämä johtaa pohdintaan kuvan todellisuudesta ja keinoista, joita kuva käyttää. Representaatiot tuottavat aina merkityksiä, ja representaatiot ovat siten toiminnallisia: tuotettuja, vastaanotettuja ja tulkittuja (Seppänen 2005, 77–78, 84).

Myös tunteisiin liittyvät ilmaisutavat ja odotukset ovat sidoksissa käsitykseen kahdesta, toisilleen vastakkaisesta sukupuolesta (Juvonen 2016, 44). Naisten ja miesten odotetaan puhuvan tunteistaan ja kokevan asioita eri tavalla sekä kuvaavan tietyissä tilanteissa tärkeiksi erilaisia asioita (Ronkainen 1999, 143). Esimerkiksi erotilanteessa puoliset vaikuttavat toinen toisiinsa ja erilaiset tunnekokemukset voivat välittyä puolisolta toiselle (Kiiski 2011, 208). Myös avioeroon liittyvä häpeä voi herättää tunteen kelpaamattomuudesta äitinä, kun taas isyyteen ei liity vastaavanlaista kysymystä kelpaamattomuudesta (Kiiski 2011, 101–102). Tunteilla on välitön suhde nykyhetkeen ja elämäntilanteeseen ja näiden kautta arkeen (vrt. Featherstone 1992).

3.2 Kerronta sosiaalisessa mediassa ja naistenlehdissä

Jokinen (2004) on pohtinut päiväkirjoja tiedon lajina. Hänen ajatuksensa ovat sovellettavissa myös verkkopäiväkirjoihin eli blogiteksteihin sillä keskeisellä erotuksella, että päiväkirjat ovat yksityisiä ja blogia kirjoitetaan yleisölle. Päiväkirjat ovat naistapaisia, mutta Jokinen (2004, 119) uskoo, että niiden kirjoittaminen on sopivaa sukupuolesta riippumatta. Havaintojeni mukaan arkeen ja perheeseen

liittyviä blogeja ja verkkopäiväkirjoja pitävät kuitenkin enimmäkseen naiset. Blogeissa, sosiaalisen median päiväkirjoissa, kerrotaan asioista samalla omaa elämää reflektoiden (De Fina 2015, 360; Paasonen 2006, 159). Foucault'n (1998) mukaan ihmiset päiväkirjapohdinnoissaan refleктоivat itseään ja etsivät omaa toimijuuttaan ja subjektiivuttaan (Jokinen 2004, 124). Paasonen (2006, 149) muistuttaa, että internetissä erilaisilla alustoilla minuutta ja identiteettiä voi rakentaa ja muuttaa monella tavalla. Kotisivut, verkkopäiväkirjat ja blogit teksteineen ja kuvineen ovat Paasonen (2006, 159) mukaan kuitenkin arkisia, kerronnallisia miinäesityksiä.

Sosiaalisessa mediassa, jonka yksi ilmentymä blogit ovat, henkilö kertoo itsestään tietoisesti tai tiedostamattaan henkilökohtaisia asioita, ja paljastaa ajatuksiaan, mielipiteitään, arvojaan ja tunteitaan (De Fina 2015, 364). Kuvat ja kirjoitukset kertovat blogistin oman merkityksmaailman sisällöstä, kulloisestakin sosiaalisesta tilanteesta sekä kulttuurisesta rakenteesta. Blogien luonteeseen kuuluu se, että blogistit voivat poistaa aiemmin julkaistuja tekstejä tai olla vuorovaikutuksessa lukijoidensa kanssa ja saada tätä myötä vaikutteita tuleviin julkaisuihinsa. Myös naistenlehdissä yksityisestä voidaan kirjoittaa julkisesti, ja lukijaa lähestyä arkisten, naisten elämään kuuluvien asioiden kautta (Töyry 2006, 212, 219–220).

Lukija voi rakentaa identiteettiään sosiaalisen median ja naistenlehtien sisältöihin joko samastuen tai kyseenalaistaen (Siivonen 2006, 232). Lukijat voivat löytää sieltä erilaisia äitiyden ja isyyden malleja. Kuten mainokset, joista Rossi (2006, 63) kirjoittaa, myös muut mediat kertovat *"toistuvasti ihanteellistettuja mallikertomuksia hyvän elämän ehdoista asettaen samalla rajoja yleisesti hyvänä ja normaalina pidetylle"*. Se, miten lukija tulkitsee sosiaalisen median ja naistenlehtien sisältöä, on sidoksissa lukijan kokemus- ja arvomaailmaan sekä kulttuuritaustaan (Töyry 2006, 217–218). Representaatiot siis luovat ja muokkaavat käsitystämme siitä, mitä yleisesti pidämme normaalina.

Sosiaalinen media ja naistenlehtien kollektiiviset kertomukset eli sosiaalinen tarinavaranto muokkaa henkilökohtaista identiteettiä ja kertomuksia (Hänninen 1999, 21). Identiteettikertomukset ovat kulttuurisia tuotteita, joita ei voi

erottaa sosiaalisista, institutionaalisisista, maantieteellisistä ja kulttuurisista tekijöistä, jotka sisältävät sen, mitä Esteban-Guitart (2012, 173, 177) kuvaa *funds of identity* -käsitteellä. ”Funds of identity” voidaan vapaasti kääntää tarkoittamaan sosiaalista tarinavarantoa (vrt. Hänninen 1999). Tämä tarinavaranto on historiallisesti kertynyttä ja kulttuurin pohjalta kehittynyttä; se on sosiaalisesti jaettua ja periytyvää, ja se on välttämätöntä omaa identiteettiä konstruoitaessa sekä määrittäessä ja esittäessä itseä (Esteban-Guitart 2012, 177). Hemminki (2010, 14) esittääkin, että julkinen kerronta avioerosta vaikuttaa kaikkiin yhteiskunnan jäseniin ja antaa siten malleja eroon liittyvään kerrontaan, joka heijastaa kulttuurissamme hyväksytyjä ja arvostettuja asioita. Identiteetti, yksilöllinen käsitys itsestämme, on sidoksissa kulttuuriin ja kulttuuri muotoutuu sosiaalisissa instituutioissa. Blogien kertomuksia voidaan siis pitää narratiivisina äitiys- ja isyysidentiteetteinä. Kertomalla äitiydestään tai isyydestään sekä erovanhemmuuteen liittyvistä arkisista elämäntapahtumista vanhemmat elävät vanhemmuuttaan ja rakentavat äitiys- tai isyysidentiteettiään.

Elämää ja arkea voivat varjostaa monet yllättävät vastoinkäymiset, kuten sairastuminen, työpaikan menetys ja avioero. Silloin, kun vastoinkäymiset horjuttavat turvallista arkea, voivat turvaa tarjota esimerkiksi naistenlehtien henkilöjutut ja blogikirjoitukset tilannekohtaisten mallitarinoiden muodossa, jotka opastavat suhtautumaan muuttuneeseen arkeen (Hänninen 1999, 51). Morganin (2004, 39) mukaan keskeistä on se, miten näille poikkeaville tapahtumille annetaan merkityksiä arkisessa puheessa ja arjen käytännöissä sekä kulttuurisissa representaatioissa.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -KYSYMYKSET

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella eronneiden äitien ja isien eron jälkeiseen arkeen liittyvää kerrontaa. Tutkimuksessani ero tarkoittaa sekä avio- että avoeroa. Tarkoituksena on Kodin Kuvalehden tekstien ja kuvien sekä blogia pitävien äitien ja isien kerronnan ja arjestaan ottamien valokuvien avulla analysoida eronneiden vanhempien arjen tarinoita.

Sekä arkielämässä että tutkimuskentällä käsitys kahdesta toisilleen vastakkaisesta sukupuolikategoriasta on edelleen hallitseva, vaikka ajatusta sukupuolen kaksinapaisuudesta on pyritty murtamaan sukupuolentutkimuksen kentällä. Sukupuolta tarkastellaan perhetutkimuksessa edelleen kahtiajaon kautta: naisuus peilautuu miehisyyttä ja äitiys isyyttä vasten. (Pirskanen & Eerola 2018, 20–21.) Äitiys ja isyys rakentuvat ja representoituvat tietyissä ajallisissa ja sosiokulttuurisissa ympäristöissä, jotka rajaavat ja tuottavat vanhemmille erilaisia mahdollisuuksia olla, toimia, tuntea ja ajatella. Perheen ja arjen sukupuolittuneisuus luovat perustan tälle tutkimukselle.

Pyrin tässä tutkimuksessa luomaan kokonaiskuvan eroperheiden vanhempien kerrotusta arjesta sanallisia ja kuvallisia tarinoita tutkimalla. Tarinoissa tarkentuvat arkeen liittyvät, osin sukupuoleen sidoksissa olevat kokemukset. Tarkastelen alla olevia tutkimuskysymyksiä Kodin Kuvalehden ja blogien kirjoitusten ja kuvien valossa:

Eron jälkeinen arki sanoin ja kuvin – kaksi sukupuolta ja tutkimusaineistoa

1. Mitä isät ja äidit kertovat eron jälkeisestä arjestaan?
2. Miten sukupuoli ja erilaiset kerronnan foorumit näkyvät isien ja äitien kerronnassa?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimuksen kohde, lähestymistapa ja tutkimusote

Sosiaalisen konstruktionismin mukaan kaikki tieto on historiallisesti, kulttuurisesti ja sukupuolisesti rakennettua ja rakentunutta (Burr 2003, 2–5), samoin kuin jokapäiväiseen elämään ja arkeen kuuluvat asiat. Sosiaalinen konstruktionismi lähestymistapana ei kuitenkaan anna automaattista pääsyä todelliseen maailmaan (*real world*) (Felski 1999–2000) vaan kerronnan kautta välittyviin kuvauksiin, representaatioihin. Jokapäiväistä elämää on kuvattu elettyinä, rutiinien täyttämänä ja jokaisen kokemusmaailmaan kuuluvana (Featherstone 1992). Koska eronneiden vanhempien arjen kokemukset ovat henkilökohtaisia, olen kiinnostunut siitä, mitä he kertovat ja mitä kerronta paljastaa kollektiivisesta ja yksilöllisestä kontekstista ja subjektiivisista kokemuksista.

Avioeron vaikutukset lapsiperheen eron jälkeiseen arkeen ja siihen, miten arki koetaan, voivat olla erilaisia useista tekijöistä johtuen. Yhteiskunnallisiin valtasuhteisiin asemoitumiseen ja äidin/isän identiteettiin vaikuttavat sukupuolen lisäksi esimerkiksi ikä ja sosioekonominen asema eron sattuessa, etninen tausta sekä terveys, lasten lukumäärä ja kyky huolehtia lapsista eron jälkeen. Näiden ihmisen elämään vaikuttavien erontekijöiden, intersektioiden (Davis 2008) yhtäaikainen huomioiminen on tärkeää, koska niillä on vaikutusta äidin ja isän eron jälkeiseen arkeen. Tässä tutkimuksessa pyrin tarkastelemaan eron jälkeistä perhearkea huomioiden kulttuurisia, sosiaalisia ja biologisia tekijöitä intersektionaaliseen ajatteluun nojautuen. Davisin (2008, 68, 75) mukaan intersektionaalisen ajattelun avulla voidaan mm. ymmärtää henkilökohtaisia kokemuksia. Intersektionaalisuus on eräänlainen viitekehys, joka on hyödyllinen pyrkiessäni ymmärtämään äitien ja isien elämää koskevien kokemusten välisiä yhteyksiä. Avioero lapsiperheessä on yksi erontekijöistä suhteessa äidin ja isän yhteiskunnalliseen asemoitumiseen, koska avioero voi olla ihmistä ja äitiys- ja isyysidentiteettiä muovaava tekijä.

Kokemus on luonteeltaan sekä narratiivinen että diskursiivinen. Narratiivisen tutkimuksen keskiössä ovat ihmisten tarinoiden avulla antamat merkitykset

kokemukselle – kokemus välittyy kerronnan kautta (Labov 2013, 223), mutta kerronnan kautta välittyvät kokemukset ovat tulkinnallisessa suhteessa todellisuuteen. (Hänninen 1999, 24–25.) Tutkijana suhtaudun kertomukseen kokemuksellisesti totena, tietoisena kerronnan rajoituksista (vrt. Labov 2013, 38). Hännisen (1999, 25) mukaan kerronta saa merkityksensä kertyneistä kokemuksista, joihin kulttuuriset merkitykset kietoutuvat. Sekä intersektionaalinen että narratiivien tutkimus voivat auttaa kuvaamaan ja ymmärtämään yksilöiden ja yhteiskunnallisten rakenteiden muutosta, erilaisuutta, monikerroksisuutta ja selittämään tärkeitä yksilöllisiä, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia näkökohtia niin, että parhaimmillaan ne voivat olla hyödyllisessä vuoropuhelussa keskenään. (Davis 2008; Squire ym. 2013, 2.)

Narratiivinen ja visuaalinen tutkimusote

Kokemuksiin keskittyvä narratiivinen tutkimus. Paul Ricoeur kuvaa narratiivien olevan yhteisesti kerrottuja puhujan ja kuulijan välillä tai kirjoittajan ja lukijan välillä (Squire 2013, 51). Narratiivinen tutkimus jakautuu tapahtumiin ja kokemuksiin keskittyvään narratiiviseen tutkimukseen (event- and experience-centered narrative research), sosiaalisiin ja kulttuurisiin narratiiveihin sekä yksilön sisäisiä tiloja ja ulkoisia sosiaalisia olosuhteita kuvaaviin tarinoihin (Squire ym. 2013, 5–7). Narratiivisen tutkimuksen monimuotoisen luonteen takia tarkkaa rajanvetoa eri tutkimussuuntien välille on mahdotonta tehdä. Tämä tutkimus lähestyy kuitenkin eniten tapahtumiin ja kokemuksiin keskittyvää tutkimussuuntaa. Ricoeurin (1984) mukaan (Squire 2013, 48) kokemuksiin keskittyvä lähestymistapa olettaa, että narratiivit ovat peräkkäisiä ja merkityksellisiä, inhimillisiä, ilmentävät muutosta sekä uudelleen tuottavat ja ilmaisevat kokemusta. Koska narratiivinen tutkimusaineisto on kerrontaa, voidaan siltä edellyttää kertomuksen tunnusmerkkejä: ajallisesti etenevää juonta sekä vaiheita alusta loppuun. Toisaalta se voi olla mitä tahansa kerrontaan perustuvaa aineistoa ilman vaatimuksia eheidän, juonellisten kertomusten tuottamisesta. (Heikkinen 2010, 148–149).

Subjekti narratiiveissa. Narratiivisia lähestymistapoja voidaan luokitella myös sen mukaan, miten subjekti painottuu analyysissä. Subjekti voi Esteban-

Guitartin (2012) mukaan olla ensimmäinen persoona, joka järjestää ja konstruoi sisäistettyä elämäntarinaansa (esimerkiksi blogistit tässä tutkimuksessa) antaakseen tarkoituksen ja johdonmukaisuutta eri elämäkokemuksille. Pääpaino voi olla myös kahden henkilön ajassa ja paikassa sijaitsevassa vuorovaikutuksellisessa suhteessa ja keskustelutilanteissa. Edellisten lisäksi narratiivit voivat olla jaettuja sosiaalisia, poliittisia tai kulttuurisia artefakteja. (Esteban-Guitart 2012, 173.)

Narratiivinen tutkimusprosessi ja tutkimusaineisto. Squiren ym. (2013) mukaan kerronnan tutkimus on vaikeaa, koska monista laadullisista tutkimusmenetelmistä poiketen narratiivinen tutkimusprosessi ei ole selkeästi ja ehdottomasti jotakin; aineiston analysointitapoja on useita ja tutkimus ei selkeästi pääty johonkin, sillä narratiivinen aineisto on loputtoman tulkinnan lähde. Tämän lisäksi narratiivisessa tutkimuksessa ei ole yleisiä sääntöjä: sopivista tutkimusmateriaaleista, kuten jokapäiväisestä puheesta, haastatteluista, päiväkirjoista, valokuvista, mediatuotoksista, arjen tapahtumista ja käytännöistä tai tutkimusmalleista, joissa viitotettaisiin tutkimusprosessin tekemistä tai siitä, millä tasolla tarinoita tulisi tutkia ja analysoida. (Squire ym. 2013, 1-2.) Tässä tutkimuksessa halusin kokeilla aineiston analysoimista erilaisin menetelmin: soveltamalla narratiivien ja kuvien analyysia sisällönanalyysin keinoin ja narratiivista analyysiä tyyppitarinoita muodostamalla.

Narratiivien tutkimus keskittyy siihen, miten tarinat rakentuvat ja miten ne toimivat, mutta myös siihen, kuka niitä tuottaa ja millä keinoin niitä kulutetaan; miten kertomukset vaiennetaan, kyseenalaistetaan tai hyväksytään, ja mitä vaikutuksia niillä on (Squire ym. 2013, 2). Asioiden tapahtuminen, muuntuminen ja niiden eteneminen liittyvät olennaisesti jopa saman ihmisen kertomuksiin eri ajankohtina. Esimerkiksi joihinkin blogistien julkaisuihin tehtiin tämän tutkimuksen aikana korjauksia ja kirjoitettua tekstiä muutettiin ilmauksiltaan aiempaa neutraalimmaksi. Samasta asiasta myöhemmin julkaistu kirjoitus saattoi paljastaa muutoksen kirjoittajassa, hänen ajatuksissaan ja asenteissaan.

Vaikka narratiivien tutkimus on ongelmallisia, ovat kertomukset arvokkaita ihmiselämän ymmärtämiseksi. Narratiivisessa tutkimuksessa korostuvat

tutkimuksen moniulotteisuus ja mahdollisuudet, sukupuoleen ja kulttuuriin sidoksissa olevat asioiden kokemiseen liittyvät kysymykset, miten toimijuus ilmenee kertomuksissa sekä yksittäisinä asioina tutkimuksen näkökulman valintaan ja tutkimuskysymysten asettamiseen liittyvät seikat (Squire ym. 2013, 6). Tutkimuskysymykset muotoutuvat lopullisesti vasta aineiston ja työskentelyn myötä.

Kerronta, kuvat ja kulttuuri. Narratiivisiin ja visuaalisiin aineistoihin pohjautuva tutkimus antaa monipuolisen mahdollisuuden ymmärtää kulttuurista ja sosiaalista todellisuutta (Pink 2012, 3; Seppänen 2005, 17–19). Siihen, minkälainen representationaalinen todellisuus meille välittyy eroperheiden arjesta kuvien kautta tai millaisia representaatioita äitiyteen ja isyyteen liittyy, vaikuttavat useat seikat. Visuaalisuus – se, mitä ja kuinka näemme – on kulttuurisesti rakentuvaa (Rose 2001, 6). Kuvan katsomisen ja tulkitsemisen prosessi on monimuotoinen niin, että katsojan kulttuurinen, historiallinen ja henkilökohtainen tausta vaikuttaa tapaan katsoa kuvaa ja etsiä siitä merkityksiä (Rose 2001, 11–12). Kuvat ovat myös sukupuoleen, luokkaan ja ikään liittyvien sosiaalisten erojen ilmentäjiä.

Kuten narratiivista myös visuaalista materiaalia on mahdollista tulkita monin eri tavoin (Pink 2012). Koska näkeminen on kulttuurisesti rakentunutta, kertovat kuvat maailmasta aina jostain tietystä näkökulmasta (Rose 2001, 6, 20–23). Rosen (2001) näkemys perustuu osin kuvien ja tekstin bartheslaiseen semioottiseen tarkasteluun, jossa tutkitaan merkkejä ja merkityksiä. Semiotiikkaa käytetään etenkin kuvien analysoinnissa sekä kokemuksen tutkimuksessa (Seppänen 2005). Barthes (1983) esittää kuvan merkityksen muodostuvan kahdesta tasosta: denotaatiosta ja konnotaatiosta. Ensiksikin kuvan merkitys muodostuu ilmeisistä merkityksistä, joihin viitataan käsitteellä denotaatio. Toiseksi kuvattuihin kohteisiin liittyy toissijaisia merkityksiä, konnotaatioita. Nämä merkitykset kietoutuvat yhteen ilmeisen merkityksen kanssa. Konnotaatio muodostuu katsojan kohteeseen liittämien subjektiivisten tuntemusten sekä kulttuuristen arvojen pohjalta. (Van Leeuwen 2001, 94–100.)

5.2 Lehti- ja blogitekstit aineistona

Aineistoni muodostuu lapsiperheen avioeroarkea käsittelevistä äitien ja isien tarinoista ja valokuvista Kodin Kuvalehdessä ja suomalaisissa blogeissa. Tutkimuksen tarinat ja kuvat ovat vain osa suurta kokonaisuutta, ne eivät ole kiistaton representaatio tilanteesta vaan keino tehdä yksilön arkea näkyväksi ja kehittää ymmärrystä tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä (Cook & Hess 2007).

Työni aineisto oli valmis tutkimukseen ryhdyttäessä, joskin on huomattava, että aineisto rakentuu aina tutkijan menetelmällisten ja käsitteellisten valintojen perusteella, ja siksi on perusteltua puhua aineistontuottamismenetelmistä aineistonkeruumenetelmien sijaan (Mustola, Kärjä, Böök & Mykkänen 2015, 16; Ramazanoğlu & Holland 2002, 154). Se, millaista aineistoa kerätään ja mistä lähteistä, vaikuttaa siihen, mitä ja millaista aineisto on. Blogi- ja aikakauslehtiaineistot antavat erilaista tietoa: kahden erilaisen aineistolähteen käyttäminen antaa mahdollisuuden verrata aineistoja, jotka mahdollisesti vastaavat eri tavalla samoihin tutkimuskysymyksiin.

Kodin Kuvalehdestä tuli tutkimuskohteeni siksi, että lehti on suunnattu perheellisille ja siksi, että lehtiartikkelit ovat verkossa kaikkien luettavissa. Kodin Kuvalehti luetaan kuuluvaksi naistenlehtiin; se käsittelee kotiin ja perheeseen liittyviä aihealueita ja sen lukijakunnasta suurin osa on naisia (Kansallinen Mediatutkimus 2017). Lapsiperheiden vanhempien avioeroa ja arkea käsitteleviä lehtiartikkeleita löytyi viime vuosilta satoja: pelkästään Kodin Kuvalehden (verkossa saatavilla) sivuilla suoritettava haku tuotti yli sata hakutulosta aiheeseen liittyen. Usein aihetta oli kuitenkin käsitelty isovanhempien, ystävien tai lasten näkökulmasta. Eroa ja siihen liittyvää arkea oli käsitelty myös yleisellä tasolla yhteiskunnallisena ilmiönä ja pariskuntien pohdintana mahdollisesti tulevana tapahtumana.

Tähän tutkimukseen löytyi alkuvuodesta 2018 tekemäni Kodin Kuvalehden verkkosivulla olevan haun avulla kaksitoista (12) lehtiartikkelia vuosilta 2014–2017, joissa käsiteltiin avioeroarkea äidin tai isän näkökulmasta. Tarkoitukseni

oli löytää mahdollisimman tuoreita, verkossa julkaistuja kirjoituksia. Koska yhdessä Kodin Kuvalehden artikkelissa käsiteltiin kahden äidin avioeroa, muodostui aineisto kymmenestä (10) äidin ja kolmesta (3) isän haastattelukertomuksesta.

Tutkimuksessa mukana olevien blogien julkaisut ajoittuvat tutkimuksessa mukana olevien lehtiartikkelien julkaisuvuosille. Kodin Kuvalehden artikkeleista poiketen blogit ovat hyvin henkilökohtaisia ja niissä käsitellään joskus laajasti myös muita blogikirjoittajien mielenkiinnon kohteena olevia asioita, jotka ovat osa heidän arkeaan. Tällaisia aiheita ovat esimerkiksi liikunta, sijoittaminen, uskonto, terveys ja opiskelu. Lapsiperheiden avioeroarkea käsitteleviä blogeja löytyi kuusitoista. Näistä neljää blogia kirjoittavaa en tavoittanut/ tavoitellut tutkimukseen mukaan joko puuttuvien yhteystietojen tai poikkeavan sisällön muodon ja laadun (kaupallisuus) takia. Kirjallisen tutkimuskutsun ja tutkimuslupapyyntöni lähetin kahdelletoista blogistille ja tähän tutkimukseen edellä mainituista lähti kahdeksan blogistia: kuusi (6) äitiä ja kaksi (2) isää. Blogistit ovat harrastusblogisteja yhtä blogistia lukuun ottamatta (B4, äiti), jolle blogin kirjoittaminen on myös elinkeino.

Kodin Kuvalehden aineistolähteet merkitsin tekstiin lyhentein (KK1-KK12, äiti/isä) ja blogien aineistolähteet (B1-B8, äiti/isä). Päädyin tähän ratkaisuun siksi, että teksti säilyy helpommin luettavana eikä tekstin pituus tarpeettomasti lisääny. Empiirisessä osassa esitän suoria lainauksia Kodin Kuvalehden artikkeleista. Näin lukija pääsee seuraamaan äidin ja isän kerrontaa toimittajan tulkitsemana sekä siitä tekemiäni päätelmiä. Blogistien julkaisuista, vaikka he itse siihen kirjallisesti luvan antoivatkin, en voinut tutkimuksessani käyttää suoria sitaatteja tietosuojalain (GDPR 2018) mukaisesti. Blogien sitaatit korvasin sitaattien sisältöä kuvaavalla tekstillä ja yksittäisillä sanoilla lainausmerkeissä.

Tutkimuksen eronneet vanhemmat ovat lasten biologisia vanhempia ja iältään he kertoivat olevansa *"kolme- ja nelikymppisiä"* kahta 50–60 -vuotiasta lukuun ottamatta. Eroon päättyneet liitot olivat sekä pitkiä, 15 vuotta tai enemmän, että lyhyitä, alle kolme (3) vuotta kestäneitä. Osalla tutkittavista on lapsi/lapsia useammasta kuin yhdestä avioliitosta tai parisuhteesta (esim. KK10, äiti; B1, äiti ja B4, äiti). Kahdeksalla eronneella blogistilla on yhteensä 23 lasta ja lehtiartikkelien 13 vanhemmalla on 33 lasta. Lasten lukumäärä eronnutta vanhempaa kohden on

1–5. Lapset olivat eron sattuessa alaikäisiä; suurin osa pikkulapsi-ikäisiä. Suurperheissä osa lapsista oli saavuttanut murrosiän ja yksi blogisteista kertoo eron tapahtuneen raskausaikana. Suurella osalla vanhemmista on yhteishuoltajuus, osa vanhemmista kertoo olevansa yksinhuoltajia ja muutama vanhempi ei kerro huoltosuhteesta.

Blogiaineiston (8 blogia) laajuus on 83 julkaisua. Kunkin julkaisun pituus ilman kuvia on yhdestä viiteen (1–5) sivua. Kodin Kuvalehden kahdentoista (12) artikkelin sivumäärä ilman kuvia on noin 55 sivua. Kodin Kuvalehden aineistossa on 41 kuvaa ja blogiaineistossa on 118 blogistiin ja hänen elämäänsä liittyvää kuvaa. Blogeissa on kuvia esimerkiksi lapsista, pyykistä, ruoanvalmistuksesta, yhteisistä hetkistä perheen kanssa ja asuinympäristöstä. Miesten blogeissa ei ole kuvia. Lehtikuvat Kodin Kuvalehdessä ovat valmiita kuvituskuvia, lehtiartikkelia varten kuvattuja lehtikuvia tai kuvilla on yhteys tutkittavien elämään eli kuvat on valittu haastateltavan elämän varrelta. Kodin Kuvalehden lehtikuvissa on vanhoja perhekuvia, kuvia elämän virstanpylväistä, nykyisiä perhesuhteita esittäviä kuvia sekä haastateltavan työhön ja ammattiin liittyviä kuvia. Äitien kokemaa lähisuhdeväkivaltaa käsittelevien artikkelien kuvissa on kuvituskuvia (KK1, KK4).

5.3 Aineiston analyysi

Blogikirjoituksia ja aikakauslehtien kirjoituksia voidaan tutkia naisten ja miesten kerrontana, tarinoina eron jälkeisestä arjesta. Silloin luonteva valinta aineiston analyysiin ovat narratiiviset menetelmät. Tässä tutkimuksessa en tee eroa käsitteiden, kertomus ja tarina, välille vaan käytän niitä samansisältöisinä. Narratiivisuudella tarkoitan Heikkisen (2007, 142) esittämää lähestymistapaa, jossa korostuvat kertomukset tiedon välittäjänä ja rakentajana. Aineistossani kerronta välittyy myös kuvien kautta. Blogien kuvat antavat kertojalle mahdollisuuden löytää oman äänensä ja määrittää minuuttaan (Kumpulainen, Mikkola & Salmi 2015, 137). Täten kuvat ovat tutkimuskohteena tekstin ohella. Menetelmällisellä triangulaatiolla, narratiivisten ja visuaalisten menetelmän soveltavalla yhdistämisellä, pyrin saavuttamaan luotettavaa tutkimustietoa (Tuomi & Sarajärvi 2018,

141–143). Pyrin vastaamaan tutkimuskysymyksiin luomalla kuvaa eronneiden äitien ja isien arjen tapahtumista ja kokemuksista analysoimalla narratiiveja ja kuvia sisällönanalyysiä soveltamalla sekä tarkastelemalla eroarjen kertomuksia tarinatyyppeinä.

5.3.1 Narratiivien sisällönanalyysi

Käytän tutkimuksessani narratiivista tulkintakehystä, joka tarkoittaa tutkimuksessani sitä, että tutkimusaineistoni on narratiivista. Aloitin kertomusten analyysin soveltamalla narratiivien analyysiä, millä tarkoitetaan kertomusten luokittelua, joka tehdään esimerkiksi kategorioiden avulla. Hyödynsin siis perinteisen aineistolähtöisen sisällönanalyysin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–133; Schreier 2012) vaiheita. Vaikka tutkimukseni on aineistolähtöistä, ohjaa myös teoreettinen viitekehys työskentelyä luokittelun jälkeen.

Aloitin analyysin lukemalla kaksitoista Kodin Kuvalehden artikkelia sekä kahdeksasta blogista tutkimukseen valitsemani blogijulkaisut useita kertoja läpi muodostaakseni yleiskuvan siitä, millaisena avioeroarki näyttäytyy kerronnassa. Tämän jälkeen järjestin (luokittelemalla) aineiston tutkittavien sukupuolen, huoltajuussuhteen ja lapsiluvun mukaan. Poimin ensin Kodin Kuvalehden tarinoista ja sitten blogien julkaisusta ne kohdat, joissa kerrottiin eron jälkeisestä arjesta äidin ja isän näkökulmasta. Koodasin aineistoa eri värein ja merkein. Analyysiyksikkönä käytin yksittäisiä sanoja, kuten lapset, tunteet, asumisjärjestelyt tai epäpuolisot sekä lauseista muodostuvia ajatuskokonaisuuksia. Edellisen lisäksi etsin aineistosta samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia ilmauksia. Toisin sanoen pyrin löytämään ja erottelamaan tutkimuskysymysten kannalta olennaiset aiheet. Pelkistin aineistoa järjestämällä aineistosta irrottamani aineistokatkelmat teemoittain eräänlaiseksi sitaattikokoelmaksi. Käytin aineistokatkelmia esimerkkinä Kodin Kuvalehden aineistosta sekä perustelemaan tekemääni tulkintaa. Blogien suorat sitaattit korvasin sitaattien sisältöä kuvaavalla tekstillä EU:n tietosuoja-asetuksen (GDPR 2018) ja laitoksemme tietosuojasääntöjen mukaisesti (annettu tiedoksi sähköpostilla 15.11.2018). Muodostin kategorioita ryhmittelemällä aineistoa suhteellisen vapaasti, minkä jälkeen tarkensin aineiston ryhmittelyä

ala- ja pääluokkiin. Tarkastelin kategorioita useaan otteeseen ja selvitin luokkien yhteyksiä toisiinsa. Jatkoin aineiston käsitteellistämistä niin kauan kuin luokitus-ten yhdistely oli mahdollista aineiston sisällöstä käsin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–133.)

Se, mitä isät ja äidit kertovat eron jälkeisestä arjestaan ja millaista lapsiperheen eron jälkeinen arki isien ja äitien kerronnassa on, jakautuu lehti- ja blogiaineiston mukaan seuraaviin pääluokkiin: arjen käytännöt, ihmissuhteet eron jälkeen ja ihmisenä kasvu, joihin liittyy useita alateemoja. Arjen käytännöt jakautuu viiteen alaluokkaan: 1) arjen pyörittämisen raskaus ja yksinäisyys, 2) läheisiltä saatava tuki, 3) päivittäiset toimet, 4) etä-, lähi- ja vuoroviikkovanhemmuus sekä 5) talous ja toimeentulo. Ihmissuhteet eron jälkeen sisältää kolme alaluokkaa: 1) eristäminen, vaino ja lähisuhdeväkivalta, 2) uusi parisuhde ja uusperhe sekä 3) vanhempien suhteet lapsiin. Ihmisenä kasvun kolme alaluokkaa ovat: 1) äitien eron jälkeinen ammatillinen kehittyminen ja työura, 2) äitien ja isien identiteetin etsiminen sekä 3) äitien ja isien tunnekerronta.

KUVIO 1. Äitien ja isien eroarjen kerronnan jakautuminen pää- ja alaluokkiin.

Koska tutkin myös sitä, miten sukupuoli näkyy isien ja äitien kerronnassa – miten äitien ja isien kerronta eroavat toisistaan ja mitä yhtymäkohtia mahdollisesti

löytyy – erittelin analyysivaiheessa aiemmin poimimani aineistokatkelmat sukupuolten mukaan ja sijoitin niitä koskevan analyysin muodostuneisiin kategorioihin. Sukupuoli kulkee tulosluvussa mukana koko ajan osana sisällönanalyysiä. Tutkittavien epätasainen sukupuolijakauma vaikuttaa tosin siihen, ettei vertailu miesten ja naisten välillä ole ongelmaton. Esimerkiksi tutkimusaineiston miesten blogeissa ei ole kuvia ollenkaan. Haasteita vertailuun tuo sekin, että sukupuolisuuden ohella isien ja äitien kerrontaan vaikuttaa se, onko äiti tai isä etä- vai lähivanhempi.

5.3.2 Tarinatyyppien muodostaminen

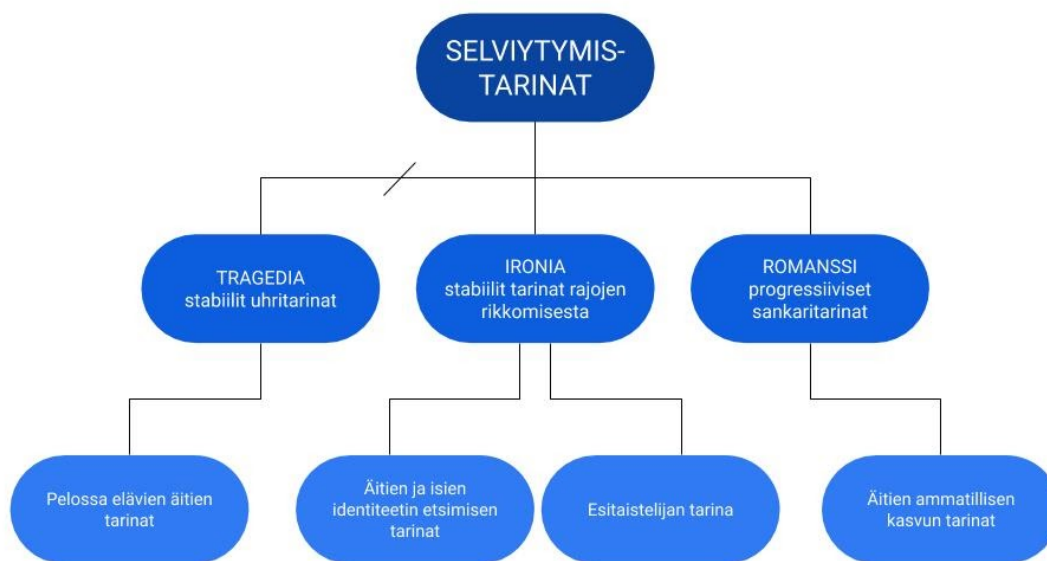
Jatkoin aineiston analyysiä narratiivisen analyysin keinoin: analysoimalla blogikirjoituksia ja Kodin Kuvalehden artikkeleita etsimällä niistä erilaisia tarinatyyppejä, juonellisia kokonaisuuksia. Narratiivisessa analyysissä aineiston yksittäiset elementit sidotaan tarinoiksi juonellistamisen avulla (Labov 1972; Polkinghorne 1995, 12). Perinteisestä narratiivisesta analyysistä poiketen en tuottanut Kodin Kuvalehden artikkeleista juonitiivistelmiä, koska lehtiaineisto, koostuu suhteellisen eheistä ja juonellisista kokonaisuuksista – ovathan toimittajat jo rakentaneet haastateltavien sanomista valmiita tiivistelmiä, representaatioita (vrt. Heikkinen 2001, 121). Blogien julkaisujen tarinat sitä vastoin ovat paljon monimuotoisempia. Niiden juonitiivistelmät syntyivät kunkin blogistin blogijulkaisujen otsikointien avulla julkaisujärjestyksessä.

Toimittajan konstruoimissa ydintarinoissa ja blogistien kerronnassa tarinan alku saattoi olla jo ajassa ennen eroa. Blogistien julkaisut ja Kodin Kuvalehden artikkelien tekstit lähtivät liikkeelle usein jostakin aivan muusta kuin erosta, kuten esimerkiksi lapsuuden ihmissuhteista, onnellisen perhe-elämän vaiheesta, parisuhteen haasteista tai ammattiin liittyvistä asioista. Tarinan keskikohta eli tarinan käännekohta sijoittui usein eroon, ja tarinan lopetus kertoi erosta selviämisestä tai eron jälkeisestä ajasta. Koska tutkimukseni tarkentuu eron jälkeiseen arkeen, muodostui erosta tarina alku, keskikohdassa tapahtui jokin haastateltavan

tai blogistin elämässä tapahtuva merkityksellinen tapahtuma, kuten uuden puolison löytyminen. Tarinan loppu (vaikka onkin blogisteilla avoin) sijoittuu usein stabiiliin elämänvaiheeseen, jossa uusi eron jälkeinen arki on asettunut uomiinsa.

Selvitin juonianalyysin avulla, juonitiivistelmiä tarkastelemalla, millaisten tapahtumien seurauksena ja millaisten henkilöhahmojen avulla tarina eteni lopputilanteeseen sekä sen, millainen tarinan loppu oli suhteessa sen alkuun. Kertomuksia voidaan jaotella regressiivisiksi, progressiivisiksi ja stabiileiksi tarinatyypeiksi. Regressiivisissä tarinoissa tarinan loppu painottuu epäonnistumisiin ja pettymyksiin. Progressiivisissa tarinoissa eli sankaritarinoissa kuljetaan kohti asetettuja tavoitteita, onnistumista ja menestystä. Stabiileissa tarinoissa tapahtumien kulku on suhteellisen muuttumaton ja tasainen. (Gergen 2009, 39; Hänninen 2010, 169.)

Luokittelin tutkimusaineiston kertomuksia perusjuonityyppien avulla. Murrayn tarinoiden perusjuonityypit romanssi ja komedia ovat optimistisia sävyiltään, kun taas tragedia ja ironia ovat pessimistissävytteisiä (Hänninen 1999, 96). Tarkastelin blogijulkaisuista tekemiäni juonitiivistelmien sekä Kodin Kuva-lehden artikkelien yksityiskohtia ja löysin eron jälkeisestä kerronnasta tarinan perusjuonityypeistä tragedian, ironian ja romanssin. Tarinoiden juonet kulkevat päähenkilöiden, eronneiden äitien ja isien, kerronnan varassa. Käytin narratiivien sisällönanalyysin yhteydessä saamiani narratiivien analyysin tuloksia hyväkseni tarinatyyppien muodostamisessa. Tarinoiden nimeämisen perusteena toimivat tarinatyyppi ja tarinan keskeiset yksityiskohdat. Nimesin kaikki aineiston kertomukset selviytymistarinoiksi, koska tutkittavat esittävät selvinneensä erosta uuteen, aiempaa parempaan elämänvaiheeseen. Osa selviytymistarinoista nimesin edelleen äitien ammatillisen kasvun tarinoiksi, pelossa (uhan alla) elävien äitien tarinoiksi, äitien ja isien identiteetin etsimisen tarinoiksi ja esittäjänsä tarinaksi. Luokittelin myös uhritarinat selviytymistarinoiksi, koska pelossa elävät äidit uskalsivat jättää miehensä ja lähteä omilleen lasten kanssa monien, vaikeiden yhdessä perheenä elettyjen vuosien jälkeen. Uhreina esitettyjen äitien kerronnassa korostuvat pelosta huolimatta rohkeat toimet muuttaa asioita parempaan.

KUVIO 2. Tutkimusaineisto muodostuu selviytymistarinoista, joista osan olen nimennyt perusjuonityyppien avulla. Myös traagiset (stabiilit uhritarinat), vaikka eivät olekaan perinteisiä *happily-ever-after* -tyyppisiä selviytymistarinoita (vrt. Gergen 2009, 39–40) ovat tässä tutkimuksessa selviytymistarinoita, koska niissä on sankaritarinan piirteitä.

Aineiston kahdestakymmenestä yhdestä (21) tarinasta valtaosa oli vaivatonta sijoittaa esittämäni jaottelun mukaisesti luokkiin. Osa tarinoista oli tulkinnanvaraisia, ja ne olisi ollut mahdollista sijoittaa kahteen luokkaan. Tarinoissa tyypillisin juoni oli romanssi, joita oli kahdeksan äidin tarinaa (KK3, KK8, KK10, KK12, B1, B3, B5, B6). Tragedioita oli kaksi (KK1, äiti; KK4, äiti) ja ironisia tarinoita oli kolme (B4, äiti; B5, äiti; B8, isä). Äidin (B5) tarina on rajatapaus: luokittelin sen sekä ironiaksi että romanssiksi. Loput isien ja äitien tarinat olivat selkeästi tulkinnanvaraisia. Sen lisäksi, että ne ovat selviytymistarinoita kaikkien muiden tarinoiden ohella, ne olisi mahdollista luokitella juoneltaan sankaritarinoiksi (romanssi) ja/tai komediaksi.

Hännisen (1999, 33) mukaan juonitiivistelmistä voidaan muodostaa yleisempi perustarina, joka kuvaa pienempien tarinoiden kokonaisuutta ja pääjuonta. Kirjoitin avioeron jälkeiseen aikaan sijoittuvan selviytymistarinan sekä eronneesta äidistä että isästä ensimmäisessä persoonassa. Nämä äidin ja isän selviytymistarinat ovat monen tarinan pohjalta konstruoituja tyyppikertomuksia, joissa esitän aineiston äitien ja isien tyypillisten tarinoiden juonirakenteen keskeisine elementteineen sekä tarinassa mukana olleet keskeiset henkilöt ja muut

osatekijät. Äidin ja isän selviytymistarinat etenevät Labovin (1972, 363) kerronnan vaiheiden (tiivistelmä, orientaatio, käännekohta, arviointi, tulos, lopetus) kautta. Sekä äitien että isien kerronnasta tekemiäni konstruointien avulla pyrin siis tiivistämään koko aineiston keskeiset elementit, tarinavarannon sukupuolen mukaan. Tyypikertomusten on tarkoitus helpottaa äitien ja isien kerronnan vertailua luvussa 6.2.

5.3.3 Kuvien analyysi

Kuvat ja teksti ovat suhteessa toisiinsa Rosen (2012, 315) mukaan niin, että yleensä kuvat ja kerronnallinen materiaali muodostavat yhtenäisen aineiston. Visuaalista ja narratiivista materiaalia yhdistävä tutkimus voidaan analysoida aineiston yleiskatsauksen jälkeen (Keats 2009) niin, että ensin analysoidaan kirjallinen materiaali ja sitten visuaalinen aineisto, minkä jälkeen on mahdollista tutkia näiden suhdetta (Rose 2012, 315). Tässä tutkimuksessa edellä mainittu tarkoittaa sitä, että narratiivien sisällönanalyysin jälkeen valitsin 159 kuvan aineistosta (Kodin Kuvalehden aineistossa on 41 kuvaa ja blogiaineistossa on 118 kuvaa) analysoitavaksi tutkimusmateriaaliksi kerronnan kannalta 29 keskeistä, kiinteästi arkeen ja perhesuhteisiin liittyvää kuvaa (15 blogien kuvaa ja 14 Kodin Kuvalehden kuvaa). Rajasin pois kuvat, jotka sijoittuivat aikaan ennen eroa sekä kuvat, jotka eivät vastanneet tutkimuskysymyksiin. Tällaisia kuvia olivat esimerkiksi kauniit maisemakuvat ja kuvat, joilla ulkopuolisen silmissä ei ole yhteyttä tutkittavan elämään. Näitä kuvia oli määrällisesti aineistossa eniten.

Kankkusen (2007) mukaan valokuvaus tapahtuu aina tietystä kulttuurisesta positiosta. Naistenlehden, tässä yhteydessä Kodin Kuvalehden, kuvat ovat usein lehtikuvaajan positiosta, blogeissa isän tai äidin positiosta käsin kuvattuja. Kuvaamalla arkeaan blogistit osallistuvat lehtikuvien tavoin kulttuuristen merkitysten rakentamiseen ja uusintamiseen. (Kankkunen 2007, 186.) Semiotiikassa, johon visuaalinen lukutaito perustuu, tutkitaan representaatioita ja keskitytään siihen, mitä kuvat esittävät ja millä tavalla (Pennanen 2015, 108).

Kodin Kuvalehdessä ja blogeissa esiintyvien valokuvien ja piirustusten merkitys analysoitavana tutkimusaineistona on sivuroolissa suhteessa kerronnalliseen aineistoon ja sen analyysiin. Oletan kuvien analyysin kuitenkin tuottavan tutkimuksellisesti uutta tietoa, koska kuva ja kirjoitettu teksti eivät voi esittää samaa informaatiota samoin tavoin (Pink 2007, 162). En julkaise kuvia osana tutkimusraporttia tutkimuseettisistä ja tekijänoikeudellisista syistä: kuvat eivät toimi havainnollistamisen välineenä suoraan vaan analyysikirjoituksen muodossa.

Pyrkimykseni oli löytää kuvista tutkimuskysymyksen kannalta merkityksellisiä elementtejä. Barthesin (1993, 27) mukaan valokuvissa on kaksi elementtiä: arkisista merkityksistä koostuva Studium ja sitä mahdollisesti häiritsevä osatekijä Punctum. Hyödynsin kuvien analyysissä laadullista sisällönanalyysia ja semiotiikkaa. Aloitin analyysin erittelemällä kuvan sisällön luokkiin sen mukaan, mitä kuvassa on tai mitä kuvassa tapahtuu (Studium). Tarkastelin kuvista yleis-tilannetta ja mahdollista toimintaa, henkilöitä ja heidän ruumiinkieltään, henkilön/henkilöiden roolia kuvassa, toiminnan suuntaa, kuvan tunnelmaa, värejä sekä kuvan elementtien suhdetta toisiinsa (vrt. Carneiro & Johnson 2014, 6-7). Barthesin (1993, 27, 32, 111) mukaan valokuva voi ilmaista jonkinlaista toimijuutta, mutta hän ei kuitenkaan erittele, mitä toimijuus on.

Kahdenkymmenenyhdeksän (29) kuvan aineisto jakautuu kolmeen (3) luokkaan:

1. läheisyyden kuvat (8 kuvaa, joista Kodin Kuvalehdessä 6 ja blogeissa 2)
2. arkiaskareiden kuvat (10 kuvaa, joista 4 Kodin Kuvalehdessä ja 6 blogeissa)
3. kodin ja asuinympäristön kuvat (11 kuvaa, joista 4 Kodin Kuvalehdessä ja 7 blogeissa)

Aineiston ulkopuolelle jäivät muut kuvat, joihin lukeutuivat mm. maisemakuvat ja kuvat ajalta ennen eroa (130 kuvaa, joista Kodin Kuvalehdessä 27 kuvaa ja blogeissa 103 kuvaa).

Seuraavaksi esitän analyysiesimerkin yhdestä läheisyyden kuvat -luokkaan sijoittamastani kuvasta:

”Kuvassa on äiti ja kaksi alakouluikäistä lasta. Äiti puristaa lapsia tiukasti kainaloonsa. Lasten päät painautuvat äitiin. Kuvattavat istuvat järven rannalla selät kohti kuvaajaa.”

Tämän kirjoittamani sisällön erittelyn eli analyysikuvauksen jälkeen muodostin tästä tiiviin analyysikirjoituksen. Analyysikirjoitus sisältää tulkintaa, koska kuvien minussa herättämät ajatukset, mielikuvat ja kuvan tarina ovat voimakkaasti sidoksissa henkilökohtaisiin, kulttuurisiin ja historiallisiin tekijöihin ja vaikuttavat siihen, miten valokuva muuttuu valokuvalliseksi kokemukseksi (Barthes 1993, 77). Konnotaatio muodostuu siis katsojan kohteeseen liittämien subjektiivisten tunteiden sekä kulttuuristen arvojen pohjalta (Barthes 1993; Van Leeuwen 2001, 94–100). Alla oma konnotaatio ko. kuvasta:

”Kuvassa on äiti ja kaksi alakouluikäistä lasta. Äiti puristaa lapsia tiukasti kainaloonsa. Lasten päät painautuvat äitiin. Äiti on vastuussa lapsista ja hänellä on läheiset suhteet lapsiin. Kuvattavat istuvat järven rannalla selät kohti kuvaajaa. Kuvasta huokuu läheisyys, rauha, samalla yksinäisyys ja eristäytyneisyys.”

Analyysin seuraavassa vaiheessa tarkastelin kirjoittamani analyysikirjoituksen sisältöä suhteessa muuhun kerronnalliseen aineistoon, koska kuvien merkitys on aina suhteessa kontekstiin (Tinkler 2013, 32). Edellä mainittuun esimerkkiin liittyen aineiston sisällönanalyysissä on tullut esille, että *”Sekä äitien että isien yhteys lapsiin on eron jälkeen muuttunut – usein syventynyt.”*

Kuva-aineiston luokittelun lisäksi valitsin aineistosta kolme (3) keskenään erilaista valokuvaa ja yhden (1) lapsen piirustuksen ja kirjoitin niistä kirjalliset kuvaukset havainnollistaakseni tutkimusaineistossa esiintyvien kuvien luonnetta. Tulokset esitän luvussa 6.3.

5.4 Tutkimuseettiset näkökohdat

Narratiivinen tutkimus käsittelee yksilöllisiä elämäkokemuksia, joten kerronnallisen tutkimuksen tekemisen myötä henkilökohtaisesta aineistosta – ihmiselle tärkeistä ja merkityksellisistä asioista – tehdään julkista tietoa, mikä asettaa tutkimukselle monia eettisiä vaatimuksia (Hänninen 1999, 34; 2010, 174). Yksi tär-

keimpiä tutkimuseettisiä normeja on tutkittavien yksityisyyden kunnioittaminen. Tutkimusetiikan lisäksi siihen velvoittavat kansainväliset sopimukset, uusimpana 25.5.2018 voimaan astunut EU:n tietosuojasetus GDPR, ja Suomen lait.

Vähimmäisvaatimus eettiselle tutkimukselle Laaksosen (2016) mukaan on se, että tutkittava tietää olevansa tutkimuksen kohteena. Tutkittavien asema ja oikeudet ovat kuitenkin erilaiset riippuen siitä, millaista mediaa tutkitaan. Tutkimuksellisesta näkökulmasta on toki ristiriitaista, että tutkija voi käyttää lehtiaineistoja vapaasti vaikka tutkittava esiintyisi omalla nimellään artikkelissa kertoen hyvin intiimejä perheasioita, kun taas blogiaineistoja tutkittaessa blogialustojen käyttöehdot asettavat tutkijan toiminnalle rajoituksia. Fält (2016) huomauttaakin, että tutkijalta puuttuu oikeus arkistoida ja jakaa sosiaalisen median dataa, koska sosiaalisen median alustojen sopimusehdot useimmiten tämän kieltävät.

Kodin Kuvalehden aineistossa useimmat lapsiperheen avioeroarjesta kertovat vanhemmat esiintyvät omalla nimellään. Poikkeuksen muodostavat ne äidit, jotka kokevat arjessaan vainoa tai väkivallan uhkaa. Osa blogisteista esiintyy blogissa omalla nimellään, kun taas toiset tutkimukseen mukaan lähteneet blogistit kirjoittavat nimimerkin suojissa. Yksityisyyden rajat määrää tutkittava itse päättäessään, mitä itsestään ja ajatuksistaan haluaa tutkimuksen käyttöön antaa: tutkijan tulee kunnioittaa tutkittavien itsemääräämisoikeutta (Kuula 2006, 124–125). Tutkittavat saavat esiintyä omalla nimellään ja henkilötiedoillaan silloin, kun asiasta on sovittu tutkittavien kanssa. Tällöin tutkittaville on kuitenkin annettava mahdollisuus tarkistaa tutkimusteksti ennen sen julkaisemista. (Kuula 2006, 135.)

Lapsiperheiden avioeroarki on tutkimusaiheena sensitiivinen aihe. Siksi tutkijan tulee huomioida tutkittavan ohella myös tutkittavan läheiset: lapset, ex-puoliso ja muu lähipiiri. Joskus arkaluonteiset aiheet paljastuvat sen kautta, mitä naistenlehdissä tai blogiteksteissä jätetään kertomatta ja mitä ei voida sanoa tai ilmaista koherentisti (Hyden 2013, 224). Vaikeita elämäntapahtumia voi olla vaikea sanallistaa johdonmukaiseksi kertomukseksi. Metaforat voivat antaa blogisteille ja lehteen haastatelluille keinon välittää lukijoille omaa kokemusmaail-

maansa (vrt. Hänninen 1999, 49), jossa he eronneina äiteinä ja isinä ovat. Sitä vastoin Labovin (2013, 229) mukaan sarkasmi, ironia ja epäsuora kerronta voivat murentaa tarinan uskottavuuden. Aineistossa nämä liittyivät blogistien kerrontaan silloin, kun entisestä puolisoista ja hänen toimintatavoistaan oli jotakin kielteistä sanottavaa.

Kerronnallista lähestymistapaa on luonnehdittu eettiseksi, koska se antaa tutkimukseen osallistuville äänen. Tutkittavien äänet tulevat esille tutkittavien tuottamien merkitysten kautta. (Hänninen 1999, 34.) Aineiston analyysiin liittyvä eettinen vastuu edellyttää tutkimustulosten rehellistä ja tarkkaa raportointia. Analyysivaiheessa pyrin lehtiartikkelien aineistokatkelmia esittämällä siihen, että lukija tavoittaa toimittajan konstruoiman vanhempien äänen. Lähes kaikki tutkimuksessa käyttämäni sitaatit on Kodin Kuvalehden artikkeleissa merkitty lainausmerkkeihin eli ne on merkitty haastateltavan, äidin tai isän, kertomaksi. Aikakauslehtien tekstit ovat kuitenkin aina toimittajan valintojen kautta suodatuneita, sillä toimittaja valitsee, mitä asioita korostaa, mitkä sitaatit liittää mukaan ja millaisen tarinan luo lukijalle.

Blogisteille lähettämässäni tutkimuskutsussa kysyin suostumusta tutkimukseen osallistumiseen ja lupaa mahdollisten suorien tekstilainauksen käyttöön (liite 1). Yhtä lukuun ottamatta kaikki tutkimukseen mukaan lähteneet blogistit antoivat luvan suorien lainauksen käyttämiseen tutkimuksessa, sillä blogit ovat jo lähtökohtaisesti helposti saatavilla ja julkisia. En kuitenkaan esitä suorita sitaatteja blogeista tietosuojalakiin (GDPR 2018) nojautuen. Poikkeuksen muodostavat blogistien käyttämät voimakkaat, ilmaisuvoimaiset tai vertauskuvalliset, yksittäiset sanat. Tulkinnan merkitys korostuu täten entisestään blogien analyysissä, sillä lukijalle ei tutkimuksen kautta välity blogistien ääni suoraan.

Tulkinnassa ja raportoinnissa näkyvää tutkijan ääntä ei myöskään voi sivuuttaa, sillä tutkimusprosessiin liittyvät valinnat ja ratkaisut ovat tutkijan tekemiä (Andrews 2013, 212). Omat ennakkokäsitykseni, kokemukseni, koulutukseni ja osaamiseni vaikuttavat välillisesti tutkimusaineiston hankintaan ja omaan tulkintaan tutkittavien antamista merkityksistä sekä analysoinnin kautta saataviin tutkimustuloksiin (Hoel 2015, 8).

Myös visuaalinen tutkimus asettaa suuria vaatimuksia tutkimuksen eettisyydelle (Pink 2007, 49–50). Sosiaalisen median kuvat ovat tekijänoikeudella suojattuja eikä niitä siten voi julkaista osana tutkimusta (Fält 2016; Tietoarkistoblogi 2016). Tämän ongelman voi halutessaan kiertää pyytämällä tutkittavilta sosiaalisessa mediassa julkaistuja kuvia sähköpostin välityksellä tutkimuskäyttöön. Käytäntö ei kuitenkaan ole vaivaton tutkittavien näkökulmasta eikä aukoton, sillä tutkittava ei voi antaa lupaa läheistensä puolesta. Blogien visuaalisen materiaalin käyttäminen tutkimuksessa tuottaa siis tutkijalle eettisiä ongelmia liittyen tutkittavan anonymiteetin säilyttämiseen, valokuvien käyttöoikeuksiin ja suostumukseen (Rose 2012, 331; Kuula 2011, 189) sekä tekijänoikeuksiin (Fält 2016; Tietoarkistoblogi 2016; Kuula 2011, 188). Päädyin käyttämään kuvamateriaalia vain analyysissä eli luovuin kuvien esittämisestä kokonaan tutkimusraportissa. Kuvamateriaalin esittämisestä luopuminen oli lopulta helppo ja mielekäs ratkaisu, sillä tutkimuskäytännön oli oltava sellainen, että kaikki tutkimukseen osallistuvat voivat siihen suostua kaikissa tutkimuksen vaiheissa (Rose 2012, 332).

6 ÄIDIT JA ISÄT KERTOVAT ARJESTA ERON JÄLKEEN

6.1 Äidin ja isän eroarki

Äitien ja isien kokemukset avioerosta tulevat esille kerronnan ja kuvien kautta. Tässä luvussa pyrin vastaamaan tutkimuskysymykseen: Mitä isät ja äidit kertovat eron jälkeisestä arjestaan? Kokemukset ja kerronta voivat olla sukupuolen suhteen joko yhteneväisiä tai toisistaan poikkeavia. Tässä tutkimuksessa olen luokitellut kertomukset aineiston pohjalta kolmeen kategoriaan: arjen käytännöt, ihmissuhteet eron jälkeen ja ihmisenä kasvu. Luokitukset voivat mennä päällekkäin siten, että esimerkiksi äidin (B1) kerrontaa on kaikissa kolmessa kategoriassa.

6.1.1 Arjen käytännöt

Arjen käytäntöihin sisältyvät arjen pyörittämisen raskaus ja yksinäisyys, läheisiltä saatava tuki, päivittäiset toimet, etä-, lähi- ja vuoroviikkovanhemmuus sekä talous ja toimeentulo.

Arjen pyörittämisen raskaus ja yksinäisyys

Aineiston eronneista äideistä suuri osa kertoo omasta arjestaan, joka eron myötä on paremmin oman päätäntävällän alla.

”Elämä on käsissäni. Arki, joka täyttyy lasten harrastuksista, jauhelihakeitosta ja iltasäduista, tuntuu ihanan turvalliselta.” KK4, äiti

Äidit kokevat usein, että vastuu lapsista lepää heidän harteillaan myös avioeron jälkeen. Esimerkiksi äiti (B1) kirjoittaa, että päivittäinen arjen ”vetovastuu”, johon hän mainitsee kuuluvaksi ruoan ja vaatteet, kuuluu hänelle. Äiti pitää käytäntöä luonnollisena. Myös äiti (B4) kertoo huolehtivansa lapsen vaatehankinnoista.

Sekä Kodin Kuvalehdessä että blogeissa äidit kantavat myös lapsiin liittyvän vastuun kasvatuksellisiin haasteisiin ja erityistarpeisiin liittyen vanhempien ollessa yhteishuoltajia.

”Riidat kavereiden kanssa, tekemättömät läksyt, leirikoulujännitys, peliaddiktio – kaikkiin tilanteisiin ja ongelmiin avaimet antaa silloin äiti.” KK6, äiti

Arjen pyörittäminen yksin raskaana neljän lapsen kanssa on työlästä (B1). Raskauden päätyttyä ja vauva-arjen alettua arjen vaativuus nousi *”uudelle levelille”*. Äiti (B1) kokee kuitenkin pärjänneensä hyvin. Äidit (B1, B5) kirjoittavat, että aika on armollinen ja vie mennessään osan raskaista asioista ja muistoista. Myös neljän lapsen äiti (B5) kertoo selvinneensä pikkulapsivaiheesta yksin, ilman apua ja tukiverkkoa. Äiti kuvaa arjen työtä, turhautumista, riittämättömyyttä ja haasteita elävästi. Sitä, kuinka kauppaan tai lenkille ei pääse yksin ja sitä, miltä tuntuu viedä lasta päivystykseen ja ottaa muut lapset mukaan, koska ei ole ketään auttamassa. Arjesta tuli äidin (B5) *”taidonnäyte”*, johon kuului jatkuvaa tekemistä, viemistä ja hakemista. Esimerkiksi aamuisin kolmen lapsen kuljettaminen eri paikkoihin ja iltopäivällä lasten noutaminen takaisin kotiin vaati vahvaa halua selviytyä.

Toisaalta äitiyteen voi aineiston (KK11, äiti) valossa liittyä välttämätöntä egoismia: omista rajoista kiinni pitämistä sekä itsenäisyyteen ja vastuullisuuteen kannustamista. Tällöin äiti ottaa omaa aikaa, ei kanna vastuuta miehen asioista eikä huolehdi liiaksi lapsen asioista.

”Tätä ei yleensä saa sanoa ääneen: olen parempi äiti, kun saan säännöllisesti lomaa lapsesta. Ero paransi vanhemmuutta.” KK11, äiti

Isä (B7) kertoi, että arki voi koetella sekä henkisiä voimavaroja että fyysistä jakamista, koska monista asioista on eron myötä selvittävä yksin. Arjen raskaudesta kirjoittavat erityisesti yksinhuoltajat ja lähivanhemmat. Myös lasten vastuu arjen sujumisesta lisääntyy: lapsilta odotetaan enemmän kotitöihin osallistumista ja omatoimisuutta omiin harrastuksiin ja koulunkäyntiin liittyen (B7, isä).

Läheisiltä saatava tuki

Siinä, missä joku kertoo sinnittelevänsä yksin, joku toinen kertoo saavansa apua arjen pyörittämiseen. Sekä blogeissa että Kodin Kuvalehdessä kerrotaan läheisiltä, kuten isovanhemmilta, ystäviltä, naapureilta, työnantajalta ja työyhteisöltä, uskonnolliselta yhteisöltä (KK2, äiti ja B3, äiti), lasten kavereiden vanhemmilta sekä entiseltä puolisolta saatavasta tuesta. Myös eronneet isät korostavat sitä, että kaikenlaista apua voi pyytää ja vastaanottaa. Lehtiartikkelin (KK10, kaksi äitiä) näkökulma on läheiseltä ystävältä ja isovanhemmilta saatavassa tuessa ja sen elämää kantavassa voimassa. Eräs blogiäiti (B6) kertoi olevansa kiitollinen siitä, miten lasten isovanhemmat, blogistin appivanhemmat, ovat ystävien ohella toimineet tukiverkkona eron jälkeen.

Monet vanhemmat kertoivat, että ovat saaneet arjen sujumaan tekemällä siihen muutoksia. Joitakin asioita on vaikeaa tai mahdotonta muuttaa, vanhemman pitkät työmatkat voivat yksi tällainen tekijä (B7, isä). Ilman vanhempien apua, lasten kavereiden vanhempien kanssa sovittuja kimppakyytejä ja työnantajan joustoja hyvä arki ei onnistu (B7, isä). Isä (B7) kertoo työnantajan tuen olevan tärkeää arjen sujumiseksi. Etäpäivät ovat tärkeitä, koska silloin voi hoitaa lasten asioita, kuten lääkäri- ja neuvolakäyntejä sekä koululla tapaamisia ja keskusteluita.

Luotettava tuki arjessa voi olla myös entinen puoliso, lasten isä tai äiti. Yhteydenpito eronneiden vanhempien välillä voi olla sujuvaa ja lähes päivittäistä tai olematonta. Blogisti (B1, äiti) kirjoittaa, että vanhempien lasten isän kanssa tulee keskusteltua viestien välityksellä, mikäli tulee jokin lapsia koskeva asia, mistä on velvollisuus yhteishuollon takia kertoa. Todellista vastuun jakamista ei äidin toiveista huolimatta tapahdu vaan yhteydenpito perustuu velvollisuuteen. Blogien äidit kertovat tietoisesti sivuuttavansa erimielisyydet entisen puolison kanssa, jotta lasten asiat ja arki sujuvat. He pitävät tärkeänä, että isät ovat tavoitettavissa ja tulevat lasten tueksi esimerkiksi silloin, kun lapset ovat sairaana. Erietyisesti pienten lasten äidit (blogeissa) arvostavat sitä, että lapsilla on ajoittain mahdollisuus olla yhdessä äidin ja isän kanssa, koska se on lapsille tärkeää.

Päivittäiset toimet

Isät kertovat, että elämässä kaikki ei ole täydellistä, arki ei suju, virheitä sattuu, mutta niistä selviää. Suhtautuminen arjen sujumiseen on rentoa ja huoletonta. Isien kertomuksista välittyy kuitenkin se, että on tärkeää pitää tilanne hallinnassa.

Isä (B7) kirjoittaa olevansa systemaattinen arjen järjestelyjen suhteen. Johtavana ajatuksena on se, että lapsilla on kaikki hyvin, työt sujuvat, koti on kunnossa, ja että talous pysyy tasapainossa. Hän suunnittelee tarkasti koko viikon ruoat etukäteen ja pyrkii näin sekä säästämään aikaa että rahaa. Miehet opettelevat eron jälkeen olemaan lasten kanssa läsnä arjessa (KK5, isä ja KK9, isä) sekä arjen taitoja, kuten käyttämään kodinkoneita ja pesemään pyykkiä (KK5, isä).

”Isin valitsema mekko oli väärä ja tyhmä, kuten isin keittämä puurokin, joka oikeastaan oli syytä heittää kaarella lattialle. Kaikki oli koko ajan hukassa: lasten kengät, hanskat, kaulurit, kalsarit. Pahin kaaos vallitsi eteisessä.” KK9, isä

”Viime viikonloppuna pesin farkkupytkiä ja lykkäsin vahingossa pojan sukat ja pari t-paitaa samaan koneeseen farkkujen kanssa. Ei auttanut kuin tunnustaa hänelle, että nyt sait pari uutta, sinistä paitaa. Nauroimme mahat kippurassa.” KK5, isä

”Meillä työnjako oli ollut selkeä. Minä painoin pitkää päivää töissä, vaimo hoiti kotia ja lasta. Yhtäkkiä koko paletti jäi minulle. Kuulustelin läksyt, hoidin kaupat ja ruuanlaitot. Meni puoli vuotta ennen kuin tajusin, että astianpesukoneessa on muitakin ohjelmia kuin se yksi koko illan kestävä” KK5, isä

Isät korostavat omaa arjen organisointikykyään ja sitä, että eron jälkeen arki sujuu. He kuitenkin myöntävät, että arki on erilaista kuin arki ennen eroa ja vaatii erilaista suhtautumista elämään. Myös äideillä voi olla puutteita arjen taidoissa. Äiti (B2) kirjoittaa, että hänellä oli tarve tulla paremmaksi ruoanlaittajaksi, koska ennen eroa mies oli pääosin vastuussa perheen aterioista. Äiti (B6) puolestaan koki onnistumisen iloa vaihdettuaan itse autoon talvirenkaat. Perheeseen ja arkeen liittyvät roolit ja työnjako ovat aineiston valossa olleet ennen eroa perinteisiä, sukupuoleen sidottuja. Arkisia töitä ei aineistossa kerrota jaetun vaan expulisoista toinen on ollut yksin vastuussa tietyn asian tekemisestä. Tämä tuo haasteita päivittäisten toimien hoitamiseen eron jälkeen. Toisaalta arki sujuu eron jälkeen paremmin, koska äidin (B6) mukaan ei tarvitse kysyä toisen mieltä siihen, mitä tehdään ja miten.

Eron seurauksena ja kodin vaihtuessa tapahtuu usein muutoksia asuinympäristössä ja asumismuodossa. Tällä on vaikutuksia ihmissuhteiden kokemiseen ja säilymiseen. Äidin (B2) kertomuksen mukaan ahtaus ja tilanpuute uudessa kodissa johtaa läheisyyden lisääntymiseen lapsen ja äidin välillä. Uuden kodin löytäminen läheltä vanhaa kotia helpottaa arkea. Äiti (B2) kokee lapsen arjen, koulun ja kavereiden, jatkumisen mahdollisimman vähäisin muutoksin tärkeänä.

Lapsen tavaroiden kulkeminen äidin ja isän kodin välillä voi olla ongelmallista. Blogiaineiston valossa vuoroviikkokodeissa on kummassakin joitakin leluja ja muita henkilökohtaisia tavaroita lapselle. Äiti (B4) kertoo pakkaavansa tarpeelliset vaatteet isän luokse, ja viikon päätteeksi isä pesee ja palauttaa vaatteet samassa kassissa takaisin.

Etä-, lähi- ja vuoroviikkovanhemmuus arjessa

Sekä äitien että isien kerronnassa kuvataan arkisin yhdessä vietettävää aikaa. Yhdessä vietettävä arki askareineen esitetään myös blogien kuvissa, joita käsittelen luvussa 6.3.

Avioerotilanteissa vanhemman suhde lapseen muuttuu. Yhteishuoltajuudessa vanhemman yhdessä vietetty aika lapsen kanssa vähenee. Mikäli lapsi on vanhempien luona vuoroviikoin, vähenee vanhemman lapsen kanssa viettämä aika puoleen aiemmasta. Kuitenkin käytännössä lapsettomilla viikoilla vanhemmat tekevät usein töissä pidempää päivää, siivoavat ja käyvät kaupassa, jotta lapsiviikolla arki on helpompaa ja lapselle jää enemmän aikaa (B4, äiti). Silloin, kun toinen vanhempi toimii lähivanhempana, viettää lapsi kerrallaan etävanhemman luona vanhempien sopimuksesta ja lapsen iästä riippuen esimerkiksi viikonloppun, viikon tai pidemmän aikaa (B4, äiti).

Eron jälkeinen arki lapsiperheessä voi sujua hyvin vuoroviikkoisen asumisjärjestelyn avulla. Lapsen asuessa vuoroin äidin ja isän luona vaatii järjestely toimiakseen vanhemmilta kykyä suunnitella ja sopia lapsen asioista (B4, äiti). Vuoroviikkovanhemmuudella on myös rajoituksensa, kuten se, että muutto toiselle paikkakunnalle kauemmaksi toisesta vanhemmasta ei ole mahdollinen – ai-

nakaan silloin, kun lapsi on oppivelvollisuusiässä. Ihanteellisinta lapsen ja vanhempien arjen toimimisen kannalta olisi se, että lapsen koulu olisi kävelymatkan päässä molempien vanhempien kodista. Kodin Kuvalehdessä äiti (KK6) kertoo, että lapsi reagoi kahdessa osoitteessa asumiseen negatiivisesti.

”Kuluneina kuukausina erityisesti 9-vuotias kuopukseni oli koetellut kärsivällisyyttäni. Hän raivosi ja vertaili, mitkä kaikki asiat olivat isän luona paremmin. Hän vaati samoja tavaroita ja vapauksia, joita isän kodissa oli. Raskaita olivat etenkin vaihtopäivät, jolloin kuopus tuli isän luota. Silloin hän itki, haukkui minut paskapääksi ja ilmoitti, ettei enää seuraavalla kertaa tulisi takaisin. Lapsi harjoitteli uutta arkea, kahdessa kodissa asumista ja kiukutteli elämänmuutoksen aiheuttamaa stressiä.” KK6, äiti

Äidit ja isät kertoivat vanhemmuuteen tulleen muutoksia eron jälkeen. Arki voi muuttua etävanhemmuuden vaihduttua lähivanhemmuudeksi tai päinvastoin. Isä (B8) kertoo, kuinka päivittäin läsnä olleet huonot muistot katosivat pikkuhiljaa ja tilalle tuli tulevaisuuden suunnitelmat ja haaveet. Eräs eron jälkeisen arjen kohokohdista oli se, kun tytär, josta isä aiemmin oli luopunut vaikealla päätöksellä, muutti äidin luota takaisin ”kotiin”. Isä (B8) pohtii sitä, miten arjen haasteista tulee osata ottaa oppia, jotta tulevaisuudessa asiat olisivat paremmin. Etävanhemmaksi jääminen herättää paljon tunteita etenkin silloin, kun samanaikaisesti pitää selvitä eron tuomista vaikeuksista (B4, äiti). Vanhemmassa herää syyllisyyden ja riittämättömyyden tunteita, kun lapsi pyytää lupaa muuttaa toisen vanhemman luokse. Lapsen pyynnöllä on kuitenkin aina jokin painava syy, jota tulee äidin (B4) mukaan kuunnella.

Lapsen ja vanhemman suhdetta voi leimata vanhemman korostunut huoli ja huolehtiminen, jatkuva hälytysvalmiudessa olo silloin, kun toinen vanhemmista on lapsesta vastuussa. Aineiston valossa tätä tapahtuu silloin, kun erosta on kulunut vasta vähän aikaa (B2, äiti) tai silloin, kun vanhemmalla on perusteltu huoli lapsen hyvinvoinnista toisen vanhemman luona (B5, äiti). Edellisestä poiketen äiti (B6) ei ole huolissaan lasten ollessa isällään, koska luottaa ex-miehensä uuden naisen haluun ja kykyyn huolehtia lapsista ja heidän perustarpeistaan, kuten säännöllisestä ruoka- ja unirytmistä.

Talous ja toimeentulo

Isät kertovat taloudenpidosta sekä Kodin Kuvalehdessä että blogeissa. Talous huolestuttaa esimerkiksi isää (B7), sillä ero aiheuttaa lisäkuluja uusien pakollisten hankintojen muodossa yhden kodin jakautuessa kahdeksi. Isä (B7) on karsinut menoja irtisanomalla kaikki lehtitilaukset, sillä kirjastossa voi lehtiä lukea ilmaiseksi. Avioero on pakottanut pohtimaan sitä, miten arjen voi järjestää uudelleen ja mitä ihminen ylipäättään tarvitsee elääkseen hyvää arkea. Säästämisestä ja neuvokkaasta kulujen karsimisesta kertoo myös isä Kodin Kuvalehdessä:

”Yksinhuoltajana vaikeinta on pitää talous kunnossa. Pitkä kuntoutustuki pudotti eläkkeeni todella pieneksi. Saa käyttää luovuutta, kun välillä pitää tulla toimeen kaksi viikkoa 30 eurolla. Emme voi lasten kanssa matkustaa mihinkään, ja koko ajan pitää laskea, mihin rahat riittävät.” KK7, isä

Myös äidit pohtivat talousasioita. Äitien kerronnassa korostuvat erimielisyydet entisten puolisoitten kanssa elatusmaksuista ja omaisuuden jakamisesta. Toisaalta omaan eron jälkeiseen talouteen liitetään voimaantuminen, itsenäisyys ja vapaus (B6, äiti).

6.1.2 Ihmissuhteet eron jälkeen

Ihmissuhteet eron jälkeen -kategoria jakautuu aineiston mukaan alalukuihin: eristäminen, vaino ja lähisuhdeväkivalta, uusi parisuhde ja uusperhe sekä vanhempien suhteet lapsiin.

Eristäminen, vaino ja lähisuhdeväkivalta

Entisten puolisoitten väkivaltaisuudesta kerrotaan kolmessa Kodin Kuvalehden eronneista äideistä kertovassa artikkelissa. Väkivaltaisessa parisuhteessa riitojen silminnäkijöiksi ja uhreiksi puolison lisäksi joutuvat usein lapset. Väkivaltaa kokevat ovat näkymättömiä ja kuulumattomia, ja tämä näkyy aineistossa kerrontana siitä, että viranomaiset eivät suhtaudu vainoamiseen ja väkivaltaan vakavasti. Parisuhdeväkivalta ei rajoitu vain avioliittoon vaan voi jatkua vainoamisena tai muunlaisena haitallisena vallankäyttönä avioeron jälkeen.

"... pahoinpitely oli osa arkea." "Vainoamisessa on kyse pakenijasta ja jahtaajasta, ei riiteilyistä." "Miksi minun ja lasteni pitäisi paeta?" KK1, äiti

"Mies yritti pakottaa minut jäämään suhteeseen ja uhosi käyttävänsä kaiken energiansa ja rahansa minun nujertamiseen oikeudessa." KK4, äiti

"Kukaan ei ollut kokenut sellaista kiusantekoa kuin minä." KK4, äiti

Kotona koettu väkivalta ei tule esiin tutkimusaineistossa häpeänä ja vaikenemisenä vaan ongelmia ratkotaan ystävien kanssa puhumalla. Joskin kotiväkivallan uhri (KK4, äiti) ei uskalla paljastaa koko tarinaansa, jotta ei kuormittaisi ja karkottaisi huolilla ystäviään.

"Voin puhua ystäväilleni vaikeuksistani, mutta tavatessamme haluan yleensä jutella ihan muista asioista, vaikka siitä, millaiset kengät haluaisin ostaa." KK1, äiti

"Selvisin pitkästä erovaiheesta puhumalla. Puhuin avoimesti läheisilleni ja työkaveriilleni. Kohtaamani ihmiset saivat aina palan tuskastani jaettavakseen, mutta kukaan ei tiennyt kokonaisuutta. Onneksi, sillä välillä olin huolissani siitä, että vain kuormitan ystävyysuhteitani." KK4, äiti

Äitien blogeissa ei kerrota väkivallasta vaan puhutaan "*vaikeuksista*", "*kiousta*" ja "*mustista hetkistä*". Yleisesti kerrotaan estämisestä, rajoittamisesta ja tahallisesta kiusaamisesta.

Uusi parisuhde ja uusperhe

Naisilla on aineiston valossa voimakkaampi tarve sitoutua uudelleen vakiintuneeseen parisuhteeseen kuin miehillä. Nopea sitoutuminen uuteen parisuhteeseen heti eron jälkeen voi tuoda mukanaan ongelmia. Äiti (B4) kirjoittaa toisen lapsensa isästä erottuaan, että uuteen suhteeseen tai elämäntilanteeseen ei tule lähteä, mikäli entinen suhde on käsittelemättä. Isä (B7) kirjoittaa, että hänellä ei ole kiire sulauttaa arkea yhteen kenenkään kanssa. Sitä vastoin hän kertoo, että naiset kiirehtivät muodostamaan yhteistä arkea. Naiset kokevat isän (B7) mukaan, että vastuullinen ja sitoutunut isä on "*upea asia*", mutta into yhteisestä arjesta ja uusperheestä katoaa ja "*lasinen seinä*" tulee vastaan, kun nainen ymmärtää, että mies todella kantaa lapsista vastuun yksin.

Äiti (B1) on kohdannut parisuhdemarkkinoilla isän (B7) mainitseman lasisen seinän hyvin raadollisena. Vaikka äiti itse arvostaa äitiyttään ja kokee olevansa hyvä äiti, "*supermutsi*", hänen kokee arvonsa naisena olevan olematon. Äiti

(B1) välttää lapsista kertomista, koska on tullut verratuksi vanhaan käyttöesineeseen. Kun mies kohtelee naista käytettynä ”Lada”na, on sillä negatiivisia vaikutuksia myös naisen käsitykseen itsestään. Edellisistä poiketen äiti (B6) kokee kelpaavansa uudessa suhteessa sellaisena kuin on.

Lapset vanhempien arjen voimavarana

Lähivanhemmat kertovat selviävänsä eron jälkeisestä arjesta lasten avulla. Isät tuovat esiin lasten tärkeyden. Isän ja lapsen suhteen laatua, läheisyyden ilmene-
misen tapoja ei kuitenkaan Kodin Kuvalehden aineistossa kuvailla.

”Ainoita hyviä asioita erossa oli se, että se toi minut ja pojan lähemmäs toisiamme. Ilman eroa en olisi koskaan oppinut tuntemaan lastani näin hyvin.” KK5, isä

Blogisti (B8, isä) pohtii, että arki ilman lapsia voisi olla tuhoisaa, koska arjen rytmit ruoanvalmistuksineen, siivouksineen ja huolehtimisineen voisivat kadota. Etä-äiti (B4) kirjoittaa, että ”arkiäitiys” unohtuu niinä viikkoina, kun lapset eivät ole läsnä. Kun arjesta tulee ”arjetonta” ja rutiinitonta, äiti (B4) tuntee vuoroin ikävää ja yksinäisyyttä, vuoroin väsymystä ja kiirettä. Elämä on silloin raskasta.

6.1.3 Ihmisenä kasvu

Ihmisenä kasvuun sisältyvät alaluvut: äitien eronjälkeinen ammatillinen kehittyminen ja työura, identiteetin etsiminen sekä äitien ja isien tunnekerronta.

Äitien eronjälkeinen ammatillinen kehittyminen ja työura

Ammatillinen kehittyminen ja työuran vaihtaminen näkyvät lehtiartikkeleissa. Avioero on saattanut pakottaa miettimään toimeentuloon liittyviä kysymyksiä tai suurten, koko elämää ravisuttaneiden muutosten seurauksena myös ammatti ja sen mielekkyys tulevat uudelleen pohdinnan kohteeksi. Työtä kuvataan artikkeleissa myös eron haavoja parantavana terapiana. Erosta ja vaikeista elämänkokemuksista on voinut tulla myös ammatti:

"Tähänkin elämänmuutokseen sisältyi portti uuteen: sain samalla mahdollisuuden aloittaa perheterapeutin opinnot. Viime vuodet olen työskennellyt nuorten ja heidän perheidensä parissa Keski-Uudenmaan Nuorten Pysäkillä. Se on paikka, johon kaupungin lastensuojelu ja koulut lähettävät nuoria terapeutteihin keskusteluihin." KK12, äiti

"Mietin, meneekö koulutukseni ja panostukseni työuraan hukkaan, jos jään töistä pois ja lähdän opiskelemaan metsuriksi." KK8, äiti

Avioero voi laukaista myös ammatillisen kriisin ja masennuksen. Täydellinen epäonnistumisen kokemus henkilökohtaisella tasolla ja kokemus oman seurakunnan pettämisestä sekä oman uskon horjuminen johtivat masennukseen.

"Olin pappi, joka oli eronnut. Nyt olin myös pappi, joka uupui töissään. Se tuntui murskaavalta." KK2, äiti

"Eroni jälkeen tuntui vaikealta ja tekopyhältä olla vihkimässä pareja ja sanoa 'aina kuolemaan asti'." KK2, äiti

Kouluttautumisesta ja opiskelusta kertovat myös blogien äidit. Äiti (B6) ja äiti (B1) kirjoittavat opiskelusta useasti. Opiskelu vie ajatukset pois elämäntilanteen tuomista haasteista ja avaa uusia näköaloja itsenäiseen elämään.

Identiteetin etsiminen

Eroon liittyvistä asioista voidaan sopia yhdessä puolisoitten kesken tai ero voi olla koetteleva ja riitaisa kokemus. Vaikka ero olisi sopuisa, se vaikuttaa identiteettiin: naiseuteen ja äitiyteen tai mieheyteen ja isyyteen sekä luottamuksen ja onnistumisen kokemuksiin. Oma identiteetti voi olla kateissa eron jälkeen ja sitä on etsittävä uudestaan.

Vanhemmuus kokee muutoksia ja totuttuihin sukupuoleen sidoksissa oleviin rooleihin tulee muutoksia. Etä-äiti (B4) määrittelee itsensä jo blogin esittelytekstissä eroperheen äidiksi. Hän pohtii, miten etä-äitiyteen voi tottua, miten voi olla murehtimatta lapsetonta arkea ja miten uskaltaa olla onnellinen saati, miten voi olla ylpeä omasta minuudestaan. Oman identiteetin löytäminen eron jälkeen voi olla haasteellisempaa silloin, kun vanhempi poikkeaa normista. Etä-äitiys on harvinaista ja yhteiskunnasta tulee voimakas viesti, että etä-äitiys on epäonnistumista ja ei toivottavaa.

Äiti (B4) kirjoittaa, että etä-äitiys on edelleen tabu, ja häntä pidetään "*lapsenhylkääjänä*", huonona äitinä, koska hän on etävanhempi. Hän kyseenalaistaa

ajattelumallin, jossa äitien on asuttava lastensa kanssa ja isien tulee olla viikonloppuisia. Isät eivät joudu perustelemaan etävanhemmuuttaan eikä heitä pidetä huonoina isinä siksi, että he ovat etäisiä. Etä-äitien sitä vastoin oletetaan olevan huonoja äitejä, eikä blogistin (B4) mukaan kukaan kauhistelun sijaan kysy, miksi he tällaiseen ratkaisuun ovat päätyneet. Etä-äidin (B4) blogin lukijat kommentoivat, että stereotypiat etävanhemmuuteen liittyen ovat yleisiä, ja äidit etävanhemmina joutuvat kohtaamaan äitimyytin ja sen mukana tuomat vanhoilliset asenteet. Blogin keskusteluketjussa korostetaan myös isän halua ja oikeutta lähivanhemmuuteen.

Ero määrittelee aineiston mukaan eronneita vanhempia ihmisinä – joitakin siihen asti, kun ero astuu voimaan, toisia useita vuosia. Viimeistään silloin, kun elämää ja arkea jaetaan toisen, uuden puolison kanssa, vähenee puhe erovanhemmuudesta ja eroperheestä. Esimerkiksi äiti (B5) vertaa erokokemusta ensi kertaa äidiksi tuloon. Hän kirjoittaa kokeneensa eron niin valtavan suureksi osaksi itseään ja silloista todellisuuttaan, että ero oli yhtä kuin *”identiteetti”*, hän itse. Muutamia vuosia myöhemmin äiti (B5) määrittelee itsensä naiseksi, joka on joskus eronnut.

Eron myötä äitiys ja isyys muuttuvat. Äiti (B5) ja isä (B8) kirjoittavat siitä, miten uusi elämäntilanne vaatii niiden asioiden oppimista, joista ennen eroa toinen vanhempi kantoi vastuun. Isä (B8) muuttuu blogijulkaisuissa isän ja *”kotiäidin”* risteymäksi ja äidistä (B5) tulee äidin ja *”melkein isän”* yhdistelmä. Äidin *”melkeinisyys”* tarkoittaa sitä, että äidin oli opeteltava *”äitityön”* lisäksi miehisiä, tasa-arvopuheen mukaisia, arjen asioita, kuten putkien avaamista ja teknisten laitteiden asentamista. Blogisti (B8, isä) pohtii omaa toimintaansa ja sukupuoleen sidottuja rooli-odotuksia ja stereotypioita. Hänellä on voimakas käsitys siitä, millainen miehen tulee olla. Tähän käsitykseen kuuluu oman feminiinisen puolen hyväksyminen, jota edeltää kriisi siitä, kuka hän on.

Äitien ja isien tunnekerronta

Tunteiden käsitteleminen vie aikaa kaikkien eroprosessin käytännön asioiden keskellä ja usein vielä pitkään eron jälkeen. Tunteet voivat olla eron herättämiä,

esimerkiksi pettymistä itseän. Edellisen lisäksi tunteista eron jälkeen kerrotaan suhteessa lapsiin, suhteessa entiseen puolisoon ja entisen puolison uuteen puolisoon. Aineistoissa näkyvät voimakkaat tunteet sekä äitien että isien kertomana: riittämättömyys, häpeä, epävarmuus, pelko, helpotus, haikeus, kaipuu ja ikävä ovat läsnä.

Eron herättämät tunteet, pettyminen itseän. Avioero herättää monenlaisia tunteita. Raadollisuuden tunteet voivat liittyä esimerkiksi arjen toiminnan keskukseen eli oman yhteisen kodin myymiseen (B2, äiti). Toisaalta pitkän ihmissuhteen päättymisen pelottaa: äiti (B2) kuvaa entistä miestäns parhaaksi ystäväkseen. Kodin Kuvalehdessä kirjoitetaan pettymyksestä itseän, kun arjesta selviäminen eron jälkeen tuottaa vaikeuksia (KK6, äiti), ja arki ei suju, kuten ennen eroa (KK3, äiti) sekä siitä, että häpeä on estänyt hakemasta apua (KK7, isä).

”Tunnen riittämättömyyttä, kun pitäisi korjata polkupyörä tai saada nettiyhteys toimimaan. En vain osaa kaikkea.” KK6, äiti

”Selvisimme arjesta, mutta tyyliä ei tullut. Koskaan emme silti lakanneet lasten kanssa halimasta ja sanomasta, että rakastamme.” KK3, äiti

”Vuosia yritin pitää yllä kuvaa onnellisesta avioliitosta ja salasin ongelmat. Nyt tunnen siitä syyllisyyttä. Asioihin olisi pitänyt tarttua aiemmin, häpeästä huolimatta.” KK7, isä

Blogistien jatkuva huolista kertominen ja murehtiminen vähenevät vähitellen, kun erosta kuluu aikaa. Isä (B7) kertoo, että alun sekavaan tilanteeseen liittyi paljon tunteita, koska tulevaisuus näytti epäselvältä ja asioita piti selvittää ja hoitaa.

Eron jälkeen kerrotaan syvästä pettymyksestä itseä kohtaan (B1, äiti), jopa niin, että tunnetaan kyvyttömyyttä kertoa omasta elämäntilanteesta. Pettymyksen ohella häpeä voi vallata mielen. Äiti (B1) kirjoittaa, että hän häpeää olla eronnut viiden lapsen yksinhuoltaja. Tämä ei tarkoita sitä, että hän häpeäisi lapsiaan vaan sitä, että on huonojen valintojen seurauksena yksin eikä usko enää kelpaavansa kenellekään.

Tunteet suhteessa lapsiin. Lapset toimivat isän (B8) tunteiden, ajatusten ja arjen tasaajina. Isän mukaan touhuilu lasten kanssa pitää kiinni arjessa ja auttaa hallitsemaan erilaisia tunnetiloja sekä rinnassa tuntuva puristusta. Lasten läheisyys saa murheet haihtumaan (B8, isä).

Vanhemmat korostavat rehellisen keskustelun merkitystä avioerosta ja sen tuomista muutoksista arkeen. Keskustelu on tärkeää sekä vanhemmalle että lapselle. Keskustelun avulla selkeytetään omia ajatuksia, ymmärretään toisten perheenjäsen ahdistusta, pelkoja ja toiveita uuteen arkeen liittyen. Äidin (B2) rooli korostuu lapsen tunnetaakan kantajana eron jälkeen: äiti on lapsen *"kuorma-auto"*.

Kodin Kuvalehdessä kirjoitetaan ristiriitaisista tunteista, kun lapset ovat toisen vanhemman luona. Äiti (KK6) tuntee vuoroin ikävää, helpotusta, haikeutta ja kaipuuta lapsiaan kohtaan.

"Takana olivat hankala kevät ja talvi. Tunsin vain helpotusta, kun lapset ensimmäisiä kertoja eron jälkeen lähtivät isälleen." KK6, äiti

"Ensimmäisen kerran ikävä iski, kun lapset olivat lähdössä isänsä luo kesäloman viettoon kolmeksi viikoksi. Erostatamme oli silloin kulunut jo melkein vuosi. Haikeus pääsi yllättämään minut." KK6, äiti

"Kaipuuta lievittääkseni otin valokuvia nukkuvista lapsistani, paljaista jaloista ja unisesta olemuksesta." KK6, äiti

"Oikeus määräsi lasten huoltajuuden minulle. Se oli helpotus. Tiesin, että nyt lapset saisivat rauhallisen ja päihtettömän kodin." KK7, isä

Tunteet suhteessa ex-puolisoon. Blogisti (B6, äiti) kirjoittaa siitä, kuinka eron jälkeen tulee mitätöidyksi ihmisenä ja äitinä. Aikaisempi hyvä äitiys muuttuu, ja entinen puoliso ei enää arvostakaan lapsista huolehtimista vaikka av(i)oliiton aikana äitiyttä ja vastuunottoa perheestä kehuttiin tai ainakin pidettiin itsestäänselvänä ja sopivana. Tämä saa aikaan tunteen arvottomuudesta. Vaikuttaa siltä, että erotahtumaan liittyvät vaikeat tunteet ja pettymys entiseen puolisoon siirtyvät värittämään entisen puolison vanhemmuutta.

Joskus eron jälkeistä arkea jaksetaan vihan voimalla, jota koetaan eron toisen osapuolen takia (B1, äiti). Vihakin on päivä päivältä haikeuden tieltä väistyvä tunne, koska arki viiden lapsen kanssa voittaa eikä tunteita ole aikaa käydä läpi. Isä (KK5) kirjoittaa, että positiiviset tunteet entistä puolisoa kohtaan eivät kuole eron myötä. Ikävä puolisoa kohtaan voi jatkua pitkään eron jälkeen, kun ero tulee yllättäen. Erosta selviäminen erityisen hidasta ja vaikeaa silloin, kun puoliso lähtee perheestä kertomatta lähdistään ja lähdön syistä: eron jälkeistä arkea on vaikea aloittaa (KK8, äiti).

”Jätetyksi tulemisen häpeä on suuri... ”Saatoin sanoa, että on paha olo, koska minulla on ikävä äitiä.” KK5, isä

Oli yllättävän raskasta miettiä, mitä muut minusta ajattelevat. Vetäydyin kylän elämästä enkä halunnut tavata ketään. Pelkäsin, että joku kysyy, mitä teille kuuluu. Kun meille ei kuulunut mitään.” ”Piilottelin avioeroa kaikilta. Tytöt tiesivät, että jotakin oli tapahtunut, mutta juuri muuta en voinut kertoa edes heille, koska en tiennyt itsekään.” KK8, äiti

Tunteet suhteessa entisen puolison uuteen puolisoon. Tunteet saattavat myös yllättää: äidin (KK6) odotusten vastaisesti hän tunsikin helpotusta siitä, että lasten arjessa on uusi, turvallinen aikuinen.

”Minusta ei tunnukaan pahalta, kun ex-mieheni uusi puoliso viettää aikaa lasteni kanssa.” KK6, äiti

Kielikuvat, epäsuorat ilmaukset ja sarkasmi vaikeista tunteista kertomisen välineenä. Sekä miesten että naisten blogikirjoituksissa kirjoitustyyli on ajoittain sarkastinen. Avioeron aikaisista vaikeista tunteista ja tapahtumista puhutaan usein metaforien avulla. Esimerkiksi isä (B8) kirjoittaa täydellisen elämän, johon kliseisesti kuuluivat omakotitalo, vaimo, kolme lasta, kaksi kissaa ja autoa, päättyneen ”korttitalon sortumiseen”. Avioeroa, korttitalon sortumista, seurasi vaikea elämänvaihe kahden vanhimman lapsen kanssa, jota isä kuvaa ”paskasateena”.

Äiti (B1) kirjoitti heti toisesta avioliitostaan eroamisen jälkeen vaikeudesta löytää sanoja tapahtuneelle erolle. Hän kuvaa avioeroa kuvainnollisesti kielen laittamisena jäätyneeseen metalliin ja sen irti repimiseen. Syntyneet arvet, ikuisen epäily, epäonnistumisen ja mitättömyyden tunne tuntuivat kipeältä ja äiti joutui rimpuilemaan, itkemään ja kadottamaan itsensä. Liiton päättyminen oli tuskallista sekä fyysisesti että henkisesti.

Avioerosta ja se jälkeisestä arjesta voidaan kertoa kielikuvin: avioerosta toipumista kuvataan kykynä nähdä eri sävyjä (KK8). Kyky nähdä erilaisia valkoisen sävyjä voidaan tulkita viestiksi toivosta ja uskosta parempaan tulevaisuuteen.

”Nakkasin kananmunankuoret evästauolla lumen päälle. Huomasin, että kuoret olivat erivärisiä kuin lumi. Väriero oli pieni, mutta näin sen.” KK8, äiti

6.2 Selviytymistarinat, äitien ammatillisen kasvun tarinat, pelossa elävien äitien tarinat ja vanhempien identiteetin etsimisen tarinat

Olen lähestynyt eronneiden äitien ja isien kertomuksia myös tarinallisesta näkökulmasta. Tässä luvussa esitän tutkimustulokset äitien ja isien eron jälkeisestä arjesta tarinatyypeinä. Blogistit päättävät itse julkaisuissaan, mistä ja mitä kirjoittavat toisin kuin Kodin Kuvalehden kirjoituksissa. He kertovat itselleen tärkeiksi kokemistaan asioista sekä erilaisista tilanteista ja tapahtumista selviämistään. Kodin Kuvalehdessä äitien ja isien eron jälkeistä arkea käsitellään kaavamaisempien juonirakenteiden avulla.

Selviytyjä-äidit ja sankari-isät. Tyypittelin kertomukset tarinatyypeiksi tutkimalla tarinoita perusjuonityypin näkökulmasta. Nimesin kertomukset selviytymistarinoiksi, joista osan nimesin äitien ammatillisen kasvun tarinoiksi, pelossa elävien äitien tarinoiksi, äitien ja isien identiteetin etsimisen tarinoiksi ja esitaistelijan tarinaksi. Aineistossa korostuvat progressiiviset tarinat eli sankarit tarinat, joissa kuljetaan vaikeuksien kautta kohti onnistumista ja menestystä. Erityisesti isien kerronnassa on sankaritarinan piitteitä: Kodin Kuvalehden aineistossa eronnut isä on osallistuva toimija joko politiikassa (KK9), aktiivi eronneiden miesten vertaistukiryhmässä (KK5) tai turvallinen viiden lapsen yksinhuoltaja ja lasten harrastuksissa kannustaja (KK7). Näitä isien tarinoita en ole erikseen luokitellut sankaritarinoina kerronnan monimuotoisuuden takia.

Olen luokitellut kaikki tutkimusaineiston äidit ja isät selviytyjiksi. Perustelen jakoa sillä, että kaikki Kodin Kuvalehden haastateltavat esitetään oman elämänsä sankareina. Esimerkiksi väkivallan ja uhan alla elävät eronneet äidit esitetään uhreina, mutta he vaikeuksista huolimatta jaksavat kantaa arjen taloudellisesti, fyysisesti ja emotionaalisesti. Selviytymistarinoille tyypillistä tässä aineistossa on vanhempien vastuun ottaminen ja aktiivinen pyrkimys muuttaa omaa ja lasten elämää parempaan suuntaan. Aineiston äideistä ja isistä kukaan ei alistu tai murru olosuhteiden seurauksena, vaikka osa tutkittavista kamppailee arjen vastoinkäymisten ja jopa masennuksen kanssa. Erityisesti blogien äidit määrittelevät itsensä vahvoiksi, itsenäisiksi ja pärjääviksi selviytyjiksi, jotka ovat eron lisäksi selvinneet muistakin vastoinkäymisistä, kuten toipuneet väkivaltaisesta

suhteesta, masennuksesta tai selvinneet taloudellisista vaikeuksista ja lasten kasvatushaasteista.

Äitien ammatillisen kasvun tarinat ovat progressiivisia sankaritarinoita. Tarinoita oli sekä Kodin Kuvalehdessä (KK3, KK8, KK10 ja KK12) että blogeissa (B1, B3, B5 ja B6). Ammatillisen kasvun tarinoissa korostuvat kouluttautuminen, paremman taloudellisen aseman tavoittelu itselle ja lapsille, henkilökohtainen kasvu ja elämän aloittaminen uudelleen omilla ehdoilla. Elämä suunnitelmallista ja nousujohteista.

Pelossa elävien äitien tarinat Kodin Kuvalehdessä ovat stabiileita uhritarinoita eli tragedioita, joissa elämä tuntuu pysähtyneen ja arkea rajoittaa pelko. Äidit (KK1, KK4) esitetään uhreina: vainottuina ja pahoinpideltyinä sekä yhteiskunnan silmissä näkymättöminä. Uhrit saavat osakseen myötätuntoa viattomuutensa takia. Naistenlehden, jollainen Kodin Kuvalehti on, mies on usein tarinan konna: uskoton, päihderiippuvainen tai muutoin epävakaa perheensä hylkääjä. Parisuhteessa julma isä tekee äidistä lähes automaattisesti arjen sankarin, joka huolehtii ja hoitaa kaiken yksin.

Identiteetin etsimisen tarinat ovat ironisia, rajojen rikkomiseen pyrkiviä tarinoita. Aineistosta löytyy selkeästi kaksi identiteetin etsimisen tarinaa. Toinen tarinoista on äidin (B5) ja toinen (B8) isän eron jälkeiseen arkeen sijoittuvaa. Eron seurauksena identiteetti on hetkellisesti hukassa. Isä (B8) pohtii useassa julkaisussa sitä, onko hän isä vai äiti, kun taas äiti (B5) pohtii, määrittääkö ero minuutta, sitä kuka hän on. Identiteetin etsijät tekevät tarkkoja huomioita itsestään ja ruotivat elämäänsä seikkaperäisesti.

Esitaistelijan tarina on ironinen, ei normatiivinen tarina etä-äidin (B4) elämästä. Tarinan päähenkilö herättää hämmennystä ja jopa vihaa ympäristössään. Kerronnalle on ominaista nokkeluus, pohdinnallisuus ja halu rikkoa rajoja. Etä-äidin (B4) tarina poikkeaa kaikista muista kertomuksista siinä, että haastaa yhteiskunnan konventioita. Kerronta on rohkeaa ja tiedostavaa eikä kerronnassa pyydetä lukijalta hyväksyntää tai anteeksiantoa.

Sekä identiteetin etsimisen tarinoissa että esitaistelijan tarinassa elämä kulkee välillä eteenpäin ja välillä taaksepäin eli kerronnassa on stabiiliin tarinankerontaan liittyviä tyypillisiä piirteitä. Luokittelen identiteetin etsimisen tarinat ja

esitaistelijan tarinan selviytymistarinoiksi, koska tarinoiden päähenkilöiden varassa kulkeva juoni on nousujohteinen. Toisin sanoen eteen tulevista vaikeuksista on selvitty, ja päähenkilöiden elämä on mennyt eteenpäin. Esimerkiksi isä (B8) ja äiti (B5) ovat siirtyneet uuteen elämänvaiheeseen ja kasvaneet uuteen identiteettiin sekä vaihtaneet blogin uuteen osoitteeseen.

Seuraavaksi esitän eronneen äidin ja isän selviytymistarinan ensimmäisessä persoonassa. Eronnen äidin selviytymistarinassa ovat mukana kaikki tutkimusaineiston äidit ja vastaavasti kaikkien aineiston isien tekstien pohjalta olen muodostanut eronneen isän selviytymistarinan. Tällaisten tyyppikertomusten muodostamisen seurauksena katoaa paljon informaatiota, kertomusten yksityiskohdista, koska tyyppitarinan tarkoitus on tiivistää, yleistää ja esittää isien ja äitien laajasta kerronnasta keskeiset asiat, henkilöt ja tapahtumakulku.

Eronneen äidin selviytymistarina

Olen lähes nelikymppinen, eronnut kahden lapsen äiti. Olen palkkatyössä ja opiskelen vapaa-aikana. Erottuani miehestäni muutama vuosi sitten yhteiset, pienet lapsemme jäivät asumaan minun luokseni avioliiton aikaiseen kotiimme. Meillä on yhteishuoltajuus ja olen lähivanhempi. Arki eron jälkeen oli aluksi ennakoimatonta ja suunnitelmien tekeminen oli vaikeaa, koska eromme oli hankala. Olin tuolloin monesti itkuinen ja väsynyt – lievästi masentunut. Tunsin, että en kelpaa enää kenellekään vaikka olen fiksu, ihan nätti ja hyvin toimeentuleva. Aloin seurustella uudelleen melko pian. Arki on tasaista ja hyvää, mutta elämää varjostavat entisen puolisoni mielen-terveys- ja päihdeongelmat. Huolta aiheuttavat edelleen lasteni vierailut isänsä luona, koska en tiedä, mitä siellä tapahtuu. Huolehdin päivätyön lisäksi perheeni säännöllisestä arjesta ja kodinhoidosta. Olen ajoittain huolestunut omasta jaksamisestani. Vaikka opiskelu vie aikaa ja voimia, avaa se vastapainoksi uusia näkymiä tulevaisuuteen. Onneksi tukenani ovat ystävät ja lasten isovanhemmat. Haaveilen toimivasta parisuhteesta.

Eronneen isän selviytymistarina (sankaritarina)

Olen nelikymppinen kolmen lapsen isä ja työ vie paljon aikaa elämästäni. Eroilmoitus tuli yllätyksenä vaikka tiesin, että kaikki ei suhteessamme ole hyvin. Erottuani vaimostani yhteiset kouluikäiset lapsemme jäivät aluksi asumaan äitinsä luokse ja minä jäin etäisäksi. Jonkin ajan kuluttua lapset tulivat jatkuvaksi osaksi arkeani, osa lapsista muutti luokseni omasta toiveestaan. Alkuvaikeuksien jälkeen arkiaskareet ja kodin pyörittäminen alkoivat sujua hyvin. Minulla ei ole mitään kiirettä muodostaa uutta parisuhdetta. Elän taloudellisesti ja suunnitelmallisesti. Käytän töiden jälkeen aikaa mielelläni itsestäni huolehtimiseen ja lasten kanssa olemiseen: lasten koulutöissä auttamiseen ja yhteisiin harrastuksiin. Olen mielestäni hyvä isä.

Näitä selviytymistarinoita vertailemalla voidaan tiivistetysti havainnollistaa äitien ja isien eroarjen kerronnan eroja ja yhtäläisyyksiä. Äidit ovat parisuhteeseensa ja puolisoonsa isiä tyytymättömiä eron sattuessa. Isät ovat valmiita jatkaamaan yhteistä perhe-elämää vaikeuksista huolimatta. Äidit kokevat eron isiä vaikeammaksi eivätkä luota isän kykyyn huolehtia lapsista. Vaikka äideillä oli isiä paremmat kotiin liittyvät arjen taidot ja emotionaalinen kyky huolehtia lapsista ennen eroa, oppivat isät vastaamaan lapsiperhearjen haasteisiin pian eron jälkeen. Äidit korostavat isiä enemmän ympäristöltä saatavaa tukea isien sinnitellässä itsekseen. Äidit myös etsivät aktiivisesti uutta parisuhdetta eron jälkeen. Isät selviävät taloudellisesti suunnitelmallisuuden ja säästämisen ansiosta, äidit luottavat kouluttautumiseen. Sekä äitien että isien hyvä vanhemmuus korostuu kerronnassa.

6.3 Läheisyyden, arkiaskareiden sekä kodin ja asuinympäristön kuvat äitien ja isien avioeroarjen ilmentäjinä

Tässä luvussa tarkastelen eroa lapsiperheen arjessa kuvien analyysin avulla. Aloitan esittelemällä kuva-analyysin tuottamat luokat: läheisyyden, arkiaskarei-

den sekä kodin ja asuinympäristön kuvat. Tämän jälkeen kerron blogi- ja lehtikuvista tekemistäni havainnoista suhteessa tekstiin. Lopuksi havainnollistan kuva-aineistoa esittämällä neljän kuvan analyysin.

Läheisyyden, arkiaskareiden sekä kodin ja asuinympäristön kuvat

Sadanviidenkymmenenyhdeksän (159) kuvan aineistosta valitsin tarkasti analysoitavaksi tutkimusmateriaaliksi 14 Kodin Kuvalehden ja 15 blogien kiinteästi arkeen ja perhesuhteisiin liittyvää kuvaa. Nämä vanhempien avioeroarjen tutkimuksen kannalta keskeiset 29 kuvaa eron jälkeiseltä ajalta jaoin luokkiin kuvien sisältöä analysoimalla. Tämä aineisto jakautuu kolmeen (3) luokkaan: läheisyyden, arkiaskareiden sekä kodin ja asuinympäristön kuviin.

Läheisyyden kuvia on kahdeksan (8) ja niistä on Kodin Kuvalehdessä kuusi (6) ja kaksi (2) blogeissa. Läheisyyden kuvissa on äiti lasten (B4, äiti; KK2, äiti; KK3, äiti; KK6, äiti), ystävien (KK2, äiti ja KK10, äiti), ex-puolison (B1, äiti) tai uuden puolison (KK8, äiti) kanssa. Läheisyyden kuvat muodostavat selkeän kategorian, johon kuvat oli helposti luokiteltavissa. Isät esitetään kuvissa entisen tai nykyisen puolison kanssa ja äidit monipuolisemmin sekä lasten että muiden läheisten kanssa. Läheisyyden kuvat ovat pääosin myönteisiä ja lämminhenkisiä, turvallisuutta huokuvia otoksia, joissa ollaan lähekkäin ja usein hymyillään. Kaikki läheisyyden kuvat ovat äitien blogeissa tai äitien erosta ja arjesta kertovissa lehtiartikkeleissa.

Arkiaskareiden kuvia on kymmenen (10), joista neljä (4) on Kodin Kuvalehdessä ja kuusi (6) blogeissa. Tämän kategorian kuviin lukeutuvat kuvat yhdessä tekemisestä, kuten ruoanvalmistuksesta, syömisestä ja ulkoilusta sekä vaatehuollosta. Arkiaskareiden kuvat koostuvat ruoanvalmistuksesta ja keittiötouhuista (B6, äiti; KK10, äiti) ja syömisestä (B6, äiti), ulkoilusta ja pihaleikeistä (B4, äiti; B6, äiti ja KK2, äiti), liikuntaharrastuksesta (B6, äiti) ja vaatteiden viikkauksesta (B4, äiti; KK10, äiti) sekä kaupassa käynnistä (KK 9, isä). Kuvia syömisestä on muutamia, mutta ne ovat samansisältöisiä ja samassa blogissa (B6), joten ne edustavat tässä analyysissä yhtä kuvaa. Blogien osalta yhdessä tekeminen ei aina paljastu suoraan kuvasta, koska äiti on arjen tilanteiden kuvaaja ja puuttuu

usein kuvasta. Kuvan katsojalle on kuitenkin selvää, että pikkulasten tekemisessä on aikuinen mukana. Tämä lisäksi äitien blogitekstit kertovat yhdessä tekemisestä. Yhtä poikkeusta lukuun ottamatta kaikki arkiaskareiden kuvat ovat äitien blogeissa tai äitien erosta ja arjesta kertovissa lehtiartikkeleissa – aineiston kuvissa äidit ja lapset ovat arjen tekijöitä.

Kodin ja asuinympäristön kuvia on yksitoista (11): neljä (4) Kodin Kuvalehdessä ja seitsemän (7) blogeissa. Kodin kuviin sisältyvät kuvat lastenhuoneesta leluineen (B4, äiti), kuva keittiöstä ja jääkaapista (KK10, äiti), kuva tiskipöydästä ja astianpesukoneesta (B3, äiti), kuva olohuoneesta ja karaokelaitteista (KK10, äiti), kuva eteisen kynnyksmatosta ja kengistä (B2, äiti) sekä kuva ovesta (B3, äiti), jonka voi tulkita viittaavan lähtemiseen tai lapsen kulkemiseen vuoroviikoin osoitteesta toiseen, samoin kuin kuvien pakatuista lasten repuista (B2, äiti ja B4, äiti). Asuinympäristöä esittää kuva kotimetsästä (B6, äiti), kuva maaseudulta järven rannasta (KK7, isä) sekä kuva kotikadusta (KK9, isä). Kodin ja asuinympäristön kuvissa koti ja asuinympäristö esitetään turvallisenä ja lapsille ihanteellisenä kasvuympäristönä. Kuvista välittyy rauhallisuus, kiireettömyys ja viihtyisyys. Kuvissa ei ole rumia pihoja tai likaisia ja kaoottisia koteja.

Blogi- ja lehtikuvat sekä niiden suhde tekstiin

Analysoitavan kuva-aineiston valinnan perusteena toimivat tutkimuskysymykset. Valinta sen suhteen, mitä blogistien kuvia valitsin vanhempien eroarkea kuvaamaan, ei kuitenkaan ollut helppo tai yksiselitteinen. Osa blogistien tuottamasta kuvamateriaalista poistettiin kesken kuvien analyysivaiheen. Tällaisia olivat esimerkiksi kodin ja asuinympäristön kategoriaan lukeutuneet kuvat kylpyhuoneesta ja täysinäisistä pyykinkuivaustelineistä ja likapyykkikoreista. Joskus puolestaan kuvien ja tekstin suhde on niin kiinteä, että tekstejä useita kertoja luettuani näin kuvissa sellaisiakin merkityksiä, mitä pelkästään kuvaa katsomalla en voinut löytää. Kuva ja kuvateksti saattavat olla myös ristiriidassa keskenään. Esimerkiksi lehtiartikkelin kuva (KK10, "Kirsi tykkää romanttisesta tyylistä.") keittiöstä ja jääkaapin ovesta voi kertoa lukijalle sotkusta, kotoisuudesta ja perheen

tärkeydestä eikä välttämättä tuota ymmärrystä romanttisesta tyylistä, kuten kuvateksti kertoo. Kuvateksti voikin ilman kuvaa antaa lukijalle toisenlaisen käsityksen kuvan sisällöstä samoin kuin kuvan tarkastelu ilman kuvatekstiä voi kertoa eri asioita ja tuottaa erilaista tulkintaa.

Seuraavissa havainnoissa ovat mukana myös aineiston kuvat ennen eroa olevalta ajalta. Blogeissa on arkeen ja sen sujumiseen liittyviä kuvia: ruokalautasesta, makkaranpaistosta nuotiolla, leipomisesta, lasten leluista ja leikeistä sisällä ja ulkona sekä sääolosuhteista. Kuvien joukossa oli myös juhlakuvia täytekakkuineen. Kuvissa valmistetaan ja syödään usein niin sanottua lohturuokaa. Toisaalta blogien ruokaan ja ruoanvalmistukseen liittyvät kuvat oli oletettavasti valittu julkaisuun ruoan herkullisuuden ja näyttävyyden perusteella sekä siten, että myönteinen tunnelma välittyy katsojalle. Riippumatta blogeissa julkaistujen kuvien sisällöstä on kuville yhteistä se, että valitut kohteet esitetään blogistin, äidin näkökulmasta. Kuvat toimivat todisteina eletystä ja koetusta elämästä siten kuin blogisti haluaa asiat nähtävän. Kuvien välityksellä blogin lukijat pääsevät mukaan blogistin arkeen, ja kuvat pyrkivät vahvistamaan blogissa kerrottua tarinaa ja blogistin luomaa kuvaa itsestään ja elämästään. Blogien kuvissa arki näyttyy romanttisempänä – ei niin huolien täyttämänä, kiireisenä ja rutiininomaisena – kuin teksteissä.

Lehtikuvat Kodin Kuvalehdessä voivat puolestaan olla valmiita kuvituskuvia, lehtiartikkelia varten kuvattuja lehtikuvia tai kuvilla voi olla yhteys suoraan tutkittavien elämään eli kuvat on valittu haastateltavan elämän varrelta. Kodin Kuvalehden lehtikuvissa on vanhoja perhekuvia ajalta, kun kaikki oli vielä hyvin, kuvia elämän virstanpylväistä, kuten ylioppilaaksi pääsystä, kuvia perhesuhteista: lapsi yhdessä äitinsä tai isänsä kanssa sekä haastateltavan työhön ja ammattiin liittyviä kuvia. Äitien kokemaa parisuhdeväkivaltaa käsittelevien artikkelien kuvissa on kuvituskuvia. Muut äitien eroa ja arkea käsittelevät artikkelit on kuvitettu esimerkiksi äidin ja lasten läheisyyttä kuvaavilla kuvilla, vanhoilla perhekuvilla ja naisten välistä ystävyyttä kuvaavilla kuvilla. Isät esitetään lehtikuvissa suoraan edestä kuvattuna tai tekemässä iloisesti arkisia asioita. Representaatiot korostuvat Kodin Kuvalehden kuvissa, sillä kuvat ovat toimittajan

valitsemia vaikka ne olisivat haastateltavan perhekuvia tai haastateltavan itsensä kuvaamia.

Kodin ja asuinympäristön kuvat huokuvat rauhallisuutta ja turvallisuutta. Kodit esitetään kuvissa siisteinä, mutta niissä näkyy eletty elämä: pieni epäjärjestys ja keskeneräisyys. Blogistin (B5, äiti) ex-puolison kodista kirjoitetaan kuitenkin siten, että se muodostaa edellä kuvatulle vastakohtan – ex-puolison koti on lapsille vaaranpaikka, joissa on lapsen elämään turvattomuutta tuovia aikuisia ja jossa voi tapahtua ihan mitä tahansa ikävää. Myös blogisti (B6, äiti) kirjoittaa tuntevansa pelkoa, koska ei tiedä, millainen lasten isän uusi koti on. Asuinympäristön kuvat eroavat maisemakuvista siten, että asuinympäristön kuvilla on yhteys joko eronneen äidin/isän arkeen tai perheeseen ja/tai tekstiin. Esimerkiksi äidin blogissa (B3) on paljon kuvia kaupungista ja pihapiireistä, mutta kuvista ei voi päätellä niiden yhteyttä blogistin eron jälkeiseen arkeen tai perheeseen.

Blogeissa kuvallisesti esitetyt läheiset suhteet liittyvät äitien ja lasten läheisyyteen tai lasten keskinäiseen toimintaan, esimerkiksi leikkiin. Lehtikuvissa vanhemmat, yleensä äiti, esitetään usein lasten kanssa samassa kuvassa. Blogistien kuvissa ei muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta näy lapsia äidin kanssa, koska äiti oletettavasti ottaa kuvat. Aineiston isien blogeissa ei ole kuvia. Kuvia lapsista on blogeissa paljon: kasvokuvia, lapsi/a istumassa penkillä, rattaissa, nurmikolla, lapsi/a leikkimässä, seisomassa pihassa ja katsomassa suoraan kuvan ottajaan. Kuvat eivät ole erityisiä tunnetiloja kuvaavia eikä kuvissa esitetä nukkuva tai sairaana olevaa lasta. Lapset esitetään suloisina.

Isien toimiminen, osallistuminen ja aktiivisuus näkyvät Kodin Kuvalehden teksteissä korostuneesti, mutta aineiston lehtikuvien joukossa on vain yksi kuva (KK7, isä), jossa isä esitetään lasten kanssa leikkimässä. Tätä kuvaa en kuitenkaan luokitellut arkiaskareiden kuviin, koska kuva ei liity arkeen ja se on ajalta ennen eroa. Lehtikuvissa oli paljon kuvia ajalta ennen eroa. Blogien kuvissa avioeroa kuvataan erohetkellä kuvin, joissa on raamatunlauseita, avioerohakemuksia, vasen nimetön sormi on ilman sormusta, revittyjä vihkikuvia ja palasiksi leikattuja kuvia perheestä. Eron jälkeen otetuissa kuvissa avioeroa ei esitetä vaan kuvataan elämää läheisyyden, arkiaskareiden sekä kodin ja asuinympäristön kuvin.

Kirjallinen kuvaus neljästä kuvasta

Kuva-aineiston luokittelun ja vertailun lisäksi esitän kolmen (3) keskenään erilaisen valokuvan ja yhden (1) lapsen piirustuksen tekstuaalisen kuvauksen havainnollistaakseni tutkimusaineistossa esiintyvien kuvien luonnetta. Mukana ovat blogin ristiriitainen kuvituskuva (analyysissä luokiteltu: muu kuva), kuva lapsen piirtämästä eroperheestä (muu kuva) Kodin Kuvalehdessä, arkinen blogikuva lasten leikeistä (arkiaskareiden kuva) sekä eronneiden vanhempien kaveruudesta ja yhteistyövanhemmuudesta kertova yhteiskuva blogissa (läheisyyden kuva). Valitsin juuri nämä kuvat siksi, että ne ovat keskeisiä koko aineiston kannalta: kuvista välittyvät arki ja ihmissuhteet sekä blogeissa usein ilmenevä ristiriitaisuus kuvan ja tekstin välillä.

Kuvituskuva blogissa (muu kuva). Kuva voi olla tekstistä erillinen niin, että kuva ei tue julkaisun tekstiä. Äiti (B1) kirjoittaa lyhyen julkaisun arjen kiireistä, siitä miten jopa istuminen on ollut mahdoton ajatus. Hän kirjoittaa lyhyesti lasten voimia vievistä kehitysvaiheista uhmakohtauksineen ja vihjaa murrosikäisten edesottamuksista. Julkaisu päättyy kuitenkin positiivisesti suhteessa edellä kirjoitettuun: *"Ihanaa ja aurinkoista sunnuntaita!"*. Julkaisun yhteydessä oleva kuva kukista, kahdesta vaaleanpunaisesta neilikasta ja valkoisista harsokukista, on osin ristiriidassa viestin sisällön kanssa. On huomattava, että blogisti on ammatiltaan valokuvaaja. Joko kuvan on tarkoitus välittää ihanaa sunnuntaita tai sitten koskaan ei ole niin kiire, ettei viiden lapsen yksinhuoltaja ja lähivanhempi ehtisi huolehtia kotiin tuoreita leikkokukkia. Kuvasta saa kuitenkin vaikutelman, että se on hätäisesti, kiireessä, otettu otos. Kuva tarkentuu toiseen vaaleanpunaisista neilikoista, ja salamavalo tekee kukista varjon valkoiselle pöydälle. Kukkien alla oleva pitsiliina kahdentuu kuvan epätarkkuudesta johtuen.

Kuva lapsen piirtämästä eroperheestä Kodin Kuvalehdessä (muu kuva). Mikäli kuva olisi äidin tai isän piirtämä, olisin luokitellut sen läheisyyden kuviin. Lehtikuvalla (KK10, äiti *"Tässä tärkeimmät."*) lapsen piirroksista äidistä ja sisaruksista on puolestaan selvä yhteys kuvatekstiin ja tekstiin. Lapsen piirtämän kuvan on äiti tai toimittaja valinnut lehteen esittämään perhesuhteita. Kuvassa perhe-

suhteet lasten ja äidin välillä ovat todennäköisesti kiinteät, sillä piirroksen perheenjäsenet pitävät toistensa käsistä kiinni. Piirroksen voidaan olettaa viestivän läheisyydestä, sillä perheenjäsenten yläpuolelle on piirretty suuri, pinkki sydän. Kuvassa näkyy korostuneesti myös sukupuoli, sillä lapsi on kirjoittanut työhön poikien nimet mustalla ja tytön ja äidin punaisen sävyllä. Kuvan piirtäjän nimeä ei mainita kuvassa eikä kuvatekstissä. Isää ei kuvaan ole piirretty, minkä tulkituksen viestivän siitä, että isä ei kuulu arkeen tai ole lapselle erityisen tärkeä. Lapsen piirroksista tekemälläni tulkinalla perhesuhteista on yhteys äidin kertoman kanssa. Äidin mukaan mies lähtee perheestä silloin, kun äiti asettaa lapset etusijalle eli silloin, kun äidin ja lasten välit ovat tiiviit ja läheiset ja mies kokee jäävänsä perheen ulkopuolelle. Kuvateksti kertoo, että äidille lapset ovat tärkeimmät.

Kuva lasten arkisista pihaleikeistä blogissa (arkiaskareiden kuva). Blogistin (B6, äiti) julkaisemassa kuvassa kaksi lasta, oletettavasti tyttöä, leikkii omakotialueella. On talvi ja pienempi lapsista vetää isompaa, rattikelkassa istuvaa lasta. Pienempi lapsista hymyilee kuvaajaan päin ja isompi istuu selin kuvaajaan. Lapset on puettu asianmukaisesti talvisäähän. Eroperheen lasten arkea esittävä kuva näyttää arjen keskiluokkaisena, hyvin organisoituna ja turvallisena. Äiti kirjoittaa julkaisussaan jaksavansa taas touhuta lasten kanssa vaikka entiseen hyvinvointiin, ennen eroa olevaan aikaan on vielä pitkä matka.

Eronneet vanhemmat yhteiskuvassa blogissa (läheisyyden kuva). Silloin harvoin, kun parisuhdetta – joko ex-puolisoa tai uutta kumppania – esitetään äitien blogikuvissa, näkyy kuvassa esimerkiksi isän tai miehen jalat. Kuva voi tarkoituksellisesti olla myös niin epätarkka, että siitä ei henkilöitä tunnista (B1, äiti). Mustavalkoisessa kuvassa – saattaa olla äidin ottama selfie – eronneet äiti ja isä seisovat vierekkäin, äiti hieman isää edempänä, kuvausvälineeseen suoraan katsoen. Kuva on rajattu niin, että äidin kasvoista puolet näkyy kuvan vasemmassa reunassa ja isän kasvoista puolet kuvan oikeassa reunassa. Kuva tarkentuu kuvan keskelle isän kaulaan, puseron kaulukseen. Äidin ilme jää kuvan epätarkkuuden takia katsojalle epäselväksi. Äiti saattaa hymyillä, koska kuvassa näkyvä silmä on sikkurallaan. Isän kuvassa näkyvä silmä on auki ja ilme vaikuttaa levolliselta.

Kuva antaa vaikutelman läheisestä suhteesta vaikka se on hyvin neutraali. Blogijulkaisun teksti kertoo ex-puolisoiden välisestä kaveruudesta ja yhteishuoltajuudesta.

6.4 Yhteenveto tuloksista

Tässä luvussa teen vertailevaa yhteenvetoa tutkimusaineistojen, sukupuolten ja käyttämieni tutkimusmenetelmien välillä. Kodin Kuvalehden ja blogien tuottaman tiedon välillä on eroja. Myös äitien ja isien kerronta on osin erilaista. Tämän lisäksi erilaiset tutkimusmenetelmät vastaavat tutkimuskysymyksiin eri tavalla. Aloitan vertailemalla lyhyesti Kodin Kuvalehden ja blogien erovanhemmuuden representaatioita. Sitten vertaan lehti- ja blogiaineistojen tarinatyyppejä toisiinsa ja lopuksi tarkastelen kuva-analyysin tuottamaa tietoa.

Erovanhemmuuden representaatiot. Lehtiartikkelien eronneet äidit ja isät kuvataan selviytyjinä ja hyvinä, vastuullisina vanhempina. Etä-äideistä tai -isistä kertovia tarinoita ei Kodin Kuvalehdessä ole. Naistenlehtien henkilökuville onkin tyypillistä, että henkilöistä ei kirjoiteta kriittiseen tai kielteiseen sävyyn (Siivonen 2006, 228). Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että vanhemmuuteen liittyvistä ongelmista ja vaikeuksista ei kirjoitettaisi. Kolehmainen (2017) on tutkinut white trash -ilmiötä suomalaisella internetin keskustelupalstalla, ja lehtiartikkelissa (KK10, kaksi äitiä) on löydettävissä niitä wt-ilmiöön liittyviä tekijöitä, joita Kolehmaisen tutkimuksessa tuodaan esiin. Eettisestä näkökulmasta katsottuna ei ole oikein leimata artikkelin yksinhuoltajaäitejä wt-kategoriaan kuuluviksi. Toimittaja ei tee tätä ilmeisen suoraan, mutta rakentaa kahden äidin elämästä kuvan, jossa on paljosta tavarasta huolimatta taloudellista niukkuutta ja yhteiskunnan tuen varassa elämistä, emotionaalista epävakautta sekä elämän suunnittelemttomuutta ja hallitsemattomuutta. Äitien kaukaisena tavoitteena esitetään tavallinen perhe-elämä.

Blogeissa avioero, arki, äitiys ja isyys näyttävät realistisempina kuin Kodin Kuvalehdessä. Blogia kirjoittava äiti saattaa representoitua läheisriippuvaisuuteen taipuvaisena, ajoittain alkoholia liikaa nauttivana, etävanhempana, huonona kodin- ja taloudenhoitajana. Toisaalta eronnut blogisti voi olla superäiti:

suurperheen yksinhuoltaja, jolta näyttää onnistuvan kaikki mukaan lukien omasta yritystoiminnasta vastaaminen.

Tarinat. Sekä blogien että Kodin Kuvalehden tarinat ovat selviytymistarinoita. Tarinoissa kohdataan elämän vaikeuksia silmästä silmään, päästään irti vaikeasta tai haitallisesta ihmissuhteesta, opitaan uusi ammatti, otetaan vastuu arjesta ja lapsista. Ammatillisen kasvun tarinoita ja masennustarinoita on myös molemmissa aineistoissa. Etenkin Kodin Kuvalehden tarinat ovat sukupuoleen sidottuja isyyden ja äitiyden tarinoita. Blogeissa nais- ja miestapaisuutta kyseenalaistetaan, ja omaa identiteettiä etsitään (B8, isä ja B5, äiti). Identiteetin etsimisen tarinoiden myötä blogeissa murretaan äiti- ja isämyyttejä (isä B8 sekä äidit B4 ja B5).

Kuvat Kodin Kuvalehdessä ja blogeissa. Blogeissa on enemmän kodin ja asuinympäristön sekä arkiaskareiden kuvia kuin Kodin Kuvalehden kuvissa, jotka ovat pääosin läheisyyden kuvia. Lehtikuvat ovat ammattimaisia, mutta tavanomaisia verrattuna blogien kuviin, joissa esitetään itseä, lapsia ja omaa arkea monin tavoin. Kodin Kuvalehden lehtikuvissa on vanhoja perhekuvia ajalta, kun kaikki oli vielä hyvin, kuvia elämän virstanpylväistä, kuten ylioppilaaksi pääsystä, kuvia perhesuhteista: lapsi yhdessä äitinsä tai isänsä kanssa sekä haastateltavan työhön ja ammattiin liittyviä kuvia. Äitien kokemaa parisuhdeväkivaltaa käsittelevien artikkelien kuvissa on kuvituskuvia. Muut äitien eroa ja arkea käsittelevät artikkelit on kuvitettu esimerkiksi äidin ja lasten läheisyyttä kuvaavilla kuvilla, vanhoilla perhekuvilla ja naisten välistä ystävyyttä kuvaavilla kuvilla. Isät esitetään lehtikuvissa suoraan edestä kuvattuna ja/tai tekemässä iloisesti arkisia asioita.

Tutkimuksen kohteena olevien isien blogeista kuvat puuttuvat kokonaan. Äitien blogeissa kuvilla ja kuvakerronnalla on tärkeä rooli kirjoitetun tekstin ohella. Blogien kuvissa on arkea ilmentäviä kuvia liittyen ruoanvalmistukseen, vaatehuoltoon, lasten leluihin ja leikkeihin, kotiin ja elinympäristöön. Äitien selfie-eritilanteissa toimivat itsen esittämisen välineenä.

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Olen tutkimuksessani keskittynyt arkeen ja avioeroon ilmiönä. Olen etsinyt vastauksia narratiivisten ja visuaalisten menetelmien avulla siihen, mitä äidit ja isät kertovat sanoin ja kuvin eron jälkeisestä arjestaan Kodin Kuvalehdessä ja suomalaisissa blogeissa sekä siihen, miten äitien ja isien eroarkeen liittyvän kerronnan välityksellä ilmenevät kokemukset eroavat toisistaan. Pohdin myös eri tutkimusaineistojen tuottaman tiedon eroja ja yhtäläisyyksiä.

Tutkimus tuotti sekä uutta tietoa että vahvisti aiempia tutkimustuloksia. Tämän tutkimuksen eronneet vanhemmat, äidit ja isät, kertovat arjestaan, perheestään ja eroon liittyvistä kokemuksistaan osin eri tavalla. Myös erilaisten aineistojen välillä on kerrontaan liittyviä eroja. Kodin Kuvalehden toimittajat ovat tarkastelleet äidin ja isän avioeroarkea liittyen esimerkiksi parisuhdeväkivaltaan, taloudellisiin ongelmiin, vastuun kantamiseen, henkilökohtaiseen uskoon, ammatinvaihdokseen sekä vertaistuen ja ystävyysden kantavaan voimaan. Blogeissa puolestaan korostuvat tunnekerronta ja identiteettiin liittyvät kysymykset sekä oman arjen esittäminen yleisölle kuvien ja tekstin välityksellä.

Äitien avioeroa ja arkea käsitellään useammin Kodin Kuvalehden palstoilla kuin isien. Tällä saattaa yhtäältä olla yhteys siihen, että naiset ovat useammin yksinhuoltajia ja lähivanhempia kuin miehet (THL 2019), toisaalta naistenlehtien sivuilla on keskeistä käsitellä naisten asioita. Kodin Kuvalehti luetaan kuuluvaksi naistenlehtiin (Kansallinen Mediatutkimus 2017) ja sen lukijakunnasta suurin osa on naisia. Blogien osalta tilanne on vielä kärjistyneempi: täysin avioeroon ja arkeen keskittyvää isän kirjoittamaa blogia en löytänyt ollenkaan. Useimmissa avioeroarkea käsittelevissä blogeissa, sekä äitien että isien kirjoittamissa, pääteema oli jokin muu, kuten taloudenpito, kuntoilu, sisustaminen, äitiys tai valokuvaus. Vaikuttaa siltä, että eron käsittelystä tulee luonteva osa blogin sisältöä elämäntilanteen ja arjen muututtua avioeron myötä.

Havaintojeni mukaan Kodin Kuvalehti ja blogit kertovat pääosin naisten ja äitien tarinaa avioeroarjesta. Miesten ja isien arkeen, perhesuhteisiin ja niiden

muutoksiin liittyvien tarinoiden kertomisen foorumina toimii puolestaan tieteellisen tutkimuksen kenttä: suorittamani aineistohaun perusteella miesten kokemuksia avioerosta, isyyden merkitystä ja huoltajuuteen liittyviä kysymyksiä on tällä vuosituhannella käsitelty suomalaisissa väitöstutkimuksissa ja tutkimuksessa yleensä huomattavasti enemmän kuin naisten. Miehet ja isät ovat saaneet äänen. Miesten kertomusten taustalla on Tuovisen (2014b) mukaan kulttuurinen ydinperheihanne: isien kertomukset yksinhuoltajuudesta rakentuivat ja vertautuivat vasten normitarinaa perheestä ja parisuhteesta. Isien kertoma yksinhuoltajuus on elämäntapa ja olemassaolon muoto sekä yhteiskunnallista vaikuttamista vertaisryhmissä. Yksinhuoltajaisuus on arjen miehistä sankaruutta. (Tuovinen 2014b, 135, 142.) Voidaankin pohtia, ovatko suomalaisten naisten ja äitien tarinat avioerosta ja arjesta yksin lasten kanssa niin yleisiä ja kulttuurinormatiivisia, että niistä puhutaan tutkimusmaailmassa vain äitiyden poiketessa normista? Toisin sanoen silloin, kun äiti ei jaksaa tai kykene esimerkiksi vaikean perhetilanteen, päihteiden käytön tai mielenterveysongelmien seurauksena huolehtimaan lapsista (ks. Nousiainen 2004). Ulkomaisessa tutkimuskirjallisuudessa sitä vastoin pääpaino on usein eronneiden äitien vanhemmuuden tutkimisessa (ks. Bastaits & Mortelmans 2017, 552).

Tutkimuksessani miehistä tulee avioeron myötä pärjääviä, kaikesta selviäviä sankari-isiä, jotka eron jälkeen toteavat olevansa aiempaa parempia isiä. Tutkimustulos muodostaa mielenkiintoisen eron, ristiriidan suhteessa tutkimuskirjallisuuteen, sillä suomalaisissa tutkimuksissa isät usein esittää altavastaajina ja tuen kohteina – äidit selviytyjinä (ks. Autonen-Vaaraniemi 2009; Koskela 2012). Avioeron jälkeinen äitiys näyttää tutkimusaineiston valossa rakentuvan suhteessa ex-mieheen tai uuteen mieheen. Sama teema toistuu sekä Kodin Kuvalehden artikkeleissa että blogiteksteissä: nainen ei ole kaikessa itsenäinen toimija vaan tarvitsee rinnalleen miehen, jotta arki voi olla hyvää ja nainen voi olla onnellinen. Siivonen (2006, 240) kirjoittaa feminiinisyyden alisteisuudesta maskuliinisuudelle. Siitä, että naistenlehtien nainen ja naisena oleminen ovat aina jotenkin puutteellisia ja muutosta vaativia. Isät eivät Siivosen (2006) mukaan tule arvioiduiksi suhteessa äitien tai lasten ongelmalliseen toimintaan, mutta äitiys

muodostuu usein suhteessa lapsiin ja heidän isäänsä. Kodin kuvalehdessä ja blogeissa äitien toiminta liitetään arjen pyörittämiseen ja lapsen huolenpitoon tai kasvatuksellisiin haasteisiin, mikäli sellaisia ilmenee. Äideistä tulee lasten tunnettaakan kantajia ja lasten erityistarpeista huolehtijoita myös vanhempien ollessa yhteishuoltajia.

Miehen arjessa toimiminen on molemmissa tutkimusaineistoissa kaiken kaikkiaan erilaista kuin naisten. Luhtakallio (2016, 100) esittää aiempiin tutkimuksiin nojaten, että miehet esitetään ja kuvataan aikakauslehdissä tekijöinä, osana jaettua, aktiivista toimintaa. Kodin Kuvalehden aineistossa eronnut isä on osallistuva toimija joko politiikassa, eronneiden miesten vertaistukiryhmässä tai viiden lapsen yksinhuoltajaisänä lasten harrastuksissa. Blogeissa eron jälkeinen isyys nivoutuu osaksi piensijoittajan arkea tai isyys on pyrkimystä kohti äiti-identiteetin suvereenia haltuunottoa. Äiti-identiteetillä tarkoitan tässä kaikkia niitä ominaisuuksia, joita blogisti kuvaa naiseuteen ja äitiyteen liittyväksi.

Äitien ja isien avioeroarjen kertomusten ja kuvien kautta ilmenevät kokemukset näyttävät tutkimuksen valossa olevan monelta osin erilaisia, mutta yhtäläisyyksiäkin löytyy. Molemmissa aineistoissa sekä äidit että isät kertoivat tunteistaan käyttäen samoja tai samankaltaisia ilmauksia. Aiemmat tutkimustulokset, joiden mukaan naisten ja miesten odotetaan puhuvan tunteistaan ja kokevan asioita eri tavalla sekä kuvaavan tietyissä tilanteissa tärkeiksi erilaisia asioita (Ronkainen 1999, 143), eivät tue tämän tutkimuksen tuloksia 30–50-vuotiaiden äitien ja isien samankaltaisesta tunnekerronnasta. Oletan tunnekerronnan olevan sukupolvisidonnaista, sillä narratiivit rakentuvat erilaisiksi eri aikoina ja eri paikoissa. On mahdollista, että nuoremmat ikäpolvet puhuvat tunteistaan edellisiä sukupolvia avoimemmin, sillä kulttuurisessa tunneilmastossa on tapahtunut muutoksia, ja kaikenlaisista tunteista puhuminen on siksi nykyisin kulttuurisesti sallitumpaa kuin aiemmin (vrt. Kokkonen 2017). Tarve uudelle sukupolvelle huomioivan tunnekerronnan tutkimukselle on ilmeinen.

Eron jälkeiseen äitiyteen ja isyyteen liittyy erilaisia yhteiskunnallisia odotuksia. Arki, vanhemmuus ja ansiotyö esitetään sukupuolittuneena (Lammi-Tasakula & Salmi 2016, 161; Vehviläinen 2015, 163). Eron seurauksena äitien vastuu sekä taloudesta että arjen sujumisesta korostuu etenkin yksinhuoltajuuden,

mutta myös yhteishuoltajuuden myötä. Tutkimuksen aineistossa korostuu äitien kouluttautuminen ja jatko-opintojen suorittaminen eron jälkeen. Kodin Kuvalehden aineistossa ja blogeissa äidit kertovat opiskelusta ja/tai uuden ammatin hankkimisesta. Opiskelu voidaan nähdä osana identiteettityötä uudessa elämäntilanteessa, tarpeena henkilökohtaiseen kasvuun ja pyrkimyksenä kohti taloudellista itsenäisyyttä. Kouluttautuminen voi olla myös pakon sanelemaa äidin tulo-tason nostamiseksi. On myös mahdollista, että äiti kouluttautuu päästäkseen työhön, jossa voi vaikuttaa työaikoihin tai työhön, jossa työajat sopivat paremmin esimerkiksi lasten arjen aikatauluihin. Äidit ovat keskimäärin huomattavasti pienituloisempia kuin isät (Okkonen 2014; Sauli 2014) vaikka äitien toimeentuloon liittyvät kysymykset avioeron jälkeen Suomessa eivät toki ole yhtä keskeisellä sijalla kuin esimerkiksi niissä Euroopan maissa, joissa naiset eivät pääsääntöisesti käy töissä kodin ulkopuolella. Äidin asema avioerossa Suomessa poikkeaa ns. konservatiivisten hyvinvointivaltioiden, kuten Saksan tilanteesta (Leopold 2018; Euroopan oikeudellinen verkosto).

Liljeström (2004, 162) esittää, että inhimillisten kokemusten jäsentäminen kertomuksissa ja näissä tuotetut kokemukset projisoituvat muistoina ja odotuksina julkisia, yhteiskunnallisia ja kulttuurisia kertomuksia vastaan. Tämä herättää kysymyksen siitä, missä määrin tuotetut narratiivit omassa tutkimuksessani ovat eronneiden äitien ja isien 'arjen kuvia' ja missä määrin kulttuuriset ja yhteiskunnalliset tekijät ohjaavat kerrontaa: eri asiat ovat hyväksyttäviä naisille ja miehille.

Toimittajien kirjoittamat tekstit Kodin Kuvalehdessä poikkesivat blogistien itse tuottamasta tekstistä. Tulkinnan monikerroksisuus johtaa kysymykseen, kenen ääni tutkimuksessa lopulta kuuluu? Toimittajan, haastateltavan vai tutkijan? Lukijan kannalta tällä ei välttämättä ole kovin suurta merkitystä, sillä naistenlehtien representaatiot äitiydestä ja isyydestä voivat antaa lukijalle mahdollisuuden tarkastella omaa elämää ja identifioitua artikkelin henkilöön ja elämäntilanteeseen (Siivonen 2006, 235). Blogistien, eronneiden äitien ja isien tuottama teksti avioeroarjesta on oman toiminnan ja itsen reflektiota. Tästä syystä blogiaineisto on autenttisempaa ja tutkittavan ääni pääsee paremmin kuuluville. Blogistien elämäkokemus ja ammattitaito näkyvät siinä tavassa, miten he esittävät omaa

elämäänsä. Huoltajuuteen liittyvissä asioissa blogistien on kuitenkin mietittävä aktiivisesti itsensä esittämistä: kaikkea ei ehkä voi jakaa blogissa. Voi olla tärkeää esittää ulospäin hyvää äitiä tai hyvää isää vaikka eron jälkeinen arki olisi kaoottista ja vanhemmuus olisi hukassa – keskeiseksi itsen esittämisessä muodostuu se, miltä vanhemmuus näyttää viranomaisten silmissä (ks. Hiitola 2015, 261–262).

Sekä isät että äidit korostavat blogeissaan, että on tärkeää kuunnella lapsen ääntä silloin, kun ollaan päättämässä kumman vanhemman luona lapsi haluaa asua eron jälkeen. Tutkimusaineistossa näin ovat poikkeuksetta todenneet kaikki vanhemmat, myös ne, joiden luota lapsi on päättänyt myöhemmin muuttaa toisen vanhemman luokse. Silloin, kun lapsi muuttaa toisen vanhemman luoma tahdostaan, aiheuttaa tämä erään blogistin mukaan yksin jäävässä vanhemmassa vaikeita ajatuksia ja tunteita liittyen omaan vanhemmuuteen. Toisaalta lapsen päätöksen myötä vanhemman kokeman tunnetaakan kerrotaan helpottuvan, koska vanhempi kokee tekevänsä oikein lasta kohtaan.

Konservatiivinen representaatio avioliitosta ja siihen liittyvistä sukupuoleen sidotuista odotuksista oli hallitseva etenkin avioeroa ja siihen liittyvää perhearkea koskevissa narratiiveissa. Kodin Kuvalehdessä ja blogeissa lapsiperheiden vanhempien eroa ja arkea käsiteltiin yksinomaan heteroparien näkökulmasta. Äitiys ja isyys rakentuivat biologiselle vanhemmuudelle. Sateenkaariperheiden vanhemmat eivät olleet kertomassa eroarjestaan – sateenkaariperheiden (rekisteröidyt parisuhteet) eroja ei julkisesti, tämän tutkimusaineiston valossa, käsitellä. Toisaalta tasa-arvoinen avioliittolaki on vielä hyvin tuore asia, joten sateenkaariperheiden vanhempien avioerot eivät vielä ole ajankohtainen aihe. Tutkimusaineistossa vanhemmuuden malli on yhä heteronormatiivinen. Elämän eri käännteissä vanhempana olemisen malleja löytyy heteroille, mutta ei seksuaalivähemmistöille. Vanhemmuus jakautuu äidin ja isän vastakkaisille, toisiaan täydentäville rooleille (Pirskanen & Eerola 2018, 20–21). Nämä opitut, sukupuoleen liittyvät normatiiviset käytösmallit vaikuttanevat myöhemmin osaltaan myös siihen, miten lasten perhearkei sujuu heidän kasvettuaan aikuisiksi.

Lähisuhdeväkivallasta ei kerrota tutkimuksen kohteena olevissa blogeissa. Sekä Kodin Kuvalehden artikkeleista että blogikirjoituksista puuttuvat kokonaan

lähisuhdeväkivaltaa kokeneet isät. Perheissä tapahtuva väkivalta ei suinkaan aina ole isästä lähtöisin – myös äidit voivat olla väkivaltaisista sekä lapsiaan että miestänsä kohtaan. Husso (2014) kuvaa kotia ristiriitaisena paikkana; se on turvallinen rauhoittumisen ja lähimpien ihmissuhteiden jakamisen paikka, mutta joskus se on lähisuhdeväkivallan näyttämö. Kotona koettu väkivalta on hävettyä ja se koetaan sosiaalisia suhteita kuormittavaksi (Husso 2014, 221). Isän kokema väkivalta perheessä ja eron jälkeen on edelleen tabu.

Lapsiperheen avioeroarkea ilmentävät läheisyyden, arkiaskareiden sekä kodin ja asuinympäristön kuvat. Aineiston kuvien analyysi paljastaa, että kuvat eivät eroa huomattavasti sisällöltään ns. kotiblogien kuvien sisällöstä. Jäntti ja Järvinen (2014, 222–223) mukaan kotiblogien kuvat ovat osa arjen virtaa. Tutkimusaineiston kuvat kuvina, ilman tekstiä kertovat lapsiperheen arkielämästä, enkä tutkijana voi sanoa, että niissä näkyy ero millään tavalla. Merkityksellistä on se, millaisen merkityksen kuva saa tekstin kautta – vanhempien avioeroarki välittyy kuvista tekstin avulla. Kuvat tulevat aina arvioiduksi suhteessa tekstiin ja julkaisu-ympäristöön (Rose 2012, 315).

Edellä kuvatut havainnot avioeroarjesta lapsiperheessä äidin ja isän kertomana tuovat lapsiperheen avioeroarjen moninaisuuden esiin. Arkeen liittyvät ongelmat voivat olla seurausta lapsiperheissä tapahtuvista eroista tai vastaavasti erilaiset ongelmat esimerkiksi toimeentuloon tai parisuhteeseen liittyen voivat johtaa eroon. Arki pikkulapsiperheessä voi olla hyvin erilaista kuin perheessä, jossa on jo murrosikäisiä lapsia. Myös lasten lukumäärä ja se, onko perheessä erityistarpeinen lapsi, vaikuttavat perheen arkeen. Avioeron myötä arjen olosuhteet ja käytännöt muuttuvat. Myös kulttuuri, kuten uskonto, ohjaa sitä, mitä erosta ajatellaan ja miten eron jälkeinen arki lapsiperheessä sujuu. Tutkimusaineisto tuntuu herättävän enemmän uusia kysymyksiä kuin mitä se tarjoaa vastauksia, ja jatkossa olisikin kiinnostavaa selvittää: Mitkä lapsiperheiden arjessa olevat asiat ovat lopulta merkityksellisiä vanhempien näkökulmasta ja mitä eroa on eronneen lapsiperheen arjessa verrattuna arkeen ydinperheessä?

7.2 Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelua

Tutkimuksen luotettavuus käy ilmi tutkimusprosessin ja kohteen sekä aineistonkeruun ja analyysin kuvauksissa, jotka olen pyrkinyt kirjoittamaan mahdollisimman täsmällisesti ja hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Tavoitteeni on ollut lisätä luotettavuutta lisäksi triangulaation avulla, joka on perinteinen laadullisen tutkimuksen arvioinnin ja toisaalta tutkimuksen luotettavuuden osoittamisen väline (Tinkler 2013, 17). Triangulaation avulla pyrin tuottamaan tutkimukselle validiteettia eli pätevyyttä vähentämällä sattumanvaraisuuden mahdollisuutta.

Kahden erilaisen aineiston vertaileminen ja sukupuolinäkökulman huomiointi asetti haasteita tutkimuksen suorittamiselle. Kaksitoista lehtiartikkelia (noin 55 sivua) ja kahdeksan blogia (83 julkaisua) muodostivat suhteellisen tasapainoisen tutkimusaineiston. Kahden erilaisen aineistolähteen käyttäminen mahdollisti myös eronneiden isien äänen kuulumisen tässä tutkimuksessa. Se, mitä isät kertoivat, oli tutkimuksellisesti aineistoa rikastuttavaa, arvokasta kokemustietoa. Tutkimuksessa oli mukana kertomassa eron ja arjen kokemuksista kuitenkin vain viisi isää kuuttatoista äitiä kohden. Miesten tekstejä oli vaikeampi löytää ja miehiä oli työlästä saada tutkimukseen mukaan. Tämän saman havainnon ovat tehneet useat tutkijat mm. Kiiski (2011).

Olen tutkimuksessani käyttänyt edellä mainitun aineistotriangulaation lisäksi analyysitriangulaatiota, jonka avulla on mahdollista lisätä tutkimuksen luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 141–143). Triangulaation käyttämisen haittapuolena on kuitenkin tutkimuksen etenemisen hitaus ja työläisyys. Tutkimustehtävään ja -kysymyksiin vastausten etsimiseksi oli mielestäni perusteltua käyttää rinnakkain kahta tutkimusmenetelmää soveltaen. Narratiivisilla ja visuaalisilla tutkimusmenetelmillä voidaan tutkia elettyä elämää – ne sopivat kokemusmaailman ja arjen ilmiöiden tutkimiseen. Tämän lisäksi näiden tutkimusmenetelmien suhde kulttuuriin on korostunut; visuaaliset tuotokset ja kerrotut tarinat välittävät aina jotakin kertojan kulttuurista. Visuaalista tutkimusta tehdään ja sen antaman tiedon arvo onkin ymmärretty useilla tieteenaloilla (Pauwels 2011, 3;

Banks 2001, 2). Olisi ilahduttavaa nähdä, että tämä tutkimus antaisi tulevaisuudessa rohkeutta yhdistää visuaalisia menetelmiä osaksi kasvatustieteen opinnäytetöiden tutkimuskohteiden analysointia.

Tutkimuksessani tavoitteena oli tuoda esille äidin, isän ja toimittajan kerronnan kautta välittyvää kokemustietoa arjesta eron jälkeen. Tämä edellytti aineiston tulkinnessa huomion kiinnittämistä niihin tutkimuskysymysten ulkopuolisiin asioihin, joilla on ilmiön kannalta merkitystä. Blogitekstejä lukiesani minun oli vaikea sivuuttaa lukijoiden kommentteja ja keskustelua. Nämä lukijoiden kirjoitukset värityivät sitä kuvaa, jonka blogistit omilla kuvillaan ja kirjoituksillaan minulle välittivät. Samankaltainen ilmiö on havaittavissa Kodin Kuvalehden verkkoartikkeleita ja niihin liittyviä kommentteja koskien. Täten tutkimukseen liittyä sivuuttamattomana osana verkkoetnografinen havainnointi (Kozinets 2011), jota en kuitenkaan ole suorittanut systemaattisesti. Tässä tutkimuksessa verkossa tapahtuvan havainnoinnin yhdistäminen kuvien tarkasteluun yhdessä narratiivien analyysin kanssa auttoi hahmottamaan monipuolisesti tutkimuskontekstia. Tutkimuksen tulokset eivät kuitenkaan ole siirrettävissä toiseen kontekstiin, koska tutkimuksen aineisto on ainutkertainen, Kodin Kuvalehden haastatteluihin ja blogistien kerrontaan perustuva. Sosiaalisen todellisuuden monimuotoisuuden, ajan ja paikan sidoksellisuuden vuoksi tutkimuksella ei tähdätä yleistykseen (Tuomi & Sarajärvi 2002, 136–137).

Tarkoitukseni oli ymmärtää vanhempien tarinoita avioeroarjesta siten, että voin tehdä niistä heidän kokemuksiaan kuvaavia tulkintoja. Gordon, Lahelma ja Holland (2004, 175, 187) korostavat, että aineiston analyysissä korostuu tulkinta, jossa tutkija yrittää ymmärtää tutkimuskohdettaan ja tulostensa merkitystä. Tulkinta on osin tietoista, mutta tulkintaan vaikuttavat myös tiedostamattomat tekijät. Tämän lisäksi tutkimuksen tulkintaa värityvät esimerkiksi tutkijan henkilökohtaiset kokemukset sekä tutkimuksen suhde aikaan ja paikkaan. Gordon ym. (2004, 175) kysyvät: *"- onko kvalitatiivisen tutkimuksen mahdollista tavoittaa eletty kokemus tekstuaalisesti vai tuottaako tutkimus sen"*? Andrews (2013, 212) puolestaan kysyy, miten aika vaikuttaa tulkintaan ja kenen tulkinta aineistosta on luotettavin ja kuuluuko tutkimuksessa enemmän tutkijan vai tutkittavan ääni. Hoel

(2015, 8) korostaa tutkijan position merkitystä tutkimuksen suorittamisessa. Esimerkiksi tutkijan sukupuoli, koulutus ja elämäkokemus voivat ohjata tutkimusilmiön ja -aiheen valintaa, tutkimuksen tekemisen tapaa ja kontekstia.

Suorat aineistolainaukset ovat yksi tutkimuksen luotettavuutta lisäävistä tekijöistä. Suoria tekstilainauksia aineistosta tulee kuitenkin välttää, jotta niitä ei löydetä hakukoneiden avulla (Boellstorff, Nardi, Pearce & Taylor 2012, 140). Vaikka blogit ovat helposti saatavilla, ja blogistit antoivat suostumuksensa suorien tekstilainauksen käyttämiseen, luovuin suorien sitaattien käytöstä osana tulosten raportointia tutkittavien tietosuojan turvaamiseksi. Tutkimuksellisesti eettinen toimintatapa meni täten tutkimuksen luotettavuuden edelle. Tutkimuseettiset kysymykset ovat erityisen tärkeitä silloin, kun tutkimusaihe on sensitiivinen (Hyden 2013, 224). Keskeistä on oman vallankäytön tiedostaminen ja reflektointi. Myös näkymättömiin jäävät valinnat ovat aina läsnä tutkimustyössä. (Pink 2007, 49–50; Ramazanoğlu & Holland 2002, 157–158.) Eettistä kestävyttä pidetään tutkimuksen luotettavuuden yhtenä merkittävänä osa-alueena. Eettisellä kestävyydellä viitataan tutkimustoiminnan normeihin, jotka liittyvät tutkittavien asianmukaiseen informoimiseen, aineiston keruuseen ja analyysin menetelmien luotettavuuteen, anonymiteettiin sekä tutkimustulosten esittämiseen. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 127.)

Lehtiartikkelit aineistona ovat tutkijan kannalta vaivattomia, sillä aineisto on olemassa valmiina eikä erillistä tutkimuslupaa tarvita. Tällöin kuitenkin autenttisuus ja kirjoittajan oma kerronta katoavat, tosin vastaavasti taas representaatiot muodostuvat tärkeäksi pohdinnan kohteeksi, ja sama koskee lehtiartikkelien kuvamateriaalia.

Blogi- ja aikakauslehtiaineistot antavat erilaista tietoa, vastaavat eri tavalla samoihin tutkimuskysymyksiin. Havaitsin, että blogeissa ja verkkopäiväkirjoissa kirjoittajalla on erilainen, läheisempi suhde lukijaansa kuin toimittajan ja lukijan suhde. Lehdissä haastateltavien kokemuksellinen kertomus välittyy lukijalle kolmannen osapuolen, toimittajan tulkitsemana. Tai oikeastaan tulkinta on hyvin monikerroksista: ensin tutkimuksen kohde (haastateltava, blogisti) konstruoi elämästään tarinan, sitten toimittaja tekee tulkintaa, minkä jälkeen lukija tulkitsee

kirjoitusta omasta viitekehuksesta käsin. Tämän jälkeen tutkija lukee ja tulkitsee kirjallista ja kuvallista aineistoa, minkä jälkeen uudella lukijakunnalla on mahdollisuus tulkita tutkimustekstiä. Mitä tämän jälkeen voi tutkimuskohteesta todella tietää? Jokinen (2004, 128–129) korostaa, että voimme tietää vain sen, mitä kerrotaan ja näytetään. Oleelliseksi muodostuu myös se, mitä ei tiedetä, mistä ei kerrota.

Tutkimuksen vahvistavuudella tarkoitetaan sitä, että tehdyt tulkinnat saavat tukea toisista tutkimuksista, joissa on tarkasteltu vastaavaa ilmiötä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 136–137.) Tutkimuksen tulokset äitien ja isien eron jälkeistä arjesta vahvistavat viitekehyksessä kuvattua tutkimustietoa. Kuitenkin sekä äitien että isien eron jälkeiseen arkeen liittyviä tutkimuksia on Suomessa tehty suhteellisen vähän – tutkimus on keskittynyt joko äidin tai isän näkökulmaan. Lapsiperheen avioeroarjesta on vaikea löytää tutkimusta, jossa olisi huomioitu molempien vanhempien näkökulma. Esimerkiksi Bastaits ja Mortelmans (2017, 554) sekä Kiiski (2011, 208, 253) ovat tehneet huomion, jonka mukaan yleensä parisuhteeseen liittyviä asioita tutkitaan yksilötasolla, vaikka usein olisi tutkimuksellisesti perustellumpaa tutkia pareja. Erotilanteessa ja sen jälkeen puoliset vaikuttavat toinen toisiinsa ja esimerkiksi erilaiset tunnekokemukset voivat välittyä puolisolta toiselle. Avioerotutkimuksista puuttuu Kiisken (2011) mukaan entisten aviopuolisoiden vastavuoroisten avioerokuvausten tarkastelu. Käytäntö johtuu siitä, että on paljon työläämpää saada kaksi ihmistä tutkimukseen mukaan kuin yksi. Sellaisen tutkimuksen avulla, jossa olisi mahdollista saada samasta erosta sekä äidin että isän kertomus, voitaisi esimerkiksi selvittää aiempaa syvällisemmin eroon johtavaa dynamiikkaa ja mahdollisesti löytää avaimia sujuvampaan lapsiperheen arkeen.

LÄHTEET

- Andrews, M. 2013. Never the last word: Revisiting data. Teoksessa M. Andrews, C. Squire & M. Tamboukou (toim.) *Doing narrative research*. Second edition. Los Angeles: SAGE, 205–222.
- Autonen-Vaaraniemi, L. 2009. *Eronneiden miesten kodit ja kotikäytännöt*. Acta Universitatis Tamperensis 1445. Tampere: Tampere University Press.
- Banks, M. 2007. *Using Visual Data in Qualitative Research*. London: SAGE.
- Barthes, R. 1993. *Camera lucida: Reflections on photography*. R. Howard (engl. käännös). London: Vintage.
- Bastaitis, K. & Mortelmans, D. 2017. Parenting and Family Structure After Divorce: Are They Related? *Journal of Divorce & Remarriage*, 58(7), 542–558. doi:10.1080/10502556.2017.1345200
- Bennett, T. & Watson, D. 2002. Understanding everyday life: introduction. Teoksessa T. Bennett & D. Watson (toim.) *Understanding everyday life*. Oxford: Blackwell and The Open University, ix–xxiv.
- Berg, K. 2008. *Äitiys kulttuurisina odotuksina*. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 48/2008. Helsinki: Väestöliitto.
- Boellstorff, T., Nardi, B., Pearce, C. & Taylor, T. L. 2012. *Ethnography and virtual worlds: A handbook of method*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Burr, V. 2003. *Social constructionism*. 2. ed. London: Routledge.
- Carneiro, L. & Johnson, M. 2014. *Quantitative and qualitative visual content analysis in the study of websites*. London: SAGE. doi: 10.4135/978144627305013517800
- Castrén, A-M. 2009a. Mahtuuko ero perheeseen? Perheen hajoaminen ja uusperhe perheenä. Teoksessa R. Jallinoja (toim.) *Vieras perheessä*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 106–127.
- Castrén, A-M. 2009b. *Onko perhettä eron jälkeen? Eroperhe, etäperhe, uusperhe*. Helsinki: Gaudeamus.
- Cook, T. & Hess, E. 2007. What the camera sees and from whose perspective. Fun methodologies for engaging children in enlightening adults. *Childhood*, 14, 29–45.

- Davis, K. 2008. Intersectionality as Buzzword. A Sociology of Science Perspective on What Makes a Feminist Theory Successful. *Feminist Theory*, 9(1), 67–85. doi: 10.1177/1464700108086364
- De Fina, A. 2015. Narrative and identities. Performing self, positioning others. Teoksessa A. De Fina & A. Georgakopoulou (toim.) *The handbook of narrative analysis*. Chichester, England; Malden, Massachusetts: Wiley Blackwell, 351–368.
- De Lauretis, T. 2004. *Itsepäinen vietti: Kirjoituksia sukupuolesta, elokuvasta ja seksuaalisuudesta*. A. Koivunen (toim.), T. Palin & K. Sivenius (suom.) Tampere: Vastapaino.
- Esteban-Guitart, M. 2012. Towards a multimethodological approach to identification of funds of identity, small stories and master narratives. *Narrative Inquiry*, 22, 173–180.
- Euroopan oikeudellinen verkosto. Vanhempainvastuu. https://e-justice.europa.eu/content_parental_responsibility-302-de-fi.do?clang=de#toc_8 Viitattu 20.11.2018.
- Featherstone, M. 1992. The heroic life and everyday life. *Theory, Culture & Society* 9(1), 159–182. doi.org/10.1177/026327692009001009
- Felski, R. 1999–2000. The invention of everyday life. New formations. *A Journal of Culture/Theory/Politics* 39, 15–31.
- Fält, K. 2016. Someaineistojen arkistointi ja jatkokäyttö kaatuvat useimpien alustojen käyttöehtoihin. *Tietoarkistolehti* 45 (2/2016). https://www.fsd.tuni.fi/lehti/fi/45/some_data.html. Viitattu 7.1.2018.
- GDPR. *The EU General Data Protection Regulation*. <https://eugdpr.org>. Viitattu 24.5.2018.
- Gergen, K. J. 2009. *An invitation to social construction*. Second edition. London: SAGE.
- Gillis, J. R. 1996. *A world of their own making: Myth, ritual, and the quest for family values*. New York: Basic Books.
- Gordon, T., Lahelma, E. & Holland, J. 2004. Ystäviä vai vihollisia? Tulkintoja tyttöjen vuorovaikutussuhteista koulussa. Teoksessa M. Liljeström (toim.) *Feministinen tietäminen: Keskustelua metodologiasta*. Tampere: Vastapaino, 169–190.
- Gürmen, M. S., Huff, S. C. Brown, E., Orbuch T. L. & Birditt, K. S. 2017. Divorced yet still together: Ongoing personal relationship and coparenting among divorced parents. *Journal of Divorce & Remarriage* 58(8), 645–660. doi: 10.1080/10502556.2017.1355172

- Hall, S. 1997. Introduction & The work of representation. Teoksessa S. Hall (toim.) *Representation: Cultural representations and signifying practices*. London: SAGE, 1–64.
- Hearn, J., Nordberg, M., Andersson, K., Balkmar, D., Gottzèn, L., Klinth, R., ... Sandberg, L. 2012. Hegemonic masculinity and beyond: 40 years of research in Sweden. *Men and Masculinities*, 15, 31–55.
doi:10.1177/1097184X11432111
- Heikkinen, H. 2001. Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. PS-kustannus. Jyväskylä, 116–132.
- Heikkinen, H. 2010. Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa J. Aaltola, S. Paloniemi, H. L. T. Heikkinen, K. Ilmonen, T. Laine, P. Moilanen, . . . P. Räihä (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. 3. uud. ja täyd. p. Jyväskylä: PS-kustannus, 143–159.
- Hemminki A. 2010. *Kertomuksia avioerosta ja parisuhteen päättymisestä. Suomalainen eropuhe pohjalaisten kirjoituksissa ja naistenlehdissä*. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 399. Jyväskylän yliopisto.
- Hiitola, J. 2015. *Hallittu vanhemmuus. Sukupuoli, luokka ja etnisyys huostaanottoasiakirjoissa*. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 1515. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Hoel, A. S. 2015. From ‘difference’ to complexity in men and masculinity studies: exploring research methods. *NORMA: International Journal for Masculinity Studies*, 10(1), 5–19.
- Hokkanen, T. 2005. *Äitinä ja isänä eron jälkeen: yhteishuoltajavanhemmuus arjen kokemuksena*. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 267.
- Husso, M. 2014. *Parisuhdeväkivalta: Lyötyjen aika ja tila*. Tampere: Vastapaino.
- Hyden, M. 2013. Narrating sensitive topics. Teoksessa M. Andrews, C. Squire & M. Tamboukou (toim.) *Doing narrative research*. Los Angeles; London: SAGE, 223–239.
- Hänninen, V. 1999. *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Hänninen, V. 2010. Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. Jyväskylä: PS-kustannus, 160–178.

- Jallinoja, R. 2000. *Perheen aika*. Helsinki: Otava.
- Jokinen, E. 2005. *Aikuisten arki*. Helsinki: Gaudeamus.
- Jokinen, E. 2004. Päiväkirjat tiedon lajina. Teoksessa M. Liljeström (toim.) *Feministinen tietäminen: Keskustelua metodologiasta*. Tampere: Vastapaino, 118–140.
- Juvonen, T. 2016. Irtiottoja sukupuolen luonnollisuudesta. Teoksessa M. Husso & R. Heiskala (toim.) *Sukupuolikysymys*. Helsinki: Gaudeamus, 33–53.
- Jäntti, S. & Järvinen, S. 2014. Kotiblogien julkiset käpertymisen maisemat. Teoksessa T. Saresma & S. Jäntti (toim.) *Maisemassa: Sukupuoli suomalaisuuden kuvastoissa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 217–248.
- Kankkunen, T. 2007. Monimediaisuuden äärellä. Teoksessa S. Lappalainen, P. Hynninen, T. Kankkunen, E. Lahelma & T. Tolonen (toim.) *Etnografia metodologiana: Lähtökohtana koulutuksen tutkimus*. Tampere: Vastapaino, 177–205.
- Kansallinen Mediatutkimus. 2017. *KMT syksy 2016/kevät 2017 lukijamäärät ja kokonaistavoittavuus*. http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2017/09/KMT_lukijamaarat_s16-k17.pdf. Viitattu 23.3.2018.
- Kiiski, J. 2011. *Suomalainen avioero 2000-luvun alussa: Miksi avioliitto puretaan, miten ero koetaan ja miten siitä selviydytään?* Joensuu: University of Eastern Finland.
- Kokkonen, M. 2017. *Ihastuttavat, vihastuttavat tunteet: Opi tunteiden säätelyn taito*. 3., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Kolehmainen, M. 2017. The material politics of stereotyping white trash: flexible class-making. *The Sociological review*, 65 (2), 251–266.
- Korvela, P. & Tuomi-Gröhn, T. 2014. Teoksen tausta ja tutkimustehtävät. Teoksessa P. Korvela & T. Tuomi-Gröhn (toim.) *Arjen rakentuminen ja rytmit perhe-elämän käännekohdissa*. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus, 10–29.
- Koskela, J. 2012. *Avioero suomalaisen miehen kokemana: Ero ja erosta toipuminen prosessina*. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja kauppätieteiden tiedekunta.
- Kozinets, R. V. 2011. *What is netnography?* Haastatteluvideo. London: SAGE. <https://dx.doi.org/10.4135/9781412995511>. Viitattu 20.3.2020.
- Kumpulainen, K., Mikkola, A. & Salmi, S. 2015. Osallistava visuaalinen tutkimus ja lapsen äänen tavoittaminen. Teoksessa M. Mustola, J. Mykkänen, M. L. Böök & A-V. Kärjä (toim.). *Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, 105–118.

- Kuronen, M. 2003. Eronnut perhe? Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Helsinki: Gaudeamus, 103–120.
- Kuula, A. 2011. *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.
- Kuula, A. 2006. Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa J. Hallamaa & V. Launis & S. Lötjönen & I. Sorvali. (toim.) *Etiikkaa ihmistieteille*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 124–140.
- Laaksonen, S-M. 2016. Sosiaalinen media – tutkimusaineiston hankala aarrearckku. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 53(2), 145–146. <https://journal.fi/sla/article/view/56925>. Viitattu 3.1.2018.
- Labov, W. 2013. *The language of life and death: The transformation of experience in oral narrative*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Labov, W. 1972. *Sociolinguistic patterns*. Philadelphia, Pa.: University of Pennsylvania Press.
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta* 361/1983. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>. Viitattu 19.9.2018.
- Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2016. Perhe, työ ja sukupuoli. Teoksessa M. Husso & R. Heiskala (toim.) *Sukupuolikysymys*. Helsinki: Gaudeamus, 161–186.
- Leopold, T. 2018. Gender differences in the consequences of divorce: A study of multiple outcomes. *Demography*, 55(3), 769–797.
- Liljeström, M. 2004. Kokemukset ja kontekstit historiankirjoituksessa. Teoksessa M. Liljeström (toim.) *Feministinen tietäminen: Keskustelua metodologiasta*. Tampere: Vastapaino, 141–166.
- Luhtakallio, E. 2016. Visuaalinen julkisuus ja sukupuolten representaatio. Teoksessa M. Husso & R. Heiskala (toim.) *Sukupuolikysymys*. Helsinki: Gaudeamus, 92–121.
- Morgan, D. 2004. Everyday life and family practices. Teoksessa T. Bennett & E. B. Silva (toim.) *Contemporary culture and everyday life*. Durham: Sociologypress, 37–51.
- Mustola, M., Kärjä, A-V., Böök, M. L. & Mykkänen, J. 2015. Johdanto. Teoksessa M. Mustola, J. Mykkänen, M. L. Böök & A-V. Kärjä (toim.). *Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, 11–20.
- Niemelä, S. 2007. *Toteutumattomat oikeudet*. Helsinki: Edita.

- Nousiainen, K. 2004. *Lapsistaan erillään asuvat äidit: äitiysidentiteetin rakentamisen tiloja*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- October, M. 2018. Väkivallan huomioiminen eron yhteydessä. Teoksessa K. Bildjuschkin (toim.) *Eropalveluilla kohti sovinnollisuutta*. [verkkojulkaisu]. THL Työpaperi 40/2018, 9–10.
- Okkonen, K. 2014. Erolasten arki ei välity tilastoihin. Hyvinvointikatsaus. *Tilastollinen aikakauslehti*, 25(1), 106–109.
- Paasonen, S. 2006. Identiteetti internetissä. Teoksessa A. Mäkelä, L. Puustinen & I. Ruoho (toim.) *Sukupuolishow: Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 149–170.
- Parikka, T. 2014. *Eron jälkeinen isyys ja vanhemmuuden tukeminen isien kertomuksissa*. Kasvatustieteen ja sosiaalityön pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden ja yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Pauwels, L. 2011. An integrated conceptual framework for visual social research. Teoksessa E. Margolis & L. Pauwels (toim.) *The Sage handbook visual research methods*. Los Angeles: SAGE, 3–24.
- Pennanen, L. 2015. Lapsen toimijuuden tarkastelua visuaalisen aineiston avulla. Teoksessa M. Mustola, J. Mykkänen, M-L. Böök & A-V. Kärjä (toim.). *Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, 105–118.
- Pietiläinen, A. & Attila, H. 2018. Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen perheiden työnjaossa ja päätöksenteossa. Teoksessa H. Attila, M. Pietiläinen, M. Keski-Petäjä, P. Hokka & M. Nieminen. *Tasa-arvobarometri 2017*. [verkkojulkaisu]. ISBN:978-952-00-3932-5. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 8/2018, 96–114. Viitattu 25.9.2018.
- Pink, S. 2012. Advances in visual methodology: An introduction. Teoksessa S. Pink (toim.) *Advances in visual methodology*. London: SAGE, 3–17.
- Pink, S. 2007. *Doing visual ethnography: Images, media and representation in research*. 2nd ed. London: Sage.
- Pirskanen, H. & Eerola, P. 2018. Johdanto: Tunteet perhe- ja läheissuhteissa. Teoksessa H. Pirskanen & P. Eerola (toim.) *Perhe ja tunteet*. Helsinki: Gaudeamus, 7–27.
- Polkinghorne, D. 1995. Narrative configuration in qualitative analysis. Teoksessa J. A. Hatch & R. Wisniewski (toim.) *Life History and Narrative*. London: Falmer Press, 5–23.

- Ramazanoğlu, C. & Holland, J. 2002. Choices and decisions – Doing a feminist research project. Teoksessa C. Ramazanoğlu (toim.) *Feminist methodology: Challenges and choices*. London: Sage, 145–169.
- Riessman, C. K. 1993. *Divorce talk: Women and men make sense of personal relationships*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Ronkainen, S. 1999. Subjektius, häpeä ja syyllisyys parisuhdeväkivallan elementteinä. Teoksessa S. Näre & A. Anttila (toim.) *Tunteiden sosiologiaa I, Elämyksiä ja läheisyyttä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 131–154.
- Rose, G. 2001. *Visual methodologies: An introduction to the interpretation of visual materials*. London: Sage.
- Rose, G. 2012. *Visual methodologies: An introduction to researching with visual materials*. 3rd ed. Thousand Oaks (Calif.): Sage.
- Rossi, L-M. 2006. Mainonta sukupuolituotantona. Teoksessa A. Mäkelä, L. Puustinen & I. Ruoho (toim.) *Sukupuolishow: Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 62–79.
- Sauli, H. 2014. Naisten ja miesten väliset tuloerot lapsiperheissä. Hyvinvointikatsaus. *Tilastollinen aikakauslehti*, 25(1), 94–99.
- Schreier, M. 2012. *Qualitative content analysis in practice*. Thousand Oaks (Calif.): Sage.
- Sekki, S. & Korvela, P. 2014. Rytmihäiriöitä lapsiperheiden arjessa – arjen rytmittämisen haasteet ajalehtivassa arjessa. Teoksessa P. Korvela & T. Tuomi-Gröhn (toim.) *Arjen rakentuminen ja rytmit perhe-elämän käännekohtissa*. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus, 211–232.
- Seppä, A. 2012. *Kuvien tulkinta. Menetelmäopas kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin tulkitsijalle*. Helsinki: Gaudeamus.
- Seppänen, J. 2005. *Visuaalinen kulttuuri. Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle*. Tampere: Vastapaino.
- Siivonen, J. 2006. Lohduttava ja piinaava naistenlehti. Teoksessa A. Mäkelä, L. Puustinen & I. Ruoho (toim.) *Sukupuolishow: johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 226–243.
- Smith, D. 1988. *Everyday world as problematic: A feminist sociology*. Milton Keynes: Open University Press.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017. *Kärkihankkeet ja säädösvalmistelu. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Vanhemmuussuunnitelmasta tukea eron jälkeiseen vanhemmuuteen*. <http://stm.fi/vanhemmuussuunnitelma>. Viitattu 24.5.2017.

- Squire, C., Andrews, M. & Tamboukou, M. 2013. Introduction: What is narrative research? Teoksessa M. Andrews, C. Squire & M. Tamboukou (toim.) *Doing narrative research*. London: SAGE, 1-26.
- Squire, C. 2013. From experience-centered to socioculturally-oriented approaches to narrative. Teoksessa M. Andrews, C. Squire & M. Tamboukou (toim.) *Doing narrative research*. Los Angeles; London: SAGE, 47-71.
- Suomen virallinen tilasto (SVT). 2013. Perheet [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-3215. *Vuosikatsaus 2013*. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 2.5.2018.
http://www.stat.fi/til/perh/2013/02/perh_2013_02_2014-11-21_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT). 2017. *Perheet 2017*. [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-3215. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 22.9.2019.
https://www.stat.fi/til/perh/2017/perh_2017_2018-05-25_fi.pdf
- Suomen virallinen tilasto (SVT). Vuosikatsaus 2018, 3. Perheet [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-3215. *Perheistä 38 prosenttia lapsiperheitä*. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 22.1.2020.
http://www.stat.fi/til/perh/2018/02/perh_2018_02_2020-01-31_kat_003_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT). Vuosikatsaus 2018, 5. Perheet [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-3215. *Lapsista 80 prosenttia elää kahden vanhemman perheessä*. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu: 2.5.2020.
http://www.stat.fi/til/perh/2018/02/perh_2018_02_2020-01-31_kat_005_fi.html
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2019. *Sukupuolten tasa-arvo. Erotilanteet ja huoltajuus*. <https://www.thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/hyvinvointi/erotilanteet-ja-huoltajuus>. Viitattu 7.1.2020.
- Tietoarkistoblogi. 20.9.2016. *Some-aineistojen tutkiminen kariutuu usein tekijänoikeuksiin ja käyttöehtoihin*. <https://tietoarkistoblogi.blogspot.com/2016/09/some-aineistojen-tutkiminen-kariutuu.html>. Viitattu 28.1.2018.
- Tilastokeskus. 2015. *Tietoa tilastoista. Käsitteet. Perhe*.
<http://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>. Viitattu 25.9.2017.
- Tinkler, P. 2013. *Using photographs in social and historical research*. Los Angeles: SAGE.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

- Tuovinen, P. 2014a. *Isien ja tyttärien kertomuksia yksinhuoltajaperheestä*. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 500.
- Tuovinen, P. 2014b. Isyys yksinhuoltajaisien kertomana. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.). *Isän kokemus*. Helsinki: Gaudeamus, 127–142.
- Töyry, M. 2006. Käytösoppaasta naistenlehteen. Teoksessa M. Mäkelä, L. Puustinen & I. Ruoho (toim.) *Sukupuolishow: Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 207–225.
- Van Leeuwen, T. 2001. Semiotics and iconography. Teoksessa T. Van Leeuwen & C. Jewitt (toim.) *Handbook of visual analysis*. London: Sage, 92–118.
- Vehviläinen, M. 2015. Tekniikan miesten käytäntöjen jäljillä: sukupuolen ja teknologian tutkimuksesta. Teoksessa L. Husu & K. Rolin (toim.) *Tiede, tieto ja sukupuoli*. Helsinki: Gaudeamus, 150–169.
- Viry, G. 2014. Coparenting and children's adjustment to divorce: The role of geographical distance from fathers. *Journal of Divorce & Remarriage*, 55 (7), 503–526.
- Väestöliitto 2018. *Vanhempien riitaisa suhde tai ero lapselle riskitekijöitä*. <http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/?x17665=7957538>. Viitattu 18.4.2018.
- West, C. & Zimmerman, D. H. 2002. Doing gender. Teoksessa S. Fenstermaker & C. West (toim.) *Doing gender, doing difference: Inequality, power, and institutional change*. New York: Routledge, 3–24.

Aineistolähteet Kodin Kuvalehdissä

(Lähteenä käytetyn verkkootikkin julkaisuaika saattaa poiketa artikkin julkaisuajankohdasta lehdessä)

- KK1: Kallioniemi, E. 2015. Ex-miehen vainoama Kirsi elää jatkuvassa pelossa. Kodin Kuvalehti 5/2014. Luettu 20.1.2018
- KK2: Siltala, L. 2017. Pastori Minnamaria, 40, masentui ja uupui työssään – "Avioeroni jälkeen tuntui tekopyhältä vihkiä pareja". Kodin Kuvalehti 16/2017. Luettu 20.1.2018
- KK3: Ahvenniemi, U. 2016. 15-vuotiaana raskaaksi tullut Armi: "Teiniäitiys pelasti minut". Kodin Kuvalehti 4/2014. Luettu 20.1.2018
- KK4: Nieminen, S. 2016. "Tajusin, ettei minun kuuluisi pelätä miestäni". Kodin Kuvalehti 14/2015. Luettu 20.1.2018
- KK5: Kajander-Ruuth, S. 2016. Sokkieron kokenut Mika: "Jätetty mies putoaa tyhjään". Kodin Kuvalehti 2016. Luettu 20.1.2018
- KK6: Lehtonen, S. 2016. Äiti eron jälkeen: "Näen lapsia vähemmän, mutta yhteytemme on nyt syvempi". Kodin Kuvalehti 13/2016. Luettu 20.1.2018
- KK7: Siltala, L. 2017. Yksinhuoltajaksi jäänyt isä: "Vastuu lapsista ei pelottanut". Kodin Kuvalehti 1/2017. Luettu 20.1.2018
- KK8: Räinen, J. 2017. Jakkupuku vaihtui moottorisahaan – Sari, 49, opiskeli metsuriksi ja nai poromiehen: "Elämää ei pidä elää muille". Kodin Kuvalehti 9/2017. Luettu 20.1.2018
- KK9: Sillanpää, A. 2014. Pallo hallussa. Kodin Kuvalehti 9/2014. Luettu 20.1.2018
- KK10: Sillanpää, A. 2016. Yksinhuoltajat Heli ja Kirsi: Unelmien prinssit haihtuvat mutta ystävä ei hylkää. Kodin Kuvalehti 9/2013. Luettu 20.1.2018
- KK11: Pihlajaniemi, A. 2015. Ero tekee hyvää äitiydelle. Kodin Kuvalehti 8/2015. Luettu 20.1.2018
- KK12: Tarsalainen, A. 2015. Hanna Ollila on selvinnyt tulipalosta, rintasyövästä ja kahdesta avioerosta. Kodin Kuvalehti 13/2015. Luettu 20.1.2018

Aineistolähteet: blogit

B1: Annu E. ja Annu.

<http://www.annublogi.com/>

B2: Vaiheissa.

<http://vaiheissa.blogspot.com/>

B3: Pienet suuret aarteet.

<http://pienetsuuretaarteet.blogspot.com/>

B4: Etä-äiti. Belt, H.

<https://www.vauva.fi/blogit/eta-aiti> ja <https://www.blogit.fi/eta-aiti>

B5: Odotettavissa navakkaa ajatustuulta.

<http://ajatustuulia.blogspot.com/>

B6: Kolmen mamma. Täältä tullaan elämä!

<http://kolmenmammaloistaa.blogspot.com/>

B7: Herkuille perso piensijoittaja.

<http://herkuillepersopiensijoittaja.blogspot.com/>

B8: Minun elämäni – Yhden miehen tarina.

<http://tassua.blogspot.com>

LIITEET

Liite 1

23.5.2018

Hei,

olen tutustunut kiinnostaviin blogikirjoituksiisi! Haluan kysyä Sinulta jotain:

Olen Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen opiskelija ja teen gradua suomalaisten avioeroon, arkeen ja perhe-elämään liittyvistä kokemuksista vertaamalla blogikirjoituksia naistenlehtien artikkeleihin. Haluaisin käyttää blogiasi tutkimuksessani. Aineistooni kuuluu eronneiden äitien ja isien (verkkopäiväkirjoja) ja blogeja, ja valintoja olen tehnyt Blogit.fi ja Bloglovin' -sivustoilta sekä Googlesta hakusanoilla avioero, arki, lapset, blogi, verkkopäiväkirja.

Siispä, antaisitko luvan sisällyttää blogiasi tutkimusaineistooni em. teemojen osalta?

Jos kyllä, niin saanko tehdä lyhyitä, suoria lainauksia kirjoittamastasi tekstistä? (Velvollisuuteni on muistuttaa, että mikäli näin toimitaan, saattaa joku graduani lukeva löytää blogiasi esim. Google-haun avulla.)

Jos kyllä, niin olisitko lisäksi halukas lähitulevaisuudessa vastaamaan sähköpostitse muutamaan tarkentavaan kysymykseen aiheeseen (avioero/ arki) liittyen?

Voit vastata sähköpostitse:

Myöntävää vastausta toivoen

Minna Kulmala